

Onderzoeksproject – Langetermijn governance van B&C-afval

Onderzoekspartners: Universiteit Antwerpen, Université de Liège, Universiteit Maastricht

Opdrachtgever: NIRAS

Looptijd onderzoek: juni 2018 – december 2019

Onderzoeksrapport WP1:

Stakeholder mapping en verkennende actorenbevraging (september 2018 – maart 2019)

Auteurs: Axelle Meyermans en Anne Bergmans (UA)

Inhoudstafel

1	Inleiding.....	1
2	Theorie en aanpak	3
2.1	Wie is een ‘stakeholder’?.....	3
2.2	Mapping aan de hand van het ‘advocacy coalition framework’.....	5
2.3	Verdieping van de mapping aan de hand van interviews.....	6
3	Methodologie.....	7
3.1	Bronmateriaal voor stakeholder mapping.....	7
3.2	Selectie van stakeholders voor interviews.....	7
4	Resultaten	9
4.1	Stakeholder mapping.....	9
4.2	Interviews - analyse.....	11
	Bewustzijn van de problematiek.....	12
4.2.1	Hoogradioactief afvalbeleid in België: heden en verleden	13
	Reacties naar aanleiding van het NIRAS Afvalplan in 2011.....	13
	Communicatie en houding van NIRAS naar diverse stakeholders toe: evaluatie en verwachtingen.....	14
	Reflecties over het verleden en heden van het A-afval en het cAt-project.....	16
	Bestaand hoogradioactief ‘afval’: verbruikte splijtstoffen en tijdelijke berging.....	17
4.2.2	De toekomst: welk governance proces voor het B&C-afval?	18
	Kadering van de hoogradioactieve afvalproblematiek	18
	Welke eindoplossingen voor het B&C-afval?	20
	Locatie van de toekomstige (geologische) berging voor hoogradioactief afval	23
	Financiering van het B&C-afval: onzekerheid over de toekomst.....	24
	Een toekomstig besluitvormingsproces voor het B&C-afval: verschillende aspecten	25
	Publieke participatie in de hoogradioactieve afvalproblematiek: verschillende aspecten	28
5	Conclusie.....	37
5.1	Belangrijkste aanbevelingen uit de interviewronde (februari – mei 2019).....	37
	Algemene kijk op NIRAS en het B&C afvalprobleem.....	37
	Een vraag om meer transparantie inzake:	38
	Het advies van onze respondenten.....	38
5.2	Hoe zien actoren hun eigen rol in het toekomstig governance proces?.....	39
6	Bibliografie.....	42
7	Bijlagen	43
7.1	Tijdljn (WP1)	43
7.2	Stakeholder mapping: volledige mapping per actor	49
7.3	Interviews: overzicht van de bevraagde stakeholders	81
7.4	Interviews: vragenlijst	82

1 Inleiding

Dit rapport, waarin de resultaten van Werkpakket 1 ('Dataverzameling') weergegeven worden, situeert zich in een breder, interuniversitair onderzoeksproject dat in opdracht van NIRAS werd opgezet en ernaar streeft NIRAS handvaten aan te reiken om, samen met de belangrijkste stakeholders, vorm te geven aan een *governance proces* voor het langetermijnbeheer van het Belgische hoogactief en/of langlevende afval, doorheen dit rapport kortweg hoogradioactief afval of B&C-afval genoemd. De notie *governance* wordt hier bewust gebruikt om aan te duiden dat het om meer gaat dan een technisch en bestuurlijk beheren van het hoogradioactief afval en haar bergingsproces. De vraag wordt dan hoe een proces ontworpen kan worden dat voldoende robuust én flexibel is om een veilig beheer van dit afval blijvend te garanderen, vandaag en in de toekomst?

De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt: **Hoe kan intergenerationele stakeholderbetrokkenheid bij het langetermijnbeheer van het categorie B&C afval bewust en actief vormgegeven worden?**

In zulk governance proces vormt het organiseren van intergenerationele stakeholderbetrokkenheid een belangrijk element. Daarom is het van belang om enerzijds mijlpalen en daaraan gekoppelde tijdsbestekken in functie van een vooropgestelde oplossing te identificeren, en anderzijds om zicht te krijgen op de mate waarin gestart wordt vanuit een gedeelde probleemdefinitie rond het hoogradioactief afval in België. Het in kaart brengen van de rond deze thematiek bestaande probleemdefinities en oplossingsrichtingen (of principes waaraan deze moeten voldoen) en de mate waarin deze samen lopen, dan wel (fundamentele) conflicten inzake oplossingsconcepten en/of implementatietrajecten in zich houden, vormt een belangrijk onderdeel van dit onderzoek.

Deze onderzoeksdoelinden worden geoperationaliseerd in de volgende **deelvragen** die in voorliggend rapport (deels) beantwoord worden:

- Is er in België sprake van een gedeelde probleemdefinitie onder de belangrijkste betrokken actoren (en bij uitbreiding het grote publiek) inzake het hoogradioactieve afval en de verrijkte splijtstoffen?
- Hoe wordt het probleem van het langetermijnbeheer door deze stakeholders gekaderd? Wat zien zij als uitdagingen en mogelijke oplossingen?

In **Taak 1.1**, getiteld '**Desktop research stakeholders en standpunten**', streven we ernaar deze vragen te beantwoorden. In de eerste fase van dit onderzoek werden de meest relevante Belgische (en een beperkt aantal buitenlandse) stakeholders en hun positie ten aanzien van de hoogradioactieve afvalproblematiek geïdentificeerd. Via desktop research werd bekeken in welke mate zij zich tot nu toe actief engageerden in het maatschappelijk debat, waarbij specifieke aandacht uitging naar hun houding en/of standpunten ten aanzien van concepten zoals terugneembaarheid, omkeerbaarheid, controle, legitimiteit, enz. Eerdere stellingnamen in de media, beleidsdocumenten, reacties op het NIRAS Afvalplan uit 2011, de verslaggeving over de in dat kader georganiseerde Dialogen en Publieksforum, enz. vormden de belangrijkste bron van informatie voor deze oefening. De verzamelde informatie kan dan ook aangewend worden (en werd reeds aangewend) voor andere taken binnen dit onderzoeksproject, zoals taak 1.2 (diepte-interviews met sleutelfiguren), taak 2.1 (inhoudelijke voorbereiding toekomstateliers) en taak 3.1 (inhoudelijke voorbereiding Delphi bevraging).

Taak 1.2 ‘Diepte-interviews met sleutelfiguren’ richt zich vervolgens op een uitdieping van de eerder uitgevoerde stakeholder mapping. Aan de hand van semigestructureerde diepte-interviews werden er 24 gesprekken gevoerd met in totaal 45 sleutelfiguren binnen de hoogradioactieve afvalproblematiek in België (inclusief 3 Nederlandse actoren). In deze interviews werd voornamelijk gepeild naar twee zaken: (a) perceptie van de geïnterviewde actor ten aanzien van het probleem en voorgestelde oplossingen, en (b) hun visie ten aanzien van een *governance* proces in deze materie – waar liggen de verantwoordelijkheden, eigen roldefinitie, principes van participatie, enz.? Aangezien er diepte-interviews werden afgenomen met zorgvuldig geselecteerde stakeholders, was het niet de bedoeling om een totaalplaatje te schetsen van de meningen die er bij de verschillende stakeholders en de bevolking leven omtrent hoogradioactief afval. Wat we hier beoogden is geen perceptieonderzoek, maar het verkrijgen van een engagement van de bevraagde stakeholders om mee te reflecteren over toekomstige scenario’s voor B&C-afval en de eigen roldefinitie hierin. Vanuit een focus op de lange termijn hebben we ons in deze initiële bevraging dan ook eerder gericht op het middenveld dan op politieke actoren, die in kader van T1.1 geïdentificeerd werden als lange termijn actoren.

Dit rapport bevat ten eerste een kort overzicht van de theoretische achtergrond waarop de aanpak en concrete invulling van de stakeholder mapping (T1.1) en diepte-interviews (T1.2) werden gebaseerd. Daarna geven we een woordje uitleg over de methodologische keuzes die werden gemaakt voor de stakeholder mapping, evenals voor het selecteren van actoren voor diepte-interviews en het opstellen van de gestandaardiseerde vragenlijst. Vervolgens presenteren we ten eerste de resultaten van de stakeholder mapping, waarbij er voor elke stakeholder apart een kernachtige samenvatting wordt gegeven van haar houding, standpunten en strategieën met betrekking tot hoogradioactief afval. Dit wordt op een toegankelijke manier gepresenteerd, zodat het rapport ter feedback kan worden voorgelegd aan de opgelijste stakeholders en een interactieve dialoog en discussie over de problematiek teweeg kan brengen. En ten tweede, geven we de belangrijkste inzichten uit de diepte-interviews op een gestructureerde en anonieme manier weer.

De **bijlagen** van dit rapport bevatten:

- (1) een tijdlijn met de belangrijkste gebeurtenissen in de ‘nucleaire geschiedenis’ van België – zie bijlage 5.1
- (2) de volledige stakeholder mapping met gedetailleerde informatie van de mapping per stakeholder – zie bijlage 5.2
- (3) een overzicht van de stakeholders die werden bevraagd middels diepte-interviews (enkel de desbetreffende organisaties worden hier vermeld, de namen van de respondenten niet) – zie bijlage 5.3
- (4) de vragenlijst die werd gebruikt voor de diepte-interviews in kader van T1.2 – zie bijlage 5.4

2 Theorie en aanpak

2.1 **Wie is een ‘stakeholder’?**

Een eerste stap in het komen tot een succesvolle stakeholder mapping is bepalen wie en welke organisaties beschouwd kunnen worden als ‘stakeholders’ of belanghebbenden in het project van de berging van B&C-afval in België, en met wie we bijgevolg rekening dienen te houden bij het uittekenen van de procesarchitectuur. We volgen hier de **definitie van de OECD/NEA**¹: “[A stakeholder is] any actor – institution, group or individual – with an interest or a role to play in the radioactive waste management process.” Aangezien dit een zeer brede definitie blijft, hebben we dit op volgende wijzen verder geconcretiseerd in functie van deze stakeholder mapping.

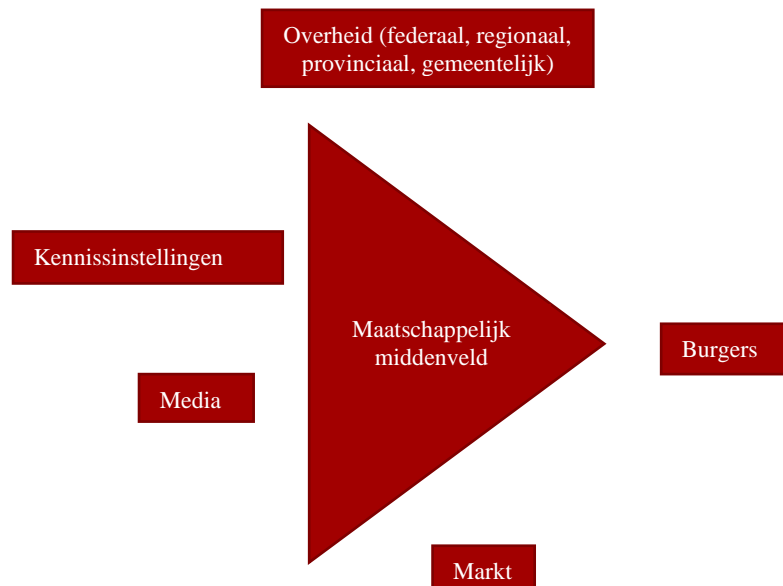
Ten eerste focussen we niet enkel op actoren die momenteel reeds een actieve rol spelen in het radioactief afvalmanagement in België door bijvoorbeeld al (zijdelings) betrokken te zijn bij het besluitvormingsproces rond B&C-afval, maar ook op **diegenen die nog geen actieve partij zijn** ondanks de invloed die zij mogelijks zullen/kunnen/mogen hebben op de B&C-beslissing en op haar stapsgewijze uitvoering. Bepaalde individuen, groepen of organisaties kunnen immers geaffecteerd of beïnvloed worden door deze probleemstelling zonder zich er momenteel bewust van te zijn, of zijn er zich wel bewust van, maar nemen door hun zwijgzaamheid en passiviteit ook een bepaalde positie hierover in. De ‘meest relevante’ actoren werden in deze mapping dus geselecteerd op hun eventuele betrokkenheid tot de problematiek en haar oplossingsrichting(en), en niet op hoe actief of passief ze zich in het heden uiten over de B&C-afval problematiek. Daarnaast is de ‘activiteit’ of ‘passiviteit’ van verschillende stakeholders op zich moeilijk te evalueren aangezien er dan reeds een maatstaf aanwezig moet zijn waartegen we deze ‘activiteit’ of ‘passiviteit’ kunnen evalueren. Op ‘de mate van’ betrokkenheid van elke stakeholder gaan we in dit rapport dus niet verder in.

Voorts hebben we in deze stakeholder mapping een onderscheid gemaakt tussen ‘interne’ en ‘externe’ stakeholders, waarbij interne stakeholders verwijzen naar betrokkenen binnen NIRAS (zowel bestuurs- als stafleden) en externe stakeholders naar alle andere potentieel betrokken actoren in de maatschappij. Een verregaande ‘interne stakeholder’-analyse, namelijk van NIRAS als organisatie zelf, valt buiten het tijdsbestek van deze opdracht. Er werd dus niet systematisch gekeken naar de verschillende actoren (departementen, individuele personen) binnen NIRAS zelf. Wel werd er op basis van eerder veldwerk (interviews en andere contactmomenten) in ander onderzoek een korte mapping gedaan voor de organisatie waarbij zij werd opgesplitst in vier verschillende secties die elk een andere klemtoon leggen in hun werk rond het Belgische B&C-afval, namelijk (1) de algemene organisatie en directie, (2) personeel dat voornamelijk werkt rond de dimensies ‘Technologie & Wetenschap’ en ‘Veiligheid’, (3) personeel dat vooral werkt rond de economische dimensie van de problematiek, (4) en diegenen die zich voornamelijk bezighouden met de sociaal-maatschappelijke aspecten van de problematiek. Hoe dan ook blijft dit een ruwe analyse die verder aangevuld kan worden door extra onderzoek en focust onze mapping zich **voornamelijk** op de **externe stakeholders** in België en enkelen in het buitenland.

We maken een onderscheid tussen de geïdentificeerde stakeholder aan de hand van de ‘**maatschappelijke sfeer**’ waartoe zij behoren. Hierbij maken we een onderscheid tussen overheidsactoren (federaal, regionaal,

¹ OECD/NEA (2013) Radioactive waste management programmes in OECD/NEA Member countries. Germany. https://www.oecd-nea.org/rwm/profiles/germany_profile.pdf

provinciaal en lokaal), het maatschappelijke middenveld (de ‘civil society’), de markt, kennisinstellingen, de media en individuele burgers. Dit wordt hieronder schematisch weergegeven (eigen weergave):

Een andere indeling die ons kan helpen bij het identificeren van relevante stakeholders binnen het radioactief afvalmanagement is de **indeling** die **Martell & Ferraro (2014)** opstelden in kader van een JRC Science and Policy Report. Zij maakten een generiek overzicht van de verschillende soorten actoren in het radioactief afvalmanagement, waarbij ze de volgende categorieën onderscheiden: ‘nuclear waste management organisation (NWMO)’, ‘policy and legislation actors’, ‘regulator and technical support organisations’, ‘advisory and consultative bodies’, ‘scientific research’, ‘nuclear industry’, ‘NGO’s’, and ‘local communities’. Deze classificatie heeft ons geholpen bij een eerste identificatie van de belangrijkste stakeholders in het Belgische hoogradioactief afvalmanagement. Aangezien deze eerste identificatie van stakeholders enkel diegenen betreft die reeds in meer of mindere mate betrokken zijn in het B&C-afvalmanagement, werd de mapping door ons verder aangevuld. Onder de brede noemer van het ‘maatschappelijke middenveld’ gingen we bijvoorbeeld niet enkel kijken naar groepen of organisaties die actief zijn binnen het radioactief afval-domein, maar ook naar diegenen die zich in gerelateerde sectoren bevinden, zoals milieu, energie, recht en ethiek, werkgelegenheid, economie, enz. Deze brede opvatting van ‘stakeholders in de B&C-afvalmaterie’ werd ook uitgebreid naar actoren die zich in een andere maatschappelijke sfeer bevinden (overheid, markt, kennisinstellingen en media).

Ten laatste hebben we in deze mapping aandacht voor die **groepen** in de samenleving die **(nog) niet aangesproken en vertegenwoordigd** kunnen worden. Toekomstige generaties zijn het gekende voorbeeld, maar het gaat hier bijvoorbeeld ook over lokale actoren die worden betrokken bij de materie door een bepaalde locatie-afbakening voor een eventuele toekomstige geologische berging. Er kan op deze belangen geanticipeerd worden in het ontwerp voor langetermijn beheer, door enerzijds expertise aan te spreken (bv. experts in inter-generatiele ethiek) en anderzijds voorzieningen te nemen in het proces (bv. voor bepaalde topics een bewuste stap inbouwen zoals een impactanalyse of de consultatie van een orgaan met maatschappelijke legitimiteit). Daarnaast nemen we ook ‘andere, niet-menselijke levensvormen’ in rekening in deze mapping. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de status van het radioactief materiaal dat tijdelijk ligt opgeslagen bij de kerncentrales in Doel en Tihange, wat door het Belgische moratorium op opwerking momenteel niet als ‘radioactief afval’ beschouwd kan worden. De vragen hierbij zijn dan hoe

de belangen van zulke wetten, objecten, gebeurtenissen, enz. behartigd worden, en door welke mensen, groepen, organisaties en instituties. Deze elementen werden uitgebreid opgenomen in de tijdslijn die werd opgemaakt in kader van WP1 (zie bijlage 5.1), en vormden evenals mede de basis voor de onderwerpen die werden besproken in kader van de diepte-interviews.

2.2 Mapping aan de hand van het ‘advocacy coalition framework’

Na het identificeren van de belangrijkste actoren/stakeholders die worden meegenomen in de mapping, blijft het de vraag welke elementen we moeten onderzoeken en weergeven per stakeholder? Om deze vraag te beantwoorden hanteren we als theoretische richtlijn het ‘**Advocacy Coalition Framework**’ (ACF), een theoretische tool die voornamelijk in de politieke wetenschappen-literatuur wordt gebruikt. ACF heeft tot doel de dynamieken van politieke systemen te doorgronden via een stakeholder analyse (Weible, 2006). Deze theorie wordt dan ook vaak aangewend om stakeholder gedrag en beleidsuitkomsten over periodes van een decennium of meer te verklaren (Sabatier, 1988). In functie van de stakeholder mapping in WP1 werd dit theoretisch kader toegepast op het nucleair afvalbeleid in België (hoogradioactief afval), op basis waarvan dan de belangrijkste elementen van analyse per stakeholder werden gedestilleerd.

ACF neemt als eenheid van analyse de zogenaamde ‘**policy subsystems**’, zoals het hoogradioactief afvalbeleid in België er een van is. In zulk subsysteem spelen verschillende actoren een bepaalde rol onder invloed van diverse variabelen, beperkingen en opportuniteiten, en is er sprake van een competitie tussen actoren met verschillende visies en verwachtingen omtrent beleidsproblemen en –oplossingen (Kübler, 2001). Deel uitmakend van een subsysteem, kunnen sommige actoren ervoor kiezen om samen te werken omdat ze eenzelfde visie hebben of omdat ze een bepaalde graad van gecoördineerde activiteit doorheen de tijd vertonen; zo kunnen zij ‘advocacy coalitions’ vormen en bepaalde veranderingen in beleid teweegbrengen (Sabatier, 1988).

Actoren wensen het beleid op de een of andere manier te beïnvloeden vanuit hun verschillende, soms deels overeenlappende, percepties van de wereld. Hun acties of posities worden richting gegeven door een bepaald geloofssysteem over hoe een publiek probleem gekaderd, gestructureerd en aangepakt zou moeten worden. Zoals Jasanoff (2015) dan ook benadrukt is de manier waarop actoren de wereld percipiëren sterk gerelateerd aan de manier waarop zij in deze wereld wensen te leven.

ACF werkt de structuur van zulke ‘actor geloofssystemen’ verder uit en onderscheidt hierbij drie onderling samenhangende componenten: *deep normative core* (de normatieve kern van de visies van een bepaalde actor; kan moeilijk veranderd worden), *near policy core* (hoe denkt de actor ten aanzien van het bestaand beleid en hoe wenst hij dit te veranderen?), en *secondary aspects* (de zogenaamde secundaire aspecten: welke strategieën worden er door de actor gebruikt voor het nemen van beslissingen?; zijn het gemakkelijkst aan te passen).

Deze typologie van het ACF theoretisch kader werd door ons **vertaald in werkbare categorieën** voor de analyse van de standpunten en posities van de verschillende actoren. Zo analyseren we eerst en vooral of en hoe deze verschillende actoren zich tot nu toe actief engageerden in het maatschappelijk debat rond de berging van radioactief B&C-afval. Hiervoor kijken we enerzijds naar de positie die ze hierin innemen wat zich kan uiten in een actieve standpuntinname over de problematiek maar ook gehuld kan zijn in een al dan niet bewust stilzwijgen. De bredere belangen, waarden en emoties die met deze posities samenhangen worden eveneens genoteerd. Anderzijds proberen we ook zicht te krijgen op het handelen van deze actoren, op de strategieën die zij gebruiken om hun standpunten kenbaar te maken, te verspreiden en eventueel door te drukken. Kortom, het is onze bedoeling om in kaart te brengen **wat er reeds werd gezegd over de B&C-**

afval problematiek, door wie, waarom en hoe. We besteden bij de inventarisatie specifieke aandacht aan de houding/standpunten van deze actoren ten aanzien van principes van hoogradioactief afvalmanagement, zoals terugneembaarheid, omkeerbaarheid, controle, legitimiteit, enz. We vragen ons af of de stakeholders een congruentie of incongruentie vertonen met de eerder officieel geformuleerde standpunten over deze concepten?

Dit vertaalt zich zeer concreet in de **volgende mapping categorieën**:

- Maatschappelijke sfeer waartoe de actor behoort (volgens schema op p.5)
- Officiële missie en visie van de actor (wettelijk gezien of publiek geuit)
- ‘Competentiesectoren’ (sectoren waarin de actor voornamelijk werkt en invloed op kan uitoefenen)
- Betrokkenheid doorheen de tijd (concrete tijdstippen waarop de actor een publiek standpunt heeft ingenomen ten aanzien van de hoogradioactieve afvalproblematiek)
- Waarden en wereldbeeld (zowel expliciet als impliciet geuit)
- Perspectieven ten aanzien van kernenergie
- Perspectieven ten aanzien van de principes van hoogradioactief afvalmanagement (zoals omkeerbaarheid en terugneembaarheid van de berging en het afval of monitoring en supervisie)
- Perspectieven ten aanzien van de probleemdefinitie van B&C-afval in België (kadert de actor het probleem op een specifieke manier?)
- Perspectieven ten aanzien van de verschillende oplossingen voor B&C-afval in België
- Strategieën (welke strategieën gebruikt de actor om het besluitvormingsproces rond B&C-afval al dan niet te beïnvloeden?)
- Communicatie (wat zijn de meest gebruikte communicatiekanalen van de actor?)

Daarnaast zijn we van mening dat het van belang is om de wereldbeelden, standpunten, belangen en strategieën van de verschillende actoren in een bredere context te kunnen plaatsen. Tot dit doeleinde werd een eenvoudige **tijdslijn** (zie bijlage 5.11) opgemaakt van de institutionele geschiedenis van beslissingen van/bij NIRAS en andere actoren rond het management van het B&C-afval. Hieraan kunnen dan ook andere gebeurtenissen worden opgehangen zoals regelgeving, beleidsbeslissingen, maatschappelijke acties, dynamieken mbt het energiebeleid en de nucleaire industrie, enz.

2.3 Verdieping van de mapping aan de hand van interviews

Wat betreft de aanpak van de diepte-interviews die met 24 vooraf gemaakte stakeholders werden afgenomen, hebben we voornamelijk **face-to-face interviews** georganiseerd en afgenomen, die vanwege tijdsbeperkingen werden aangevuld met een aantal telefonische interviews. Alle actoren werden bevestigd aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst, aangevuld met een aantal bijkomende topics in functie van de geïnterviewde. Deze vragenronde had eveneens een belangrijke **mobiliserende functie**. De geïnterviewde actoren (ook zij die op dit moment geen direct belang hebben bij de problematiek, in de zin dat zij momenteel weinig impact ervaren van de huidige situatie van het B&C-afval) werden geëngageerd om deel te nemen aan de WP3 Delphi-bevraging en om de elementen voor de scenario's te voeden. De belangrijkste inzichten uit de interviews stonden, samen met de inzichten uit T1.1, vooral ten dienste van Werkpakket 3 en werden ook aangewend ter voorbereiding van de toekomststudies van Werkpakket 2. In deel 3.2 van dit rapport wordt er verder ingegaan op de methodologie achter deze interviews, en in deel 4.2 worden de belangrijkste resultaten uit de interviews uitgebreid besproken.

3 Methodologie

3.1 **Bronmateriaal voor stakeholder mapping**

Bij het selecteren van bronmateriaal voor de stakeholder mapping werd er eerst en vooral gekeken naar het materiaal dat reeds ter beschikking was. Hierbij horen de **(in)formele reacties** van verschillende actoren op het **Afvalplan** alsook de **onderzoeksrapporten** die hierover zijn afgeleverd in 2012 (Zwetkoff, 2012; Van Berendoncks & Bergmans, 2012; Parotte, 2012; Van Berendoncks & Bergmans, 2012; Paile, 2012). Daarnaast keken we naar de verslaggeving de Dialogen en het Publieksforum (die door NIRAS werden georganiseerd in kader van het Afvalplan), de rapportage in kader van het CARL-project (zie o.a. Bergmans, Van Steenberge & Verjans, 2006; Bergmans, 2006) en andere literatuurbronnen rond radioactief afvalmanagement in België. Op basis van deze bronnen werd er een eerste lijst van relevante stakeholders opgesteld. Vervolgens werd deze informatie verrijkt met **extra opzoekwerk over elke stakeholder**, voornamelijk via online opzoekwerk. Hierbij werden de analyse-categorieën, zoals opgelijst in het vorige hoofdstuk, gebruikt als richtlijnen bij de online zoekopdrachten. Ook werden er extra stakeholders geïdentificeerd via de zogenaamde **'sneeuwballmethode'**, waarbij nieuwe actoren worden geïdentificeerd aan de hand van verwijzingen door stakeholders die reeds werden opgenomen in de mapping.

De stakeholder mapping oefening die NIRAS zelf heeft georganiseerd en uitgevoerd in 2017 fungeerde eveneens als een belangrijke bron van inspiratie bij het identificeren van de verschillende stakeholders en het prioriteren van bepaalde stakeholders ten opzichte van andere, op basis van de **'macht'** (een inschatting van de mate waarin een bepaalde actor macht heeft om de beslissingen omtrent hoogradioactief afvalmanagement te beïnvloeden) en het **'belang'** (een inschatting van de mate waarin de actor impact zal ondervinden van beslissing omtrent hoogradioactief afvalmanagement) dat door de NIRAS werkgroep werd toegekend aan de verschillende door hen geïdentificeerde stakeholders. Deze indeling op basis van macht en belang werd evenwel niet door ons hernomen, aangezien deze criteria onze stakeholder mapping onnodig zouden beperken tot maar een bepaald aantal stakeholders en we er niet naar streefden om een subjectieve inschatting te maken van de rol van deze stakeholders in de toekomst.

De stakeholder mapping die hieronder zal worden gepresenteerd **beperkt zich tot de belangrijkste standpunten en opvattingen** van de verschillende actoren omtrent hoogradioactief afvalmanagement in België (aangevuld met meer algemene informatie over de stakeholders hun missie en visie) en geeft deze weer in een schematisch overzicht. Dit overzicht kan dus niet beschouwd worden als een allesomvattende weergave van alle standpunten van de verschillende stakeholders noch als een weergave van de diversiteit binnen elk van deze opgelijste organisaties. Daarenboven is deze stakeholder mapping een publiek en een **'lerend' document** in de zin dat elke geïnccludeerde stakeholder een kopie van dit document zal ontvangen en het hen vrij staat om op de over hen opgelijste informatie te reageren en dit te corrigeren indien nodig. Desgewenst kan deze stakeholder mapping in de toekomst dan ook verder geüpdatet worden.

3.2 **Selectie van stakeholders voor interviews**

Tijdens de stakeholder mapping werden reeds relevante individuen binnen verschillende organisaties geïdentificeerd. Het betreft hier mensen die professioneel te maken krijgen met de hoogradioactieve afvalproblematiek of, indien hun organisatie niet rechtstreeks met deze materie bezig is, die belangenvertegenwoordiger of woordvoerder van de organisatie zijn. Op basis van deze eerdere mapping, zowel op organisatie- als op individueel niveau, werden vervolgens **stakeholders voor interviews geselecteerd** uit verschillende maatschappelijke sferen, met een focus op de middenveldactoren. Veel van de overheids- en bedrijfsactoren (zoals NIRAS, FANC, overheid) werden immers reeds geïnterviewd over de B&C-materie op eerdere momenten (in het kader van andere onderzoeksprojecten en van het

doctoraatsonderzoek van Céline Parotte in 2015). Deze interviews werden ook in dit rapport in rekening genomen. Daarnaast werd ook een beperkte groep van Nederlandse stakeholders geselecteerd, aangezien zij niet eerder werden bevraagd over de hoogradioactieve afvalproblematiek in België en ook niet werden opgenomen in de Delphi enquête in dit onderzoeksproject (zie WP3 rapport). Verder werd er bij het selecteren van de actoren gestreefd naar een evenwicht tussen Vlaamse (Nederlandstalige) en Waalse (Franstalige) stakeholders.

Na het maken van deze selectie ontvingen de betreffende stakeholders een uitnodiging voor het interview via email. Deze email bevatte zowel informatie over het bredere onderzoeksproject en haar onderzoeksdoelen als over de specifieke opzet en bedoeling van het interview. Indien de stakeholder bereid was om deel te nemen, werd er afgesproken op een door de respondent gekozen locatie of werd het interview telefonisch afgenomen (de meeste interviews waren echter face-to-face interviews). Een klein aantal aangeschreven stakeholders **weigerden expliciet om deel te nemen** aan het interview. Hierop werd hen via email gevraagd om een korte uitleg te geven over waarom ze niet bereid waren om deel te nemen. Deze reacties worden eveneens meegenomen in de analyse.

De interviews werden vervolgens op een semigestructureerde manier afgenomen aan de hand van een **gestandaardiseerde vragenlijst** (zie bijlage 5.4). Het bredere onderzoeksproject alsook de specifieke opzet en bedoelingen van het interview werden bij aanvang van het interview nogmaals voorgesteld en uitgelegd aan de respondent waarna een paar inleidende vragen volgden. De hoofdvragen van het interview kunnen grotendeels opgedeeld worden in **twee thema's**: (1) het peilen naar de percepties van de respondent(en) ten aanzien van het probleem en de voorgestelde oplossingen – *gericht op het verleden en heden*; (2) en het peilen naar hun visies ten aanzien van een toekomstig governance proces in deze materie (verantwoordelijkheden, principes, enz.) – *gericht op de toekomst*. Het interview sloot af met de vraag hoe de respondent(en) zichzelf en hun organisatie in de toekomst betrokken zien worden in de B&C-afvalmaterie. Aangezien het semigestructureerde interviews betreft, werd er tijdens sommige interviews meermaals afgeweken van deze volgorde van vragen – er werd immers gestreefd naar een organisch verloop van de gesprekken – en werden er eveneens **specifieke vragen gesteld** afgestemd op de respondent, gebaseerd op de informatie die werd verzameld tijdens het desktop research in kader van de eerdere stakeholder mapping.

De interviews hadden daarnaast ook een **mobiliserende functie**: de respondenten werden op het einde van het interview uitgenodigd om deel te nemen aan de Delphi enquête (WP3) en werden ook gevraagd of zij nog andere contacten (mensen en/of organisaties) in gedachte hadden om deel te nemen aan de online enquête. Zo werd de respondentenpoel van de Delphi enquête via deze sneeuwbalmethode nog verder vergroot.

Van elk afgenomen interview werd na toestemming van de respondent een **audio-opname** gemaakt die als vertrouwelijke informatie wordt beschouwd. Daarnaast werd er volledige **anonimiteit** gegarandeerd aan de respondenten bij de verwerking en rapportage van de interviews; de respondenten zullen dus nooit bij naam genoemd worden in dit rapport noch in latere rapportages.

In totaal werden er **23 interviews en 2 focusgroepgesprekken** in kader van dit onderzoeksproject afgenomen, waarvan 22 met Belgische actoren en 3 met Nederlandse actoren. De interviews werden geanalyseerd met behulp van de nVivo-software die toelaat om de interview op systematische wijze te coderen en te analyseren.

4 Resultaten

4.1 Stakeholder mapping

Op deze manier werden er een **100-tal externe stakeholders geïdentificeerd**. Deze stakeholders komen zowel uit de overheidssector (federaal, regionaal, provincieaand en lokaal), het maatschappelijk middenveld, de privé-sector, kennisinstellingen en de media. Daarnaast werden ook enkele individuele burgers of politici aan de mapping toegevoegd, op basis van hun persoonlijke interventies in dit dossier. Naast de maatschappelijke sfeer waartoe elke stakeholder behoort, werd er ook gekeken naar de officiële missie en visie die de stakeholder presenteert (wettelijk gezien of publiek geuit), de ‘competentiesectoren’ van elke stakeholder (de sectoren waarin de actor voornamelijk werkt en invloed op kan uitoefenen), de stakeholder zijn betrokkenheid doorheen de tijd (concrete tijdstippen waarop de actor een publiek standpunt heeft ingenomen ten aanzien van de hoogradioactieve afvalproblematiek), de waarden en het wereldbeeld van de stakeholder (zowel expliciet als impliciet geuit), de stakeholder’s perspectieven ten aanzien van kernenergie en haar meningen ten opzichte van de principes van hoogradioactief afvalmanagement, de probleemdefinitie van B&C-afval in België en de verschillende mogelijke oplossingen voor het afval. Ook de strategieën en communicatie die de stakeholder gebruikt om haar opinie kenbaar te maken of het proces te beïnvloeden werden waar mogelijk in kaart gebracht.

Of de geïdentificeerde stakeholder zich reeds bewust is van de hoogradioactieve afvalproblematiek en reeds een opinie heeft aangenomen ten opzichte van de materie, is hoogst afhankelijk van de bestaansredenen, doelen (missie en visie) en competentiesectoren van de stakeholder. Over het algemeen gesproken heeft **meer dan de helft van de gemapte stakeholders geen uitgesproken meningen** over de problematiek en op basis van desktop research kan dan ook niet bevestigd worden dat zij zich van de B&C-afvalmaterie bewust zijn. Indien de stakeholder wel reeds een standpunt heeft geuit over het B&C-afval of een signaal van bewustzijn en betrokkenheid toont, werd dit gemapt onder de noemer ‘betrokkenheid doorheen de tijd’.

Daarnaast valt op dat er vrij veel **stakeholders uit de overheidssector en het maatschappelijk middenveld** werden geïdentificeerd. Stakeholders in de B&C-afvalmaterie die behoren tot de privésector en kennisinstellingen zijn het minst talrijk. Toch willen we nog even verduidelijken dat de oplijsting van stakeholders hieronder **geen exhaustieve lijst** is van alle mogelijke actoren die belang of invloed zouden kunnen hebben op de B&C-afvalproblematiek. Al naargelang maatschappelijke of institutionele veranderingen kunnen bepaalde stakeholders uit deze lijst geschrapt of juist toegevoegd worden.

Om de zwaarte van dit tussentijds rapport te beperken, limiteren we ons in dit hoofdstuk tot het schematisch oplijsten van de geïdentificeerde stakeholders in B&C-afvalgovernance. In bijlage 5.2 van het rapport wordt de volledige mapping per stakeholder gepresenteerd, waarbij de gevonden informatie per stakeholder kernachtig wordt weergegeven.

Overheidssector (internationaal, federaal, regionaal, lokaal)	Privésector	Maatschappelijk middenveld	Kennisinstellingen	Media
NIRAS	BEL V	Streekplatform Kempen (RNC)	SCK CEN (waaronder EURIDICE en MYRRHA)	MO* Magazine (journalist)
COVRA N.V.	Engie Elektrabel	VOKA Kempen	Universiteit Antwerpen	Andere Vlaamse en Waalse kranten
IAEA	Synatom	VKW Limburg	Universiteit Luik	
NEA	Belgoprocess	VBO	Universiteit Maastricht	
EURATOM	Tractebel	Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP vzw)	SBGIMR - Société Belge de Géologie de l'Ingénieur et de Mécanique des Roches	
ERDO Working Group	Nucleair Forum	ACV Antwerpen	VITO	
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	FORATOM	BBTK Kempen	OPERA	
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu - DG Leefmilieu	Havenbedrijf Antwerpen	ABVV West- Vlaanderen	Euratom Research and Training Programme	
FOD Binnenlandse Zaken	Energy Resource Holding - ERHBV (NL) / EPZ (Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland)	Greenpeace		
FOD Buitenlandse Zaken	Umicore	Interenvironnement Wallonie		
FOD Financiën	Brabant Water (NL)	Eco-Vie		
Commissie voor Nucleaire Voorzieningen	Essenscia	Bond Beter Leefmilieu		
Comité van het Nationale Programma (CPNPC)		Natuurpunt		
Departement Omgeving		WWF België		
Departement Mobiliteit en Openbare Werken		Vlaamse Jeugdraad		
Departement Economie, Wetenschap & Innovatie		MONA vzw		
Agentschap Binnenlands Bestuur - Patrimonium en grondbeleid		STORA vzw		
Agentschap Natuur & Bos		Brabantse Milieufederatie (NL)		
Direction générale opérationnelle Agriculture, Ressources naturelles et Environnement du Service public de Wallonie		Stichting Laka: documentatie- en onderzoekscentrum kernenergie (NL)		
Direction générale opérationnelle Aménagement du territoire, Logement, Patrimoine et Énergie		WISE (NL)		
FOD Binnenlandse Zaken - Crisiscentrum Binnenlandse Zaken (noodplanning)		Netwerk "Sortir du Nucléaire" (FR / EU)		

Overheidssector (internationaal, federaal, regionaal, lokaal)	Privésector	Maatschappelijk middenveld	Kennisinstellingen	Media
Pidpa / Aquaflanders				
Provincie Antwerpen				
Provincie Oost-Vlaanderen				
Provincie Luik				
Provincie Noord-Brabant (NL)				
Provincie Zeeland (NL)				
Hoofdstedelijk Gewest Brussel				
MINA-raad				
FANC				
ANVS (NL)				
WENRA				
Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling				
Hoge Gezondheidsraad				
SEA Advisory Committee				
Provinciaal Instituut voor Hygiëne				
Vlaams Energieagentschap (VEA)				
Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)				
Vlaamse Landmaatschappij (VLM)				
VVSG – Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten				
Union des villes et des communes de Wallonie (UVCW)				
GECORO Doel (Beveren)				
CCATM Tihange				
Kristof Calvo (Groen)				
Willem-Frederik Schiltz (Open Vld)				
Gemeente Beveren (Doel)				
Gemeente Huy (Tihange)				
Gemeente Mol				
Gemeente Dessel				
Provinciale Omgevingscommissie Noord- Brabant (NL)				
Waterschap van Brabant (NL)				

4.2 Interviews - analyse

Ter verdieping van bovenstaande oplistings van geïdentificeerde stakeholders werden er bijkomende interviews afgenomen met een vertegenwoordigers van 24 Belgische en Nederlandse actoren. De selectiecriteria voor deze actoren werden reeds uiteengezet in puntje 3.2 van dit rapport. Zoals eerder vermeld werden de geselecteerde stakeholders bevraagd over **twee overkoepelende thema's**: (1) de percepties van de respondent(en) ten aanzien van het probleem en de voorgestelde oplossingen voor B&C-afval in België - *gericht op het verleden en heden*; en (2) hun visies ten aanzien van een toekomstig governance proces in deze materie (verantwoordelijkheden, principes, welke actoren, enz.) – *gericht op de toekomst*. Ten laatste kregen zij ook de vraag hoe ze zichzelf en hun organisatie in de toekomst betrokken

zien worden in het governance proces voor B&C-afval. De volledige vragenlijst aan de hand waarvan de interviews werden afgenomen, kan worden teruggevonden in bijlage 5.2. De analyse die hieronder wordt gepresenteerd volgt grotendeels deze indeling van vragen met bijkomende aandacht voor issues die verschillende respondenten zelf naar voren schoven (en niet als zodanig in de gestandaardiseerde vragenlijst werden opgenomen).

Bewustzijn van de problematiek

Niet alle respondenten waren even bekend met de problematiek van het hoogradioactief afval, vooral respondenten van organisaties die behoren tot een sector waarin het nucleaire niet of minder aan bod komt, of tot organisaties uit Nederland die het Belgische besluitvormingsproces niet van nabij opvolgen. Verschillende respondenten voegen hieraan toe dat **hun organisatie zich niet specifiek bezighoudt met de problematiek** van (hoog)radioactief afval maar zich daarentegen **wel vragen stelt over de toekomst van kernenergie** en wat dit zou betekenen voor hun activiteiten:

“Wij zijn niet rechtstreeks bezig met radioactief afval. Onze bezorgdheid is eerder welk effect de processen rond radioactief afval en nucleaire energie zullen hebben op de energieprijzen.” (Respondent 10)

Daarnaast zijn er ook respondenten die zich wel bewust waren van de problematiek rond radioactief afval, maar **niet op de hoogte zijn van het onderscheid** dat er in België wordt gemaakt tussen laag- en middelradioactief kortlevend afval (A-afval) en hoogradioactief en/of langlevend afval (B&C-afval), en dat hier twee onafhankelijke processen aan gekoppeld zijn.

Andere actoren geven dan weer aan dat zij wel op de hoogte zijn van de Belgische besluitvormingsprocessen rond A-afval enerzijds en B&C-afval anderzijds, maar dat deze onderwerpen **weinig worden bediscussieerd binnen de organisatie** aangezien hun achterban (de organisaties of mensen die zij vertegenwoordigen) hier geen specifieke aanzet toe geeft:

“Il n'a jamais été mis à l'ordre du jour ni par un membre ni par les autorités locales.” (Respondent 3)

“Er is een bepaalde gelatenheid hiertegenover (...), ook omdat het momenteel goed beheerd wordt. Er is dus weinig sense of urgency totdat er iets concreter gebeurt.” (Respondent 14)

Sommige actoren benadrukken de **rol van het NIRAS Afvalplan in het aanwakkeren van het bewustzijn** rond het B&C-afval binnen hun organisatie en haar achterban, en geven aan dat dit Afvalplan hen ook in toenemende mate bewust maakt van problemen waar zij rechtstreeks of onrechtstreeks mee geconfronteerd worden:

“Voor het NIRAS Afvalplan voelde de gemeente zich niet rechtstreeks betrokken bij het onderwerp van radioactief afvalmanagement, maar vanaf het Afvalplan is er sprake van een toenemend bewustzijn over afvalmanagement en de tijdelijke opslag van het afval (...).” (Respondent 2)

Andere, meer historische, gebeurtenissen die door verschillende respondenten worden aangehaald in het aanwakkeren van hun interesse en betrokkenheid bij de radioactief afvalproblematiek en kernenergie in het algemeen zijn onder andere het Transnukleair schandaal uit 1986, de niet transparante communicatie in de nasleep van de Tsjernobyl nucleaire ramp in 1986 en de recentere problemen met de kerncentrales in België.

4.2.1 Hoogradioactief afvalbeleid in België: heden en verleden

Reacties naar aanleiding van het NIRAS Afvalplan in 2011

In verband met hun opinies op het NIRAS Afvalplan dat werd gepubliceerd in 2011, benadrukt een deel van de bevroegde stakeholders hun **vertrouwen in de ‘expert opinion’** die wordt gepresenteerd in het Afvalplan en vermelden hierbij dat geologische berging hun wel een logische oplossing lijkt te zijn voor het langetermijnbeheer van het B&C-afval:

“In dit Afvalplan wordt een oplossing naar voren geschoven. Bij (...) is er sprake van vertrouwen in de experten die deze oplossing voorstellen. De geprefereerde oplossing lijkt dan ook een erg logische keuze.” (respondent 10)

“Er zit een bepaalde logica achter het Afvalplan. De diepe ondergrond is een veilige plaats om het afval op lange termijn op te slaan omdat we weten hoe dat deze (de ondergrond) op lange termijn zal evolueren.” (respondent 2)

Toch worden deze positieve opinies op het Afvalplan niet door alle bevroegde stakeholders gedeeld. Zo zijn sommigen van mening dat het **Afvalplan te beperkend was wat betreft het aantal opties** die in beschouwing werden genomen voor het langetermijnbeheer van het B&C-afval. Zij zijn van mening dat er meer verschillende alternatieven onderzocht hadden moeten worden:

“Ik begrijp niet dat NIRAS zich (in het Afvalplan) beperkt tot het voorstellen van twee verschillende oplossingen; een internationale berging is bijvoorbeeld ook mogelijk, maar dient dan politiek bilateraal nagestreefd bij de EC, met betrokkenheid van de producenten.” (Respondent 5)

“NIRAS heeft destijds gedaan wat ze moest doen naar aanleiding van de EU richtlijn. Het Afvalplan is op zich een goed plan, alhoewel dat het FANC een goed punt maakt wanneer ze stellen dat NIRAS zich te veel heeft gefocust op een moeilijke geologische laag voor de berging.” (Respondent 21)

Een andere stakeholder plaatst ook **vraagtekens bij de (on)afhankelijkheid van NIRAS ten opzichte van de nucleaire industrie** en de invloed die dit al dan niet heeft gehad op de opinies die NIRAS heeft aangenomen in het Afvalplan. Deze stakeholder roept op tot meer transparantie hierover:

“De onafhankelijkheid van NIRAS tegenover de exploitanten is bepalend voor de inhoud en financiering van de studies die er worden gevoerd. Het vast technisch comité van NIRAS, samengesteld uit exploitanten, heeft nagenoeg een vetorecht op de financiering van de programma’s voor berging van afval. Over deze (on)afhankelijkheid is er in het huidige Afvalplan geen transparantie. Dit is nochtans ook cruciaal voor een neutraal beheer van het participatieve proces.” (Respondent 5)

Bij de **Nederlandse stakeholders** is er dan weer in het algemeen een **ontevredenheid voelbaar over de geologische laag** die in het Afvalplan werd aangeduid als een van de meest geschikte opties voor de lange termijn berging van het B&C-afval, namelijk de Boomse kleilaag. Zij zijn van mening dat er in het Afvalplan te weinig rekening werd gehouden met de Nederlandse belangen, bijvoorbeeld op het vlak van het verzekeren van de veiligheid inzake drinkwatervoorzieningen. De Nederlandse actoren staan hierin niet alleen, want ook sommige Belgische actoren benadrukken dat er voldoende zekerheid moet zijn dat geologische berging geen impact heeft op drinkwaterwinning en dat de huidige leemten in kennis op het vlak van hydrogeologie voldoende geadresseerd moeten worden.

Daarnaast laten sommige Nederlandse stakeholders ook hun ontevredenheid merken over de manier waarop zij destijds in de mogelijkheid waren om hun opmerkingen op het Afvalplan te uiten. Zij vermelden dat dit best een **ingewikkelde procedure** was; zij waren in het begin bijvoorbeeld niet op de hoogte gebracht dat er een inspraakprocedure werd georganiseerd:

“Dat er een inspraakprocedure rond het Afvalplan lopende was, hebben wij destijds te horen gekregen van de Rijksadministratie, namelijk van de dienst Economische zaken die indertijd de bevoegde dienst terzake was. Zij deden ons een melding dat we het Afvalplan eens moesten doornemen. Ook vanuit de pers kwam ditzelfde signaal. (...) Het Afvalplan houdt te weinig rekening met de belangen van Nederland ten aanzien van de risico's op grondwaterverontreiniging en er wordt te weinig gekeken naar de invloed op Nederlandse grondwaterwinning voor drinkwater. Hier hebben wij dan ook een bezwaar tegen geuit, zowel via de formele procedure als door rechtstreeks in gesprek te gaan. De contacten verliepen in eerste instantie overigens vrij stroef. Het verliep eerst via het Rijk en pas daarna ontstonden er rechtstreekse onderlinge contacten.” (Respondent 24)

Communicatie en houding van NIRAS naar diverse stakeholders toe: evaluatie en verwachtingen

Op het vlak van communicatielijnen tussen NIRAS en diverse andere stakeholders, en de stakeholders hun evaluaties hiervan, kan geconcludeerd worden dat NIRAS een **regelmatig en voldoende informatief contact** onderhoudt **met de actoren die reeds een geïnstitutionaliseerde rol hebben** in de radioactief afvalproblematiek (bijvoorbeeld met de stakeholders die een sterke rol spelen in het laagradioactief afval bergingsproject):

“Ik heb een goed contact met (...) bij Belgoproces. Hier is er sprake van robuuste communicatielijnen en een proactief informeren over wat er gebeurt op de site. Dit is ook het geval voor de communicatie met NIRAS.” (Respondent 4)

“NIRAS is sowieso zeer participatief ten opzichte van ons. Zij hebben alles met ons gecommuniceerd, waarop wij vragen konden stellen en als toetssteen fungeerden.” (Respondent 12)

Terwijl de stakeholders die iets verder af staan van de B&C-afval problematiek maar er potentieel wel een impact van ondervinden, aangeven dat zij de **communicatie van NIRAS tekort vinden schieten**:

“NIRAS heeft ons nooit officieel gevraagd naar onze mening over het afval en haar oplossing.” (Respondent 15)

“Wij werden niet als overheid door NIRAS opgenomen in de procedure (van het Afvalplan). Hierover zijn we dan in overleg getreden met NIRAS die aangaven dat contact met ons volgens de wettelijke procedure inderdaad niet nodig was.” (Respondent 24)

Het zijn dan ook vooral deze stakeholders die van NIRAS **een meer frequente communicatie** over de stand van zaken van het B&C-afval verwachten. Zo stelt een actor voor dat NIRAS een **lijst van contactpersonen** aanmaakt die op regelmatige basis geconsulteerd kunnen worden over de materie:

“Wij zouden op een meer reguliere basis geüpdatet willen worden over het B&C-afval bergingsproces. Er zouden vaste meetings moeten komen met een bepaalde frequentie; niet te vaak, maar frequent genoeg. Voor ons is het belangrijk om een ad-hoc contact te behouden dat kan versterkt worden in tijden van urgency. NIRAS zou een lijst met contactpersonen moeten aanleggen waarmee ze regelmatig in overleg zouden willen zitten omtrent de problematiek.” ((Respondent 9)

Andere actoren delen deze opinie en voegen hieraan toe dat **transparantie** voorop moet staan in de communicatie en dat elke stakeholder op een formele manier de mogelijkheid zou moeten krijgen om bezorgdheden of kritieken te uiten. Bovendien benadrukken sommige Nederlandse stakeholders ook dat dit **contact niet zou mogen wegvallen** wanneer het proces vast zit (zoals momenteel het geval is):

“We verwachten een meer transparante en directe communicatie op een regelmatige basis, ook wanneer het proces niet vordert. (...) En er zouden ook formele manieren moeten zijn waarop we onze bezorgdheden en kritieken op de plannen kunnen uiten.” (Respondent 23)

“Er is een meer regelmatig contact opgezet met NIRAS in de nasleep van het Afvalplan, maar dit viel dan ook weer weg omdat NIRAS momenteel wacht op een principebeslissing van de Belgische overheid.” (Respondent 24)

Aangezien NIRAS door veel bevraagde stakeholders wordt gezien als de centrale actor in het besluitvormingsproces omtrent B&C-afval, zowel in een beleidsuitvoerende als beleidsvoorbereidende capaciteit, zijn de meningen over de werking en houding van NIRAS veelzijdig. Op basis van deze ervaringen met NIRAS in het verleden, formuleren verschillende stakeholders dan ook **concrete verwachtingen en/of aanbevelingen voor NIRAS** in de toekomst.

Zo verwijten een aantal stakeholders NIRAS een **te passieve houding naar de politiek toe**; in de zin dat NIRAS haar slagkracht en expertise te weinig inzet om een politieke beslissing tot stand te brengen of te beïnvloeden. Een respondent uit de nucleaire industrie stelt in verband hiermee voor:

“De politiek is vertegenwoordigd in de raad van bestuur van NIRAS. NIRAS zou meer invloed kunnen uitoefenen via dit orgaan en in deze zin haar raad van bestuur sterker politiek mobiliseren.” (Respondent 8)

Andere actoren maken zich dan weer zorgen over de **efficiëntie van de werking van NIRAS**, voornamelijk wat betreft haar gebruik van de financiële middelen die de organisatie ontvangt van de nucleaire industrie. In verband hiermee stellen een aantal respondenten voor om een **onafhankelijke organisatie** op te richten die de beslissingen en werking van NIRAS zou kunnen opvolgen en evalueren vanuit een technisch-economisch perspectief:

“De grote vraag is dan wie NIRAS controleert? Wat betreft de beslissing voor B&C-afval hebben wij geen enkele stem. Er is dan ook geen organisatie die de beslissingen van NIRAS kan controleren, bijvoorbeeld wat betreft de kosten voor de gemaakte beslissingen. Er zou volgens ons een organisme moeten komen dat NIRAS uitdaagt in haar beslissingen en argumenten.” (Respondent 7)

“NIRAS en haar raad van bestuur zijn zowel rechter als partij. Er is een duidelijk gebrek aan een controleorgaan met een technisch-economische controlecompetentie: een onafhankelijke partij die kan oordelen op basis van haar technische competenties.” (Respondent 8)

Ten laatste benadrukken een aantal stakeholders de verantwoordelijkheid die NIRAS heeft tegenover haar partners op het vlak van **transparantie, communicatie en efficiëntie**. Dit uit zich in gevoelens van ontevredenheid en bepaalde verwachtingen naar de toekomst:

“NIRAS heeft een grote verantwoordelijkheid naar samenwerking met haar partners toe. Wij zijn niet helemaal tevreden met hoe ze dit tot nu toe hebben aangepakt qua voorbereiding, afspraken maken en strikte opvolging.” (Respondent 8)

“NIRAS ervaart een tegenstrijd in het enerzijds volgen van de officiële procedures en het anderzijds moeten zorgen voor een maatschappelijk draagvlak. Hierdoor wisten ze niet goed hoe ze met de Nederlandse stakeholders om moesten gaan. Dit werd te krampachtig en procedureel afgehandeld. Zij hadden ook de rol moeten erkennen van actoren die geen formele rol opnemen in de procedures, want wij hebben bestuurlijk wel een belangrijke rol.” (Respondent 24)

“NIRAS moet naar de politiek toe vooral duidelijk zijn, ook wat betreft de kostprijs van het project.” (Respondent 10)

Reflecties over het verleden en heden van het A-afval en het cAt-project

Een beperkt aantal respondenten die in kader van dit onderzoek werden bevraagd over de toekomst van het B&C-afval, zijn ook actoren die reeds in het cAt-project betrokken zijn geweest. Hun **ervaringen met het laag- en middelradioactief afval** zijn voor hen dan ook sterk bepalend in het vormen van een mening over het B&C-afval en vormen een bron van inspiratie voor het nadenken over hoe een toekomstig besluitvormingsproces voor het hoogradioactief afval er zou kunnen uitzien.

Een mening die bij verschillende stakeholders terugkomt is dat het cAt-project “**heel lang** – en misschien wel te lang – heeft geduurd”. Daarnaast verwijzen respondenten ook naar de “inefficiëntie” van het proces en naar de “**participatie-moeheid**” die dit bij sommige actoren teweeg heeft gebracht. Langs de andere kant benadrukken sommige respondenten dat de **partnerschappen een zeer positieve invloed** hebben gehad op het verkrijgen van een draagvlak voor de oppervlakteberging op lokaal niveau, waardoor het nucleaire in de regio momenteel wordt gezien “als een meerwaarde, vooral op economisch vlak” (Respondent 14). Toch zijn er ook stakeholders die dit anders zien en de partnerschappen niet erkennen als een vertegenwoordiging van de gewone bevolking: “Momenteel fungeren ze enkel als een legitimatie van het proces, er is geen echte inspraak; ze ontvangen daarentegen een afkoopsom.” (Respondent 15).

De meeste respondenten zijn het erover eens dat de werking van de partnerschappen, zoals die bestaat binnen het cAt-project, als een **bron van inspiratie maar niet als blauwdruk** kan fungeren voor het participatief proces dat nodig is voor het B&C-afval. Vooral op het vlak van **timing, efficiëntie en technische organisatie** kan het volgens sommige respondenten beter:

“Dit (het cAt-project) zit niet 100% goed qua technische organisatie. Er is een onevenwicht in het project: er zal wel al een communicatiecentrum worden gebouwd, maar tegelijkertijd is de vergunning nog niet binnen door vragen van het FANC bij technische aspecten.” (Respondent 7)

“Het cAt-project heeft heel lang geduurd. Er was sprake van openheid en transparantie, maar er moesten misschien meer duidelijke mijlpalen in het proces ingebouwd worden en een stapsgewijze organisatie.” (Respondent 4)

Een andere veelgehoorde kritiek is dat het **FANC vroeger zichtbaar** in het besluitvormingsproces omtrent het A-afval **betrokken had moeten worden**. Dit is volgens onderstaande respondent ook zeker een les die moet meegenomen worden naar het toekomstige besluitvormingsproces over B&C-afval:

“De beslissingen die NIRAS maakt gebeuren het best in samenspraak met het FANC. Het FANC is bijvoorbeeld bij het cAt-project pas relatief laat in het proces gekomen. Zij moeten eerder een standpunt innemen want dit komt de participatieve processen ook ten goede.” (Respondent 12)

Bestaand hoogradioactief 'afval': verbruikte splijtstoffen en tijdelijke berging

Over het algemeen is de meerderheid van de bevroegde stakeholders zich bewust van het bestaan en de huidige toestand van de verbruikte splijtstoffen in België. Diegenen die minder op de hoogte zijn van deze categorie van nucleair materiaal, zijn stakeholders die eveneens minder bekend zijn met de problematiek van radioactief afval in het algemeen.

Weinig respondenten hebben een duidelijke mening over het al dan niet herop werken van de verbruikte splijtstoffen. De **toekomst van deze verbruikte splijtstoffen** is volgens verschillende stakeholders dan ook **onzeker**, ook omdat er weinig buitenlandse voorbeelden zijn waarop we kunnen steunen bij het maken van een beslissing over dit nucleair materiaal:

“(…) pour autant, aucun pays n’a encore décidé véritablement de ce qu’il faut faire sur le long terme avec le combustible usé.” (Respondent 6)

In verband hiermee is een respondent van mening dat er, parallel aan een debat over de beheeropties voor het B&C-afval, een **debat** zou moeten zijn over de verbruikte splijtstoffen en het moratorium op opwerking dat momenteel van kracht is. De respondent ziet dit als “een politieke verantwoordelijkheid waarin de nucleaire sector ook eerlijk moet zijn.” (Respondent 21). Een andere respondent (Respondent 5) wijst erop dat opwerking niet meer economisch is en milieugrenzen heeft door de lozingen in zee. Zelfs Frankrijk overweegt tot nu toe geen nieuwe opwerkingsfabriek meer. Kernprobleem blijft wat te doen met het plutonium. Dat is nu veiligst in ontoegankelijke verbruikte splijtstoffen. Landen die het dichtst bij een bergingsoplossing staan zoals Finland en Zweden bergen enkel verbruikte splijtstoffen zonder opwerking.

Heel wat stakeholders vestigen intussen hun hoop op de ontwikkeling van nieuwe nucleaire technologieën zoals transmutatie:

“Wat betreft de spent fuel zien we vooral een toekomst met nieuwe technologieën zoals Myrrha. We moeten dus alle kansen geven aan hergebruik, waar dan een zeker deel van hoogradioactief afval zal van overblijven.” (Respondent 12)

Toch zijn niet alle respondenten even optimistisch over deze nieuwe technologieën wat betreft hun **praktische haalbaarheid en timing**:

“In Mol, aan het SCK, gebeurt met Myrrha momenteel onderzoek naar een ‘magische oplossing’ voor nucleaire afbraak van actiniden, maar men zegt niet aan de burger dat dit eigenlijk geen oplossing kan zijn voor het huidig afval en evenmin op korte termijn. Het zal, als het succes zou hebben, na 2050 slechts een fractie van de langlevende actiniden kunnen verminderen, niet van de langlevende fissieproducten. Geologische berging zal altijd noodzakelijk blijven. Er is evenmin geprovisioneerd om de splijtstofindustrie uit te bouwen die de spent fuel in geschikte targets voor Myrrha zou moeten omzetten. Er doen andere mythes de ronde zoals thorium.” (Respondent 5)

In afwachting van deze technologische ontwikkelingen of een overheidsbeslissing over het beheer van deze verbruikte splijtstoffen is er momenteel een **“bewuste stockage van de verbruikte splijtstoffen op de site van nucleaire energiecentrales zelf”**, waarbij de splijtstoffen zelf “officieel nog geen afval” zijn (Respondent 7). De nucleaire industrie zelf geeft aan dat deze keuze van tussentijdse opslag voornamelijk **financiële redenen** heeft alsook een onzekerheid over het al dan niet wegvallen van het moratorium op

opwerking. Zij vermelden eveneens dat de tussentijdse opslaggebouwen voor dit C-afval zullen blijven bestaan na de kernuitstap en ontmanteling van de kerncentrales.

Verschillende respondenten geven aan dat de tijdelijke opslag van deze verbruikte splijtstoffen enerzijds en het andere hoogradioactieve afval anderzijds gezien kan worden als een **goede kortetermijnoplossing** wat betreft hun beheer.

“La gestion sur le court terme du combustible utilisé est sûr et provisoire. On sait exactement comment gérer ce qui sort des réacteurs. Il existe une expérience en la matière. On a des analyses précises qui ont été réalisées sur comment protéger la population mais par contre, sur le long terme, c’est autre chose...” (Respondent 6)

Dit goede beheer zorgt er volgens verschillende stakeholders voor dat er bij de omwonenden van de verschillende tijdelijke opslaginstallaties weinig of “**geen sense of urgency**” over is, aangezien het “een stabiele plaats is om het nu te bergen” die “veilig is en goed wordt gemonitord”. Er is dus sprake van een zekere mate van vertrouwen in de veiligheid van de tijdelijke opslaginstallaties, maar zoals een respondent vermeldt zijn er ook die vinden dat “de tijdelijke opslag van het afval wel gevaarlijk is en wijzen op de impact van gebeurtenissen zoals een terroristische aanslag, milieuramp, militaire profileratie, enz.” (Respondent 4). Of zoals een andere groep stakeholders het omschrijft:

“Ce type de stockage est une "solution à moitié prix". Le stockage temporaire est un «danger, surtout en ce qui concerne la densité de population dans cette zone.” (Respondent 20)

Op basis van onder andere deze bezorgdheden stellen verschillende stakeholders voor dat de lokale bevolkingen die een impact ondervinden van de tijdelijke opslag van hoogradioactief afval en/of verbruikte splijtstoffen in hun gemeente hiervoor **reeds (deels) een compensatie** zouden ontvangen. Dit zou volgens hen ook de politiek kunnen aansporen om “dringend een definitieve beslissing te nemen” (Respondent 14) over het afval. Daarnaast vermelden sommige respondenten ook dat we “echte investeringen moeten doen in een goede tijdelijke opslag van het huidige afval” (Respondent 4) en dat “de veiligheid en financiering hiervoor gegarandeerd moeten worden op lange termijn” (Respondent 12), maar dat we “hier wel realistisch in moeten zijn: een goed management van de tijdelijke opslagsites moet bewaard worden ook na de sluiting van de kerncentrales, maar het is niet de bedoeling om het afval hier eeuwig te laten liggen, enkel op een redelijke termijn.” (Respondent 12).

4.2.2 De toekomst: welk governance proces voor het B&C-afval?

Kadering van de hoogradioactieve afvalproblematiek

Een meerderheid van de respondenten wijst erop dat de **huidige tijdelijke opslag** van het hoogradioactief afval en de verbruikte splijtstoffen **geen duurzame oplossing** is naar de toekomst. Zij benadrukken het feit dat het afvalprobleem er reeds is – “het afval bestaat al” – en dat dit probleem dringend een oplossing vereist:

“Het is belangrijk om aan mensen uit te leggen dat het afvalprobleem er reeds is, en dat de huidige tijdelijke berging niet ‘veilig’ is: wel veilig als tijdelijke oplossing, maar niet als duurzame opslag van het afval.” (Respondent 4)

“Ongeacht de besluitvorming rond kernenergie in de nabije toekomst is het langlevend afval een realiteit die duurzaam met geologische berging dient aangepakt. Ik ben het dan ook niet eens met Greenpeace om het B&C afval op de lange baan te schuiven.” (Respondent 5)

“Het is alleszins duidelijk dat we geen 100-jarige tijdelijke berging willen dus er moet nu gehandeld worden.”
(Respondent 21)

NIRAS wordt door meerdere stakeholders geïdentificeerd als de actor bij uitstek om “het probleem allereerst kenbaar te maken bij het grote publiek en ook te communiceren naar het buitenland” (Respondent 7). Ook al ervaren deze stakeholders zelf een bepaalde urgentie wat betreft het vinden van een lange termijn oplossing voor het B&C-afval, toch geven zij toe dat “de gewone mens er niet van wakker ligt en de politiek er dus ook niet mee kan scoren” (Respondent 21). Het gebrek aan deze publieke sense of urgency wordt gewijd aan het te veilig voorstellen van de tijdelijke opslag van het hoogradioactief afval *op lange termijn*. “Het komt er dus op aan om uit te leggen dat een lange termijn oplossing vinden voor het afval beter is.” (Respondent 4). Deze actor stelt hierbij ook dat “een keer dat de berging voor het A-afval operationeel is en in orde is, de mensen zich toch ook vanzelf meer vragen zullen beginnen stellen over het B&C-afval. Dan komt er urgentie over het probleem die er nu duidelijk nog niet is. Maar wel enkel als de bevolking hier ook over geïnformeerd wordt.” (Respondent 4).

Andere stakeholders pleiten voor “het opentrekken van de onderdelen van de probleemanalyse, maar ook voor het integreren van de discussie met deze over verder zetten van kernenergie” (Respondent 5) en identificeren de radioactief afvalproblematiek als een “**intergenerationeel probleem**”, waaraan “zeer veel **verschillende facetten**” gekoppeld zijn: “wie is verantwoordelijk, hoe ga je het financieel bekostigen, hoe verzekeren dat er geen proliferatie kan zijn, enz.?”, en “hoe ga je kennisoverdracht op zulke lange termijn organiseren en verzekeren?” (Respondent 15).

Ook al heeft de radioactief afvalproblematiek zulke verschillende facetten, toch zijn de meeste bevraagde stakeholders het erover eens dat de vraag en het debat omtrent het vinden van een geschikte oplossing voor het B&C-afval **losgekoppeld moeten worden van een breder debat over de toekomst van nucleaire energieopwekking**. Een meerderheid van de actoren vindt zulke kadering van het probleem **contraproductief** aangezien “nucleair afval sowieso een non-issue is bij het al dan niet langer openhouden van de centrales, want het afval is er al” (Respondent 2) en omdat “als we in het debat kernenergie ook nog moeten meenemen, de discussie over het B&C-afval nog moeilijk wordt.” (Respondent 10).

“Het kernafval is er al dus we moeten er iets mee doen; dit is onafhankelijk van het begin en einde van de kernuitstap. Kernenergie of niet heeft dus geen impact op de beslissing die er wordt gemaakt rond kernafval.”
(Respondent 2)

Andere stakeholders nuanceren deze opinie dan weer door te stellen dat de discussies over kernafval en kernenergie wel “**intrinsiek verbonden zijn met elkaar**” (Respondent 8), maar dat dit ons niet belet om deze debatten apart te voeren:

“Radioactief afval kan zonder kernenergie, maar niet omgekeerd. De oplossing voor het bergen van radioactief afval gaat dus niet veranderen doordat er kernenergie is of niet.” (Respondent 22)

“De discussie over kernafval moet ook losgekoppeld worden van de discussie over kernenergie, zonder een ontkenning van deze relatie. Het zou misschien wel werken om de discussie over radioactief afval te koppelen aan momenten dat er discussie is rond kernenergie.” (Respondent 24)

Toch zijn er ook heel wat stakeholders (iets minder dan de helft van de bevraagde actoren) die hierover een compleet andere mening hebben en die **actief oproepen tot het koppelen van deze twee discussies** aan elkaar. De verantwoordelijkheid die NIRAS hierin heeft wordt door onderstaande stakeholders benadrukt:

“NIRAS kan de vraagstukken van het radioactief afval en de opwekking van kernenergie niet van elkaar loskoppelen. Dit valt ten eerste niet te verkopen aan de publieke opinie en ten tweede mag men nog enkel marginaal verder doen met de productie van kernenergie maar niet zolang er geen oplossing is voor het bestaande afval.” (Respondent 5)

“De verlenging van de productie van kernenergie gaat ook niet zonder dat er oplossing is voor het radioactief afval. (...) Door dit als twee aparte discussies te zien, neemt NIRAS hierin ook zelf een politieke houding aan.” (Respondent 21)

Het expliciet verbinden van deze twee vraagstukken zal er volgens deze respondenten ook voor zorgen dat actoren die momenteel weigeren om deel te nemen aan het debat over hoogradioactief afval, waaronder een aantal belangrijke **gestructureerde milieuorganisaties**, betrokken kunnen worden in de discussie, aangezien het deze actoren zijn die een werkelijke realisatie van de kernuitstap zien als een voorwaarde voor het aanvangen van een debat over het kernafval. Daarnaast benadrukken een paar andere respondenten de invloed die het **klimaatdebat** zal hebben op de debatten omtrent kernenergie en radioactief afval, en omgekeerd: “de beslissing omtrent radioactief afval zal ook een impact hebben op klimaatvlak.” (Respondent 21).

Welke eindoplossingen voor het B&C-afval?

Geologische berging: vertrouwen versus onzekerheden

Een aanzienlijk deel van de bevroegde stakeholders uit zijn of haar **vertrouwen in de beheeroptie van geologische berging** en vindt geologische berging “de meest veilige locatie voor nucleair afval op te slaan op lange termijn” (Respondent 2). Toch kan dit volgens deze respondenten ook enkel het geval zijn indien er bepaalde **randvoorwaarden** vervuld worden, **alternatieve opties werden onderzocht** en uitgesloten, en er een zekere mate van **bescheidenheid** aan de dag wordt gelegd:

“Het proces moet pas opgestart worden als het in het HADES-labo is aangetoond dat geologische berging veilig is en als er aan de randvoorwaarden (monitoring, omkeerbaarheid, maatschappelijke voorwaarden, compensatie, enz.) voldaan is.” (Respondent 14)

“Het onderzoek van NIRAS moet wel expliciet kunnen aantonen waarom ze *niet* gekozen hebben voor een bepaalde optie.” (Respondent 2)

“En ce qui concerne les déchets nucléaires, le stockage géologique devrait être la principale option, mais cette option devrait être associée à "une grande réserve d'humidité", dans le sens où les générations futures devraient être en mesure de décider s'il y a quelque chose de mieux à gérer.” (Respondent 3)

Terwijl het scenario van geologische berging door de meeste Belgische stakeholders wordt gezien als de meest veilige en realistische optie (weliswaar onder de bepaling van enkele strikte condities), plaatsen de Nederlandse stakeholders hier grotere vraagtekens bij. Zij (en sommige andere Belgische stakeholders) wijzen op de impact die geologische berging kan hebben op het vlak van **geohydrologie en regionale drinkwaterwinning**. Zij hebben dan ook aan de hand van counterexpertise – een onafhankelijke studie die zij vorderde naar aanleiding van het Afvalplan – gesteld dat niet de Boomse maar de Yperiaanse kleilaag “de aanbevolen laag voor geologische berging” is (Respondent 23). Zij nemen dus een duidelijk standpunt in dat het afval niet geborgen kan worden in de Boomse kleilaag en dat “NIRAS dieper zal moeten kijken, aangezien de diepte van de Boomse kleilaag niet veilig is” (Respondent 23). Geologische berging als

beheeroptie op zich wordt dus niet afgewezen door deze actoren, maar kan volgens hen niet veilig uitgevoerd worden in de Boomse kleilaag.

Als belangrijke randvoorwaarden voor een toekomstige (geologische) berging benadrukken de bevroegde respondenten vooral het **belang van omkeerbaarheid en terugneembaarheid**, evenals de monitoring en opvolging van de berging:

“De berging moet 100% veilig zijn en gemonitord worden. Het is dan ook zeer belangrijk dat we op een veilige manier terug aan het afval kunnen geraken eens het geborgen is en er iets mis moest gaan, wat dan ontdekt kan worden door monitoring.” (Respondent 4)

Deze voorwaarden worden door sommige stakeholders dan ook gezien als manieren waarop de berging publiek aanvaardbaar kan worden gemaakt en de verantwoordelijkheden ten opzichte van toekomstige generaties genomen worden:

“Het idee van retrievability sloeg aan bij het publiek. Dit idee van het recupereerbare openhouden moet minstens in studies overwogen worden en niet enkel als intentie uitgedrukt worden, maar men dient er dan consequent financiering voor te voorzien. We moeten serieus bekijken of dit realistisch gezien een optie is of niet.” (Respondent 5)

“Er zal altijd een bepaalde mate van tegenstand tegen het project blijven. We kunnen hiermee omgaan door de veiligheid maximaal te garanderen, alsook constante bewaking en monitoring van de berging.” (Respondent 14)

“Ensuite, avoir accès aux déchets, les surveiller et les contrôler pendant une longue période sont également des conditions importantes pour la génération future.” (Respondent 3)

Een minderheid van de bevroegde actoren trok het belang en de praktische haalbaarheid van voorwaarden zoals omkeerbaarheid en terugneembaarheid daarentegen sterk in vraag. Zij zien deze **principes als contradictorisch** ten opzichte van een definitieve berging waarin wordt gestreefd naar passieve veiligheid:

“Als er terugneembaarheid van afval is, wat is de ondergrondse berging dan nog waard? Dan stel je heel het concept van geologische berging in vraag. (...) We hebben geen tussen-in oplossing nodig. We moeten streven naar een definitieve bering, anders is er sprake van opslag die we moeten monitoren.” (Respondent 10)

Een multinationale oplossing?

Een ander mogelijk scenario voor het langetermijnbeheer van het B&C-afval dat regelmatig werd vermeld door de bevroegde stakeholders is het vinden van een **internationale of Europese oplossing** voor het (hoog)radioactief afval en het eventueel tot stand brengen van een multinationale berging. De respondenten vermelden verschillende voordelen van zulke multinationale oplossing, waarvan de voornaamste financiële efficiëntie, meer mogelijkheden om een geschikte locatie te vinden en een spreiding van de verantwoordelijkheid zijn. Verschillende stakeholders zijn dan ook van mening dat deze optie verder **onderzocht moet worden als een realistisch scenario** voor het langetermijnbeheer van het afval:

“NIRAS zou druk kunnen uitoefenen op haar politieke overheid om te pleiten voor een Europese oplossing voor het afval, want dit is veel economischer en beter voor de publieke opinie. Dit zou in verschillende

scenario's opgenomen moeten worden, bv. ook in de Boomse klei onder Nederland die dieper en dikker is en meer aanvaardbaar voor de veiligheidsautoriteiten." (Respondent 5)

Hoe zulke multinationale berging er dan concreet kan uitzien, wordt door de verschillende stakeholders op een verscheidene manieren opgevat. Zo zijn er respondenten die zich een **samenwerking tussen verschillende Europese landen** voorstellen waarbij er "een consensus gemaakt zou worden met de nucleair afval producerende landen. De uitkomst is dan een soort van klein Zwitserland dat neutraal is en geologische en politieke stabiliteit kan bieden." (Respondent 15). Ook een samenwerking tussen de landen die momenteel deel uitmaken van de ERDO-werkgroep komt hierbij op de radar.

Andere respondenten zien dan weer een **concrete samenwerking ontstaan tussen België en een van haar buurlanden, Frankrijk of Nederland**. In verband hiermee verwees een respondent naar het feit dat "we ons toch in een wederkerige situatie bevinden, want Engie strijkt als Franse producent de winsten van ons energieverbruik en radioactief afvalproductie op. De perceptie van het publiek op dit financieel-economische vlak is hierbij belangrijk." (Respondent 5).

Toch zijn de stakeholders zich ook zeer bewust van de **bijkomende complexiteiten** die zulke multinationale oplossing met zich mee zal brengen. Zo vermeldt een stakeholder met betrekking tot de optie van een Frans-Belgische berging dat "dit nu niet concreet op tafel ligt. Als we kijken naar Frankrijk is daar zelfs nog minder aanvaardbaarheid van de lokale bevolking naar de Franse berging toe, en laat staan naar het ontvangen van buitenlands afval toe." (Respondent 7). **Andere mogelijke belemmeringen en vragen** die bij de respondenten opkomen bij het overwegen van een multinationale oplossing zijn:

- Wat met het wettelijk kader, namelijk de EU Richtlijn (2011/70/EURATOM) die stelt dat elk land verantwoordelijk is voor zijn eigen afval?
- Hoe moeten we omgaan met de verschillende Europese "culturen, wet- en regelgevingen die een extra laag van complexiteit met zich zullen meebrengen?" (Respondent 22)
- Hoe gaan we zulke berging maatschappelijk aanvaardbaar maken?
- Wie draagt de politieke en financiële verantwoordelijkheden, en hoe worden deze verdeeld?
- Hoe moeten we dit internationaal besluitvormingsproces en overleg organiseren?

Er zijn dan ook verschillende stakeholders die stellen dat de optie van een multinationale berging momenteel "**politiek onhaalbaar**" is en dat er momenteel weinig draagvlak is voor deze oplossing.

Nieuwe nucleaire technologieën: transmutatie van radioactief afval

Een andere optie voor het toekomstig beheer van het hoogradioactief afval die veelvuldig wordt vermeld door de bevroegde stakeholders is de verwerking van het radioactieve afval door middel van transmutatie. Hierbij wordt vooral verwezen naar de MYRRHA onderzoeksinstallatie van het SCK CEN.

Sommige stakeholders benoemen het onderzoek naar deze nieuwe nucleaire technologie dan ook als **veelbelovend**, voornamelijk voor de herwerking van de verbruikte splijtstoffen, en vermelden dat we dus "alle kansen moeten geven aan hergebruik, waarbij dan wel een zeker deel van het hoogradioactief afval overblijft." (Respondent 12). Zij zouden dan ook sterk willen inzetten op **verder onderzoek naar deze technologieën**, waarbij een enkele actor vermeldt dat het zelfs mogelijk is om te wachten met het nemen van een beslissing over de definitieve berging van het afval totdat dit onderzoek meer concrete resultaten heeft geproduceerd:

“Geologische berging is de meest veilige locatie voor radioactief afval op te slaan op lange termijn, maar op de korte en middellange termijn kan het afval bewaard worden op de site van de kerncentrales zelf, zodat er pas na meer onderzoek in de trant van Myrrha een beslissing genomen kan worden over de definitieve berging van het afval.” (Respondent 2)

Er zijn daarentegen stakeholders die **sceptisch staan tegenover de experimentele natuur** van deze nieuwe nucleaire technologieën en zich afvragen of dit wel een reële optie vormt voor het B&C-afvalbeheer op de korte of middellange termijn. Zo wordt onder meer gesteld dat het Myrrha project **nog lang niet operationeel** is en dat het een grote vraag blijft wie de hoogoplopende kosten van het project verder gaat betalen.

Ondertussen namen NIRAS en SCK CEN een gezamenlijk standpunt in over een mogelijke meerwaarde van transmutatie voor het langetermijn beheer van het hoogactief en langlevend afval (zie <https://www.niras.be/niras-en-sck%E2%80%A2cen-hebben-de-common-position-paper-ondertekend>).

Locatie van de toekomstige (geologische) berging voor hoogradioactief afval

Alhoewel een vraag over de **mogelijke locaties** van een toekomstige (geologische) berging voor het hoogradioactief afval geen deel uitmaakte van de gestandaardiseerde vragenlijst, werd dit thema door verschillende respondenten zelf meermaals aangehaald. Zo zijn sommige stakeholders van mening dat de principebeslissing voor geologische berging of een andere beheeroptie voor het B&C-afval reeds een locatiekeuze zou moeten omvatten, “aangezien NIRAS aan de hand hiervan reeds verder onderzoek kan doen” (Respondent 2) en er reeds een concrete dialoog opgestart kan worden met de lokale stakeholders. Andere stakeholders geven dan weer aan dat de principebeslissing juist “niet locatie specifiek” zou mogen zijn:

“Er kunnen in de plaats daarvan reservezones voor geologische berging (in de ondergrond) aangeduid kunnen worden die dan openblijven naar de toekomst toe.” (Respondent 9)

Los van dit debat over wanneer er een locatiekeuze zou moeten plaatsvinden, hebben verschillende stakeholders ook een **mening over de concrete regio** waarin de berging gerealiseerd zou kunnen worden. Zo geven een aantal stakeholders aan dat de meest efficiënte keuze zou zijn om de definitieve berging voor het afval in een **bestaande nucleaire regio** te lokaliseren. Zij halen hiervoor verschillende redenen aan: het zou praktisch zijn in termen van noodplanning en de beperking van het transport van het afval waardoor de berging economisch efficiënter wordt, en het zou in een bestaande nucleaire regio gemakkelijker zijn om draagvlak van de lokale bevolking voor de berging te verkrijgen:

“We kunnen hiervoor (de berging van het B&C-afval) best dezelfde site kiezen als voor de cAt-berging aangezien dit een zone is met een bestaand maatschappelijk draagvlak voor nucleair afval. Dat HADES daar staat is ook niet toevallig. (...) Vanaf nul een draagvlak creëren zal niet gemakkelijk zijn en wordt steeds moeilijker door sociale media. Daarom: zoek het niet te ver.” (Respondent 8)

“In Mol en Dessel leven mensen reeds met het nucleaire, dus het zal hier gemakkelijker zijn om een draagvlak te bereiken.” (Respondent 7)

Een lokale actor in de regio van Mol en Dessel voegt hieraan toe dat dit inderdaad het geval kan zijn, maar dat er dan wel **strikte voorwaarden** aan gekoppeld zouden moeten worden en dat er mechanismen moeten zijn voor het omgaan met de buurgemeenten:

“De meeste reactie tegen zulke berging voor B&C-afval in Mol of Dessel zal waarschijnlijk komen van de buurtgemeentes. Er zou dus beter een regiofonds komen in plaats van compensatie voor individuele gemeentes. (...) Een definitieve berging zou in de regio kunnen komen onder bepaalde voorwaarden. Het mag de streek economisch, sociaal, cultureel en milieugewijs niet aantasten door bijvoorbeeld een daling van de grondprijzen. En de tewerkstelling in het nucleaire moet gegarandeerd blijven, alsook de garantie van omkeerbaarheid en terugneembaarheid van de berging.” (Respondent 14)

Andere stakeholders geven daarentegen aan dat zij als lokale actor “niet teveel over het B&C-afval willen praten op niveau van de gemeente of de regio Kempen aangezien dit onder de rest van de Belgische bevolking het idee kan voeden dat de berging in deze regio zou moeten komen.” (Respondent 17).

Financiering van het B&C-afval: onzekerheid over de toekomst

Wat betreft de **financiering van het B&C-afvalbeheer** op lange termijn, leeft er bij de meeste stakeholders een **grote mate van onzekerheid**: hoeveel gaat het bergingsproject kosten en gaat er genoeg geld beschikbaar zijn? Veel actoren geven aan dat ze zich dan ook grote zorgen maken over de bestaande nucleaire provisies en vrezen dat de rekening uiteindelijk bij de Belgische bevolking terecht zal komen:

“Een discussie over de financieringszekerheid van het hele B&C-verhaal is nodig. We maken ons immers grote zorgen over de momenteel bestaande provisies. (...) Het gaat misschien de gemeenschap zijn die het echt gaat betalen.” (Respondent 12)

Enkele respondenten geven aan dat de nakende kernuitstap eveneens bijdraagt aan deze onzekerheid. Zij denken dat het einde van de nucleaire elektriciteitsproductie “sowieso een invloed zal hebben op de financiering van het bergingsproces” (Respondent 14). Een andere stakeholder geeft aan dat “indien er geen operationele kerncentrale meer is, men zal moeten terugvallen op financiële reserves” (Respondent 8). Er bestaat bij sommige actoren dan ook een **grote onzekerheid over de grootte en beschikbaarheid van deze financiële reserves en de andere nucleaire provisies**, zoals het Fonds Lange Termijn:

“Ook wat betreft de financiering van de berging zelf via het Fonds Lange Termijn zijn er teveel onzekerheden en verborgen gebreken. Er zijn de mogelijke verborgen gebreken. Waarom is er niet meer geld uitgetrokken voor een gedegen kwaliteitscontrole van het langlevend afval, het verglaasd afval in het bijzonder? Dat is de achillespees van de nucleaire industrie: metaalscheurtjes, actuele Franse reactorproblemen, maar in het bijzonder van nucleaire afval, zoals zo vaak vooropgesteld door oud SCK en EC expert, Van Iseghem.” (Respondent 5)

Omwille van deze bezorgdheden geven verschillende stakeholders aan dat “het financieel gezien belangrijk is om snel tot een beslissing over het hoogradioactief afval te komen” en dat “dit de belangrijkste reden is om het proces niet uit te stellen” (Respondent 17). Sommige actoren wijzen dan ook op de huidige economische inefficiëntie van “het financieren van de dure studies van NIRAS enerzijds en een stapsgewijs besluitvormingsproces dat niet opschiet anderzijds” (Respondent 7). Deze actoren vermelden ook dat het “moeilijk is om de technische kosten van over 50 jaar in te schatten” (Respondent 8) en dat “de reeds aangelegde nucleaire provisies in de toekomst sowieso met een waardevermindering te maken zullen krijgen” (Respondent 7). Daarom is het volgens hen dus niet gewenst dat de beslissing nog langer wordt uitgesteld. Daarnaast zou er volgens hen reeds een realistische inschatting moeten worden gemaakt van het kostenplaatje waarbij “de producenten realistische verwachtingen moeten stellen en de oplossing hier anderzijds op aangepast moet worden” (Respondent 7).

Een toekomstig besluitvormingsproces voor het B&C-afval: verschillende aspecten

Het besluitvormingsproces voor zulke complexe problematiek als het langetermijnbeheer van hoogradioactief afval omvat natuurlijk **diverse aspecten** en roept verschillende vragen op:

- Welke stakeholders zouden deel moeten uitmaken van dit proces, met welke rol en op welk momenten?
- De procesinrichting: hoe kan het besluitvormingsproces vormgegeven worden? Welke planning hanteren we en welke mijlpalen moeten er ingebouwd worden? Wat is er hierbij specifiek van belang voor het B&C-afval?
- Welke principes hanteren we voor de vormgeving en bij het doorlopen van dit besluitvormingsproces?
- Is er een nood voor het oprichten van een onafhankelijk controleorgaan ter opvolging van dit proces? Zo ja, hoe moet dit er dan uitzien?

Deze verschillende aspecten werden besproken tijdens de interviews met de bevroegde stakeholders. Dezelfde indeling zal gebruikt worden in de presentatie van de analyse van de resultaten hieronder.

Welke actoren en met welke rol?

Verschillende stakeholders geven aan dat “de besluitvorming omtrent het B&C-afval best kan gebeuren door een **zo breed mogelijk scala aan actoren** in de samenleving” (Respondent 15) en dat we dus “best de hele maatschappij” (Respondent 18) zouden betrekken. Hierbij denken zij concreter aan “actoren uit het maatschappelijk, politiek, sociaal, economisch en technisch veld” (Respondent 18). Deze bevroegde stakeholders zijn van mening dat er “zo veel mogelijk mensen moeten mee geraken, want als je bepaalde groepen uitsluit kunnen die op het laatste moment gaan tegenwerken” (Respondent 18). De vraag hierbij blijft dat wel “hoe we met zulke grote groep van stakeholders het proces gaan kunnen stroomlijnen?” (Respondent 21) en “of elke stakeholder deel kan uitmaken van elk deel van het proces?” (Respondent 18).

Een stakeholder (Respondent 15) voegt hieraan toe dat het ook belangrijk is dat de stakeholders die betrokken worden “**kennis van zaken hebben**”, maar “dit gaat dan niet enkel over wetenschappelijke kennis. Ook burgerplatformen kunnen een deel van de expertise bezitten.” Volgens deze stakeholder is het vooral van belang dat deze actoren in staat zijn om “de **consequenties op lange termijn adequaat te kunnen inschatten**”, “zodat er gesproken wordt met een zekere kennis van zaken.” Dit zorgt er volgens deze stakeholder ook voor dat de besluitvorming zo kan gebeuren door de burgers zelf en er geen oplossing van bovenaf moet komen. Deze stakeholder is dan ook van mening dat “de betrokkenheid van verschillende stakeholders **geen legimitatie van de besluitvorming** mag worden, maar dat er echte inspraak georganiseerd moet worden.”

Andere stakeholders benoemden reeds **specifieke groepen van actoren** die betrokken zouden kunnen worden in het besluitvormingsproces, zoals “de nationale en lokale politiek, en hun verantwoordelijke administraties” (Respondent 9), “de producenten en de nucleaire industrie” (Respondent 7), “het maatschappelijk middenveld en de lokale bevolking” (Respondent 7), “jongeren van 18 tot 25 jaar” (Respondent 19), en de media.

Ook over de **rol van het FANC** hebben enkele bevroegde stakeholders, gebaseerd op eerdere ervaringen in het cAt-project of in de context van de kerncentrales, een duidelijke mening en is er een vraag naar

duidelijke regelgeving en een aanvoelen dat niet in alle dossiers even consequent gehandeld wordt (Respondent 16).

“Het FANC wat vroeger betrekken! Hier hebben we in context van het cAt-project ook naar gevraagd, maar ze zijn pas later toegetreden. Daardoor is het proces 5 jaar uitgesteld geweest.” (Respondent 18)

De procesinrichting: vormgeving van het besluitvormingsproces

Wat betreft de vormgeving van het toekomstige besluitvormingsproces omtrent B&C-afval, stellen sommige stakeholders zich **twee onafhankelijke processen** voor waarbij een multinationalaal of **nationaal debat en besluit over de gewenste beheeroptie** voor het hoogradioactief afval wordt opgevolgd door een **lokaal of regionaal participatieproces** waarin het project concreet wordt uitgewerkt. De actor schetst deze manier van werken in de context van een multinationale besluitvorming over hoogradioactief afval:

“Eerst moet er een debat komen dat op een hoger niveau georganiseerd wordt over wat wenselijk is qua oplossing voor het B&C-afval, met niet enkel experts maar ook middenveldorganisaties en beleidsverantwoordelijkheden van de politiek en de industrie. (...) Daarna komt het erop aan op lokaler niveau kennis over te brengen en inspraak te organiseren. (...) Deze besluitvorming op lokaal en multinationalaal niveau moeten parallelle, maar aparte processen zijn.” (Respondent 15)

Een andere stakeholder argumenteert dat deze twee niveaus van besluitvorming ook nodig zijn om eerst op hoger niveau een gedragen politieke beslissing omtrent het hoogradioactief afvalmanagement te verkrijgen:

“Het is natuurlijk een groter probleem in België om een gedragen politieke beslissing te verkrijgen. Het probleem zit hier eerder op politiek niveau, dit moeten we eerst oplossen voor we beginnen met het verkrijgen van een draagvlak op niveau van gemeenten. (...) We moeten dus vanboven beginnen en dan draagvlak creëren op het lokale niveau met de gekende technieken: bijvoorbeeld compensatie.” (Respondent 10)

Daarnaast wijst een meerderheid van de respondenten erop dat er “**duidelijke mijlpalen** in het proces ingebouwd moeten worden” en dat er “**geen onrealistische verwachtingen zijn betreft het tijdsbestek** waarin dit proces moet verlopen” (Respondent 17):

“Wat betreffende het besluitvormingsproces ook belangrijk is, is dat er enkele fases duidelijk worden gesteld aan de hand van een tijdsplan, waarin ook een duidelijke visie aanwezig is.” (Respondent 17)

Een stakeholder wijst er dan ook op dat de stappen van het proces “goed uitgedacht moeten worden” en dat we goed moeten nadenken over “welke stakeholders er op welk moment betrokken worden” (Respondent 23). Een andere respondent voegt hieraan toe dat “het eerste punt het maken van een **formeel kader en procedure** is die ook belangen conflicten aangeeft” (Respondent 5). Toch wordt dit genuanceerd door een Nederlandse stakeholder die daarentegen van mening is dat “wat betreft het maatschappelijk proces er eerst informeel gepraat moet worden met de Nederlandse overheden, en er pas daarna een formeel kader van procedures tot stand moet komen” (Respondent 24). Een laatste stakeholder wijst ook op het belang van het **bepalen van de juiste schaal** waarop het thema besproken wordt: “dit moet een schaal zijn met voldoende politieke zeggingskracht” (Respondent 12).

Zoals verschillende bevraagde stakeholders aangeven zit het Belgische besluitvormingsproces rond het B&C-afval **momenteel in een impasse** aangezien de federale overheid haar verantwoordelijkheid om een principebeslissing te maken omtrent het B&C-afval, na de publicatie van het NIRAS Afvalplan in 2011,

nog niet heeft opgenomen. Het hoogradioactief afvalmanagement heeft dan ook een intrinsiek experimenteel karakter, wat het moeilijker maakt een politieke beslissing over dit thema tot stand te brengen:

“Mais il est important de rappeler que nous sommes en plein dans l’expérimental en matière de gestion à long terme. Sur la question du long terme, il y a des expériences notamment concernant le dépôt géologique mais on ne sait pas encore si ça marchera ou non. On ne sait pas dans quelle direction il faut aller et il est donc difficile de prendre une décision définitive. On est donc loin d’une décision politique sur le sujet.”
(Respondent 6)

De meeste respondenten zijn van mening dat “het **geen goede zaak** is dat deze beslissing uitblijft” (Respondent 9) en “dat de federale regering sowieso snel tot een beslissing (omtrent het B&C-afval en de verbruikte splijtstoffen) moet komen” (Respondent 12). Voor sommige respondenten betekent dit dat het besluitvormingsproces en verder onderzoek naar de verschillende beheeropties voor B&C-afval niet kunnen aanvangen voordat er een principebeslissing op federaal niveau werd gemaakt:

“Er is een beslissing nodig voor het begin van het proces; de politiek moet haar verantwoordelijkheid nemen.”
(Respondent 10)

“Zonder politieke garantie heeft het weinig zin om verder te gaan. De politieke beslissing is de nodige voorwaarde om verder te gaan met onderzoek naar geologische berging.” (Respondent 8)

Andere respondenten halen nog andere redenen aan voor de dringendheid van een politieke beslissing omtrent het B&C-afval, waaronder de **concurrentie wat betreft het gebruik van de ondergrond** en de huidige tijdelijke opslag van het afval waarvoor de plaatselijke bevolking momenteel geen compensatie ontvangt:

“Het is geen goede zaak dat deze beslissing uitblijft: er zijn ook andere gebruikers van de ondergrond; denk aan drinkwaterwinning en geothermie. Indien een beslissing uitblijft wordt de ondergrond stilaan gehypothekeerd en wordt het steeds minder vanzelfsprekend om een site voor de berging van het afval te vinden.” (Respondent 9)

“Momenteel ontvangt de bevolking van Mol en omstreken geen compensatie voor het hoogradioactief afval dat tijdelijk opgeslagen ligt bij Belgoprocess. De politiek moet hierover dus dringend een definitieve beslissing nemen: of het afval definitief zal geborgen worden in de regio of niet.” (Respondent 14)

Sommige respondenten schatten het belang van een snelle principebeslissing voor het B&C-afval anders in. Zij geven bijvoorbeeld aan dat “een nieuw besluitvormingsproces zeker nodig is alvorens er een principebeslissing kan worden gemaakt” (Respondent 17) en dat:

“dit (de gewenste beheeroptie voor B&C-afval) niet enkel politiek beslist moet worden. We moeten het zeker niet politiek opleggen zoals het geval is geweest in Bure. Hierdoor wordt het wantrouwen gevoed.”
(Respondent 21)

Deze stakeholders vinden het dan ook belangrijk dat “NIRAS voldoende toont **waarom andere beheeropties niet werden gekozen**” (Respondent 2) en zien het als een mogelijkheid dat “het proces ook nog met 50 jaar kan worden uitgesteld zodat wetenschappers en de relevante internationale instanties hun werk kunnen doen en met uitgesproken opinies en ideeën naar voren kunnen treden” (Respondent 17). Een laatste respondent voegt hieraan toe:

“We moeten onze tijd nu al nuttig besteden en niet wachten op een beslissing: de politiek eist immers dat de brede bevolking betrokken wordt. (...) Dat er een principebeslissing genomen zou worden is positief maar er is nog tijd om over de uiteindelijke beslissing te debatteren. We mogen ons ook niet laten opjagen door de industrie.” (Respondent 21)

Principes van besluitvorming

De bevroegde stakeholders vermelden verschillende principes die volgens hen voorop moeten staan in de toekomstige besluitvorming omtrent het B&C-afval. Zo zouden “het vooropstellen van **veiligheid en gezondheid**” en een “**lange termijn denken**” volgens verschillende stakeholders de uitgangspunten moeten vormen van het besluitvormingsproces. Ook **transparantie en onafhankelijkheid** worden naar voren geschoven als belangrijke principes doorheen het besluitvormingsproces:

“Er zou van bij NIRAS en andere actoren meer transparantie moeten zijn over de technische informatie, maar ook over allerhande verborgen agenda’s.” (Respondent 5)

“De nucleaire industrie zou niet betrokken moeten worden bij het zoeken naar een oplossing – alhoewel ze de gekozen optie uiteindelijk wel financieren -, aangezien onafhankelijkheid geldt als uitgangspunt.” (Respondent 21)

Daarnaast vermelden verschillende stakeholders dat “de inspraak van verschillende actoren beter vanaf het begin georganiseerd kan worden” (Respondent 22), dat “**zowel technische als maatschappelijke aspecten**” in het proces aan bod moeten komen”, en dat “we moeten inschatten hoe elk scenario van berging zijn eigen consequenties heeft” aangezien dit iets is “wat nu mist in het debat en het Afvalplan” (Respondent 15). Ten laatste vermelden enkele stakeholders dat “het besluitvormingsproces ruimte geeft aan een platform waarin op termijn een **gedeelde consensus** bereikt kan worden” (Respondent 17) en dat we dus “alle belangen moeten meenemen” (Respondent 23).

Ter opvolging en supervisie van het besluitvormingsproces stellen enkele stakeholders voor om een **onafhankelijk controleorgaan** op te richten. Dit controleorgaan zou dan verantwoordelijk zijn om op te volgen of de vastgelegde fasen en principes van het besluitvormingsproces gerespecteerd worden door de deelnemende actoren. Zoals een stakeholder voorstelt kan dit controleorgaan bestaan uit “mensen uit de academische wereld en onder voorbehoud ook uit mensen van het middenveld”, terwijl “politieke vertegenwoordigers niet in het panel zouden moeten zitten” (Respondent 21). Andere stakeholders uit de nucleaire industrie zien het controleorgaan eerder als een “onafhankelijke partij die kan oordelen over de efficiëntie van het besluitvormingsproces op basis van haar technische competenties” (Respondent 8).

Publieke participatie in de hoogradioactieve afvalproblematiek: verschillende aspecten

Alle bevroegde stakeholders zijn het erover eens dat het **organiseren van publieke participatie** omtrent het hoogradioactief afval in België **absoluut noodzakelijk** is, zoals de volgende stakeholder bevestigt:

“In de maatschappij vandaag kan er zonder inspraak en betrokkenheid geen oplossing gezocht en aanvaard worden voor het B&C-afval. Je kunt er dus niet omheen.” (Respondent 8)

Het organiseren, uitvoeren en evalueren van publiek participatie omvat vanzelfsprekend veel verschillende aspecten waarover de respondenten uiteenlopende meningen hebben. Bij het concreet uitvoeren van publieke participatie moet er dus over **verschillende vragen** worden nagedacht:

- Op welke schaal kan participatie georganiseerd worden en hoe situeren deze participatie-initiatieven zich in de bredere context van besluitvorming?
- Wie organiseert de publieke participatie en op welke manier?
- Welke actoren maken deel uit van de participatietrajecten en hoe kunnen we hen motiveren om deel te nemen?
- Welke thema's zijn het onderwerp van de participatie-initiatieven omtrent het B&C-afval?
- Welke principes zijn belangrijk om te hanteren bij de organisatie en uitvoering van publieke participatie?
- Welke vormen van communicatie moeten gehanteerd worden in het participatietraject?

De meningen van de stakeholders over elk van deze aspecten worden hieronder systematisch besproken.

Publieke participatie in de bredere context van besluitvorming over B&C-afval

Alhoewel alle respondenten het erover eens zijn dat het organiseren van een publiek participatietraject omtrent het B&C-afval noodzakelijk is, zijn de meningen over wanneer deze publieke participatie juist moet aanvangen en hoe deze initiatieven in het bredere besluitvormingsproces passen daarentegen wel verdeeld. Voor sommige stakeholders wordt publieke participatie **pas zinnig wanneer** er een **principebeslissing** (voor geologische berging of een andere beheeroptie), of voor sommigen een locatiekeuze, werd **genomen**:

“Misschien is het ook nog te vroeg om reeds te starten met een participatief proces: zo lang het project niet concreet kan worden gemaakt zal men enkel mensen aantrekken die een extreme positie aannemen.” (Respondent 7)

“Waarover gaat men discussiëren wanneer er nog geen beslissing werd gemaakt? (...) Een debat over de principes van geologische berging kan daarentegen wel zinvol zijn als de beslissing voor geologische berging reeds werd gemaakt.” (Respondent 10)

“Het hangt dan ook af of de beslissing open of reeds gesloten is over de locatie voor het bergen van het hoogradioactief afval. Als dit reeds beslist is kunnen we er een participatief proces rond opstarten.” (Respondent 4)

Andere stakeholders zien dit anders en geven aan dat we de participatie vanaf het begin juist breed moeten trekken zodat het al dan niet nemen van een principebeslissing voor geologische berging onderworpen kan worden aan een **breder maatschappelijk debat**:

“De participatie bij de B&C-afvalproblematiek zou in twee stappen moeten verlopen: participatie over de principebeslissing – willen we geologische berging of iets anders?, en participatie over waar dit dan moet komen?” (Respondent 21)

“Het maatschappelijk proces zelf moet veel breder gevoerd worden, met verschillende nationale en lokale actoren.” (Respondent 22)

De meningen van de stakeholders over wanneer het participatieproces het beste kan aanvangen corresponderen met hun meningen over de schaal waarop publieke participatie omtrent het B&C-afval in de toekomst georganiseerd moet worden. De stakeholders die de publieke participatie pas zien beginnen na het nemen van de principebeslissing (en soms de locatiekeuze), vinden dat de participatie omtrent de

hoogradioactieve afvalproblematiek best georganiseerd zou worden op **lokaal niveau** (op niveau van de gemeente(n) of de regio):

“Zulk project wordt pas concreet genoeg wanneer het in je gemeente zelf zal plaatsvinden, daarvoor blijft het een ver van mijn bed show. Pas wanneer op gemeentelijk niveau, dan is een lokaal draagvlak nodig.” (Respondent 7)

“Het lokale niveau is veel vatbaarder voor veel mensen dan hogere niveaus: voor hoogradioactief afval zou men op grote schaal gebieden moeten kunnen afbakenen met afbakeningskaarten zodat deze al in een beschermingskader vastgelegd kunnen worden.” (Respondent 9)

De andere stakeholders zien het participatieproces breder in de zin dat **meer verschillende maatschappelijke actoren** hieraan zouden deelnemen, niet beperkt tot het lokale of regionale niveau:

“De participatieve besluitvormingsprocedure mag niet beperkt worden tot het lokale niveau – niet beperken tot een bepaalde regio dus, zoals bijvoorbeeld de regio Mol. We moeten de verschillende relevante actoren op Belgisch niveau betrekken en dat zo vroeg mogelijk, dus ook in het R&D proces.” (Respondent 5)

“Participatie in kader van het B&C-afval zal andere aandachtspunten hebben dan bij het cAt-project: de inspraak overstijgt hier het lokale niveau aangezien de maatschappelijke verantwoordelijkheid en het probleem nog groter is. Het inspraakproces zal dan ook langer duren.” (Respondent 17)

Wat betreft de situering van publieke participatie in het bredere besluitvormingsproces, maken verschillende stakeholders zich zorgen over de **lange tijd** die dit participatieproces in beslag zou kunnen nemen. Vooral de stakeholders die reeds ervaring hebben met het cAt-project (maar ook andere stakeholders) vinden dat we de duur van de participatie op tijd moeten kunnen beperken:

“In vergelijking met het cAt-project moeten we best eerst een technische oplossing voor het B&C-afval bedenken en dan pas een maatschappelijk proces aangaan. Anders moeten er tientallen jaren overbrugd worden met een partnerschap, maar het cAt-proces duurde voor deze partnerschappen al te lang.” (Respondent 12)

“Voor een proces zoals voor hoogradioactief afval is een geformaliseerde procedure nodig; zie bijvoorbeeld de ‘complexe project’ procedure en de logica hierachter. Deze procedure mag ook niet ellenlang worden; uiteindelijk moet er beslist worden.” (Respondent 13)

Zoals de stakeholder hierboven reeds aangeeft, zijn verschillende respondenten het erover eens dat het participatieproces moet bestaan uit een **formele structuur enerzijds**, maar met **genoeg flexibiliteit anderzijds** zodat de participatie kan worden versterkt of afgezwakt naargelang de fase van het bergingsproject:

“Er moet op korte termijn participatie georganiseerd worden totdat er een definitief besluit voor geologische berging of iets anders genomen wordt. Wanneer we in de fase zitten van de werkelijke uitvoering van deze besluiten moeten we slechts een beperkte groep van participatie behouden om het proces op te volgen. En deze participatie moet zeker haar meerwaarde behouden.” (Respondent 14)

“Het participatief proces moet geformaliseerd worden met voldoende ruimte voor flexibiliteit.” (Respondent 21)

Wat betreft de **rol en functies van publieke participatie in het besluitvormingsproces** geeft een stakeholder aan dat de participatie “een complex en tijdsintensief proces zal zijn waaruit leerpunten gehaald moeten worden”, maar dat “het nuttig is om zicht te krijgen op hoe mensen naar de problematiek kijken en welke bekommernissen ze hebben omtrent het probleem” (Respondent 9). Daarnaast zijn niet alle respondenten het eens of participatie betekent dat participerende stakeholders moeten kunnen meebeslissen over het bergingsproject, zoals duidelijk wordt in de tegengestelde uitspraken hieronder:

“Participatie gaat niet altijd over het mee beslissen over bepaalde zaken, maar over het uitdrukken van bepaalde meningen die dan ook werkelijk gehoord worden.” (Respondent 17)

“Het komt er niet op aan om draagvlak te creëren, maar om samen besluiten te nemen. Dit is de manier waarop je op lange termijn vertrouwen creëert.” (Respondent 22)

Wie organiseert de participatie en op welke manier?

Betreffende de vraag wie verantwoordelijk is om het participatieproces te organiseren, zijn sommige respondenten van mening dat **NIRAS deze rol op zich moeten nemen**. Zij voegen hier wel aan toe dat de concrete uitvoering van de publieke participatie door NIRAS uit handen gegeven kan worden of dat het in samenspraak kan gebeuren met andere stakeholders:

“NIRAS zou als betrokken partij het initiatief voor participatie moeten opnemen. Zij zijn zowel verantwoordelijk als bevoegd voor de materie. Dit is niet van elkaar te onderscheiden. (...) Je kan het nemen van het initiatief niet zomaar aan het brede publiek overlaten; zij hebben niet altijd voldoende motivatie.” (Respondent 9)

“NIRAS kan de participatie-initiatieven organiseren want zij hebben als enige de kennis. Maar ik doe hier geen zwart-wit uitspraken over; er moet ook een zekere onafhankelijkheid zijn in het proces.” (Respondent 13)

“NIRAS kan deze participatieve processen organiseren wanneer dit in samenspraak gebeurt met de gemeenten.” (Respondent 14)

“De wet schrijft voor dat NIRAS zulke participatieprocessen moet organiseren, maar zij kunnen het wel uit handen geven aan bijvoorbeeld de Koning Boudewijnstichting. Hoe de participatie juist georganiseerd moet worden, is expertenwerk.” (Respondent 8)

Een meerderheid van de bevraagde stakeholders vinden daarentegen dat het participatief proces beter niet georganiseerd – maar wel gefinancierd – kan worden door NIRAS zelf, zodat een **onafhankelijke en onpartijdige organisatie** en uitvoering gegarandeerd kan worden:

“NIRAS moet het participatief proces betalen, maar mag het niet rechtstreeks leiden. Er is een organisatie nodig die het proces overkoepelend ondersteunt.” (Respondent 17)

“De organisator van het participatief proces mag niet de project-owner zijn. Het moet van overheidswege georganiseerd worden – door de vergunningverlener dus -, want het is en blijft natuurlijk een maatschappelijk probleem.” (Respondent 10)

“NIRAS moet het participatief proces niet zelf organiseren, maar door derden laten organiseren die een onpartijdigheid uitstralen.” (Respondent 7)

“De participatieve processen zouden gefaciliteerd moeten worden door externen, maar wel gefinancierd blijven door NIRAS met een duidelijke transparantie over belangenconflicten, met toezicht van een ethisch comité dat de sector overstijgt, wat ook in FANC nog niet verzekerd is.” (Respondent 5)

Daarnaast vermeldt een stakeholder dat we **bottom-up burgerinitiatieven** zeker niet uit het oog mogen verliezen en moeten aanmoedigen en ondersteunen indien nodig:

“Het is van belang om de burgerinitiatieven van participatie niet in te perken, maar juist incentives te geven. Zo kan je ze wel een bepaalde richting geven en als betrouwbare bron aanwezig blijven.” (Respondent 2)

Wat betreft de concrete organisatie van de publieke participatie duiden enkele stakeholders erop dat dit zeker **geen copy-paste oefening** mag zijn **van het cAt-project**, maar dat de structuur van participatie moet worden uitgewerkt in samenspraak met de deelnemende stakeholders:

“We moeten geen copy-paste doen van het MONA en STORA verhaal voor het cAt-project. Het komt erop aan samen met de verschillende stakeholders een ideale structuur uit te werken.” (Respondent 4)

Welke actoren en hoe kunnen we ze motiveren om deel te nemen?

Terwijl sommige stakeholders benadrukken dat het participatieproces alle stakeholders zou moeten omvatten: “Les processus de délibération doivent s’envisager en intégrant *toutes* les parties prenantes [De respondent onderlijnt ‘toutes’] (Respondent 19), zijn andere stakeholders iets specifieker over welke actoren zeker betrokken zouden moeten worden en op welke manier. Zo stelt een respondent dat we “om draagvlak te verkrijgen vooral op zoek moeten gaan **maatschappelijk betrokken mensen**, die niet allemaal voor of tegen kernenergie zijn. (...) We hebben vooral positief ingestelde mensen nodig” (Respondent 4).

Andere stakeholders voegen hieraan toe dat we naast de geijkte kanalen van participatie zoals de bestaande partnerschappen MONA en STORA ook moeten mikken op het **betrekken van de jeugd**:

“MONA en STORA spelen in de toekomst ook nog steeds een belangrijke rol als burgerfora. (...) Dat mensen in verband met participatie moeilijk betrokken kunnen worden is een algemeen maatschappelijk fenomeen, maar burgerexperten kunnen bv zorgen voor een kadering van de problematiek naar de jeugd toe.” (Respondent 9)

Andere concreet vermelde actoren die volgens enkele respondenten betrokken zouden moeten zijn “de exploitanten, expertise-organen, gestructureerde milieubewegingen (...) In een volgende fase van het proces verschuift dit dan naar het betrekken van andere relevante actoren, o.m. lokale actoren en de media, maar evenzeer grensoverschrijdend.” (Respondent 5). Daarnaast wordt aan gegeven dat individuele experts betrokken moeten worden “met niet enkel nucleaire kennis, maar **ook andere expertise**” (Respondent 4). Of zoals een andere stakeholder het verwoordt: “vanuit elke hoek moet een expert aanwezig zijn, zodat dit representatief is voor het totaal aan kennis” (Respondent 2).

Verder wordt vermeld dat naast leden van het plaatselijke middenveld ook de **lokale bevolking zelf** betrokken kan worden:

“De participatie zou een mengeling moeten worden van de CLIS in Frankrijk en MONA & STORA: zowel officiële leden van het plaatselijke middenveld en politiek betrekken als de gewone bevolking.” (Respondent 2)

Toch gaan niet alle bevroegde stakeholders akkoord met deze opsomming van te betrekken actoren. Zo vermeldt iemand dat “de **nucleaire industrie niet gerepresenteerd zou mogen zijn** in het participatief proces om de onafhankelijkheid van het proces te bewaren” en dat er ook “**geen politieke vertegenwoordigers** in de citizen panels mogen zetelen” (Respondent 21). Deze stakeholder is er dan ook van overtuigd dat “zulke organen eerder door loting samengesteld zouden moeten worden, want iedereen heeft er belang bij en zal de rekening moeten betalen” en dat er:

“eigenlijk twee onafhankelijke processen nodig zijn: een waarin individuele burgers debatteren en een voor het middenveld: zij komen reeds met bepaalde belangen in het proces, terwijl burgers enkel en alleen zichzelf representeren en allemaal andere belangen hebben.” (Respondent 21)

Een andere stakeholder wijst er daarentegen op dat “participatieve processen soms vertragend kunnen werken” en dat “iemand dan de verantwoordelijkheid moet kunnen nemen om beslissingen te maken; dit moet de **politiek** zijn die dan **proactief** kunnen **beslissen**” (Respondent 9).

Een andere vraag die de bevroegde stakeholders zich stellen is hoe we mensen voldoende kunnen motiveren om deel te nemen aan participatieve processen. Zo vermeldt volgende stakeholder dat dit een **paradox** is die eigen is aan participatie:

“Mijn eigen ervaring is dat telkens wanneer je iets organiseert er niemand op af komt. (...) Dit is dus ook een paradox: iedereen wilt meer participatie, maar het is heel moeilijk om veel volk te trekken naar de initiatieven zelf.” (Respondent 2)

Een stakeholder geeft aan dat een oplossing hiervoor zou kunnen zijn “om het soort van **engagement** dat de mensen aan de dag moeten leggen te **differentiëren** en dat we mensen verschillende mogelijkheden bieden om zich te engageren, bijvoorbeeld maar twee keer per maand een bijeenkomst of enkel online” (Respondent 4). Andere stakeholders vermelden dat het belangrijk is “dat mensen voldoende tijd moeten krijgen om te kunnen participeren en zich te informeren” (Respondent 17) en “dat de verschillende actoren op een gelijk niveau betrokken moeten worden, bijvoorbeeld met feedback, eigen technische expertise, ...; dit kan gaan tot vetorecht of minderheidsstandpunt en adviesrecht voor elke actor” (Respondent 5). Daarnaast moeten er volgens een bevroegde stakeholder “in zulk participatief proces duidelijke mijlpalen ingebouwd worden waarvan de betrokkenen op de hoogte zijn”, maar dat men “hierin wel voldoende flexibel” moet blijven, want “als het sneller kan, dan gaat het best sneller” (Respondent 9).

Welke thema’s moeten er besproken worden?

Zoals een stakeholder vermeldt moeten de discussies en debatten in kader van het participatief proces in een bepaald kader plaatsvinden, waarbij “de mensen concrete doelen aangeboden krijgen; een bepaalde missie en visie waarin ze zich kunnen inschrijven. We moeten deze **gedeelde waarden formuleren** voor het proces begint” (Respondent 4). Een andere respondent vermeldt daarnaast dat “lange termijn veiligheid het eerste doel moet zijn dat je voor ogen hebt” (Respondent 9) en dat de debatten hierin gekaderd moeten worden. Iemand anders voegt hieraan toe we “het onderwerp van de bevraging en van het debat ook nog kunnen **herdefiniëren en opentrekken**” (Respondent 5), zodat er door de publieke participanten wordt duidelijk gesteld wat het probleem is en hoe we dit kaderen.

De bevroegde stakeholders zien de deelnemers aan een publiek debat concreet ook de volgende thema’s bediscussiëren:

“Er kunnen debatten zijn over de verschillende principes van geologische berging, bijvoorbeeld terugneembaarheid.” (Respondent 10)

“Er zouden verschillende parallelle processen van participatie moeten zijn die ieder een deel van het probleem bespreken: een debat over de principebeslissing, over de locatiekeuze, over verbruikte splijtstoffen en een over nucleaire energie, aangezien dit apart moet beschouwd worden van het hoogradioactief afvalprobleem.” (Respondent 21)

Ook het **bepalen van de maatschappelijke voorwaarden** die de desbetreffende gemeente(n) of regio stelt om de berging te willen ontvangen en het kritisch onder de loep nemen van technische ontwerpen, worden door de stakeholders gezien als belangrijke thema's om te bespreken tijdens het participatieproces. Wat hierbij volgens een respondent belangrijk is, is dat “de maatschappelijke discussie wordt gevoed met technische eisen en feiten waarbij de consequenties van het maken van bepaalde keuzes inzichtelijk worden gemaakt op een feitelijk niveau” (Respondent 22).

Daarnaast geeft een andere stakeholder aan dat het **gebruik van scenario's** een goede methodologie kan zijn voor het op gang trekken van debat:

“Sur des questions technologiques clivantes, ce qui fonctionne particulièrement bien est l'utilisation de scénarios. Ce qui compte, ce n'est pas tant le résultat mais la démarche en tant que telle : elle permet aux personnes de se parler, d'instaurer un dialogue.” (Respondent 19)

Principes van publieke participatie

Betreffende de principes die gerespecteerd moeten worden tijdens het publieke participatieproces vermelden sommige stakeholders als eerste dat het proces moet worden opengetrokken en dat de eigenlijke beslissing niet op voorhand vast mag liggen. Hierbij wordt ook de nadruk gelegd op het feit dat de **participatie** dus **niet** mag fungeren **als een legitimering** voor het bredere bergingsproject:

“Het proces opentrekken: meer verschillende scenario's schetsen, transparant zijn over de verschillende posities van de verschillende actoren, duidelijk kader van duurzaamheidscriteria, enz., terwijl de know-how over de afvalvormen en de geologische berging wel bewaard wordt.” (Respondent 5)

“Je moet een open proces ingaan zonder dat een bepaalde uitkomst reeds vastligt.” (Respondent 24)

“De participatie mag niet fungeren als een legitimatie van het bergingsproject zelf. Participatie zou een oprechte uitwisseling van standpunten en opinies moeten zijn.” (Respondent 15)

Daarnaast wordt **onafhankelijkheid** door verschillende stakeholders vooropgesteld als een belangrijk principe van het publieke participatieproces. Om deze onafhankelijkheid te realiseren, moeten er volgens sommige respondenten ook concrete maatregelen genomen worden:

“Het participatief proces moet onafhankelijk georganiseerd worden en het FANC zou dit onafhankelijk moeten beoordelen, nadat het zelf een sluitende aanpak heeft. (...) Ook in functie van dit participatief proces is dat de middelen van de exploitanten zo snel mogelijk naar NIRAS worden overgeheveld; enkel zo zal er volledige onafhankelijkheid van NIRAS zijn naar de industrie toe.” (Respondent 5)

“Het zo open en transparant mogelijk organiseren en het niet in een bepaalde richting willen duwen; zelfs niet de indruk geven dat dit zo is, hier moeten ze mee oppassen. (...) Er zou ook een controleorgaan

ingebouwd moeten worden: een kader om onafhankelijkheid te garanderen met zelfreflectie en kritiek.” (Respondent 21)

Ook **transparantie** wordt vermeld als een belangrijk principe, evenals het streven naar **gemeenschappelijk begrip** tussen de verschillende deelnemers zodat onderlinge meningsverschillen vrij besproken kunnen worden:

“Je moet transparant zijn over het proces en de timing. (...) En belangrijk is het komen tot gemeenschappelijke standpunten en inzichten. Dit gemeenschappelijk begrip laat meningsverschillen en ongelijkheden juist toe.” (Respondent 9)

“In dit proces kunnen tegengestelde meningen ook opbouwend zijn.” (Respondent 14)

Deze transparantie gaat volgens een respondent ook samen met het maken van “**duidelijke afspraken over wat we doen met hetgeen dat er uit de panels komt** qua resultaten en aanbevelingen” (Respondent 21). Daarnaast strekt het streven naar openheid en onafhankelijkheid zich ook uit naar de **multidisciplinaire expertise** waar de deelnemers zich kunnen op beroepen tijdens het proces:

“We moeten ook counter-expertise durven uitbouwen, die bestaat uit onafhankelijke expertise. Er is momenteel een gebrek aan kritische nucleaire expertise. (...) Er moet ook tegen-expertise ter beschikking worden gesteld van de participanten, zodat ze niet enkel afhankelijk zijn van NIRAS en het FANC. En dit op een multidisciplinaire manier.” (Respondent 5)

“De principes zijn onder andere: onafhankelijke expertise, een strikte uitvoering van het project, communicatie- en sociaal vaardige mensen die de techniciteit kunnen uitleggen en eerlijk zijn over de beperkingen, moeilijkheden, onzekerheden, enz.” (Respondent 8)

Vervolgens zien de meeste stakeholders het **bepalen en uitwerken van compensatiemaatregelen** als een onmisbaar deel van het participatieproces rond B&C-afval, zoals een stakeholder van de gemeente Mol bijvoorbeeld vermeldt is er “in Mol zeker openheid om te discussiëren over de toekomst van het hoogradioactief afval, maar het moet voor de mensen ook duidelijk zijn wat de return ervan is. (...) Compensatie moet dan ook een wezenlijk deel zijn van het verhaal naar de bevolking toe.” (Respondent 4). Of zoals andere regionale actoren vermelden moeten “de randvoorwaarden ook bekeken worden op bredere schaal van de regio. De lasten worden door een bepaalde regio gedragen, dus zij krijgen ook de lusten, zoals lokale tewerkstelling.” (Respondent 12). Andere stakeholders, die ervaring hebben in het cAt-project, voegen hieraan toe dat de maatschappelijke voorwaarden die gesteld worden wel goed **doordacht en nuttig moeten zijn**:

“Naar Tablooo gaat waarschijnlijk geen kat naartoe gaan, dus we moeten erop letten dat de gestelde maatschappelijke voorwaarden ook werkelijk nuttig zijn. Het geld zou verdeeld moeten worden naar iedereen toe, bijvoorbeeld door gratis medische zorg of gratis digitale aansluiting.” (Respondent 14)

“Er is een onevenwicht in het project (cAt): er zal wel een communicatiecentrum worden gebouwd, maar tegelijkertijd is de vergunning nog niet binnen door vragen van het FANC bij technische aspecten. Dit is een mogelijk probleem als de bevolking bepaalde voorwaarden gaat stellen die het project te complex maken terwijl ze niet per se bijdragen aan de kwaliteit.” (Respondent 7)

Ten laatste dragen de stakeholders aan dat er zeker op gelet moet worden dat het participatief proces **niet te lang duurt**, zoals volgens hen het geval is bij het cAt-project:

“Het proces moet zeker minder lang duren. Bij het cat-project is het echt een uitputtingsslag geworden.” (Respondent 14)

“Een participatief proces vraagt ook veel tijd; er zal bijvoorbeeld geen cAt-berging zijn voor 2025. 20 jaar vertraging is te veel, dit wordt op het laatste niet meer werkbaar, maar dit zal NIRAS wel als richtlijn moeten gebruiken om de timing voor B&C-afval in te schatten.” (Respondent 7)

Communicatie

Adequate communicatie is een wezenlijk deel van elk participatieproces, maar wat moet deze communicatie dan juist inhouden en welke kanalen moeten hiervoor gebruikt worden?

De bevraagde stakeholders zijn het erover eens dat de communicatie op haar minimum moet bestaan uit het **informer** van de bevolking en de deelnemers aan het participatieproces. Hierbij is het van belang dat “de wetenschappelijke argumentatie op een goede manier wordt aangebracht en verstaanbaar wordt gecommuniceerd” (Respondent 2). Hierbij aansluitend stelt een andere respondent het volgende voor:

“In het begin van zo een participatietraject zouden er vormingen gegeven moeten worden door onpartijdige wetenschappers, bijvoorbeeld niet die van het SCK, die technisch gericht zijn op het uitleggen van bepaalde begrippen en concepten, zoals straling, afval, enz. Een vorming waarin er niets te verkopen of te verliezen valt, gewoon gericht op kennisdeling.” (Respondent 21)

Wetenschappers moeten daarnaast “durven duidelijk te zijn over wat ze niet weten. Ze kunnen nooit helemaal zeker zijn van hun stuk en moeten dit durven aan te geven” (Respondent 17). De stakeholders wijzen ook op de gevaren van ‘fake news’ en de uitdaging van de opkomst van de sociale media, waarbij “mensen zich moeien in debatten waarin ze weinig expertise hebben” (Respondent 17). Dit zorgt ervoor dat het des te belangrijker is dat er degelijke informatie beschikbaar is: “een **uitgebreide regionale communicatie** is bijvoorbeeld een optie om dit te realiseren” (Respondent 17) of het “inzetten op goed georganiseerde **informatiecentra** zoals Isotopolis of Tablo in de toekomst” (Respondent 9). Een andere respondent geeft aan dat “naar het bredere publiek toe ‘natuurlijke en geologe analogons’ een krachtig communicatiemiddel kunnen zijn. Dit zijn verschillende gelijkaardige situaties waarmee de geschiktheid van klei voor het bergen van radioactief afval getest wordt” of “dat **praktijktesten als communicatiemiddel** aangewend kunnen worden” (Respondent 9).

De rol van NIRAS hierin duiden de stakeholders voornamelijk als “informatie geven, dit kaderen in de verwachte vragen en hun keuzes motiveren” (Respondent 10) en reeds “een aantal zaken voorbereiden. Je moet immers toch al een paar antwoorden hebben klaarstaan” (Respondent 2). Toch zijn de stakeholders zich ook bewust deze **communicatie niet te voorbereid mag zijn**:

“Dit blijft natuurlijk een paradox: langs de ene kant wil je de zaken voorbereiden en langs de andere kant komt dit snel over alsof alles reeds boven het hoofd van de stakeholders werd beslist.” (Respondent 2)

NIRAS moet daarnaast ook inzetten op naambekendheid en het opwekken van een gevoel van vertrouwen bij het grote publiek door bijvoorbeeld “een aantal lokale partners onder de arm te nemen en met hen als groep naar buiten te komen” (Respondent 2). NIRAS moet zich dus in de markt zetten “als een betrouwbare informatiebron en een overlegplatform organiseren om zo voeling te houden met de lokale mensen. Dit kan gebeuren door **aanknooppunten te zoeken met lokale groepen en bepaalde doelgroepen**.” (Respondent 2).

Naast het informeren van de brede bevolking en andere stakeholders maken verschillende respondenten duidelijk dat “indien er sprake is van enkel top-down communicatie er minder vertrouwen zal zijn en het onderwerp ook niet zal leven bij de bevolking zelf” (Respondent 4). **Consultatie en inspraak** van de bevolking worden dan ook gesteld als belangrijke elementen van het participatieproces:

“Le public devrait être impliqué, mais avant tout avec un minimum de connaissances et d'informations nucléaires. L'information est alors la clé, mais ils pourraient également être consultés.” (Respondent 16)

Hierbij moeten we er volgens een stakeholder op letten dat de participatie “legitiem blijft; niet gewoon mensen samen laten vergaderen terwijl de echte beslissingen al vastliggen” (Respondent 21). Een andere stakeholder voegt hieraan toe dat “wanneer de mensen de gegeven informatie niet correct begrijpen en er een emotionele reactie op hebben, het er niet op aan komt om terug te communiceren met feiten want dan praat je langs elkaar heen” (Respondent 22). Het komt er volgens deze stakeholder met ervaring in de nucleaire sector dus op aan om “rekening te houden met **psychologische aspecten en de percepties** die leven bij de gewone bevolking” (Respondent 22).

5 Conclusie

5.1 **Belangrijkste aanbevelingen uit de interviewronde (februari – mei 2019)**

Algemene kijk op NIRAS en het B&C afvalprobleem

Onze respondenten erkennen en waarderen de technische expertise van NIRAS

MAAR :

- Sommigen stellen zich vragen bij de onafhankelijkheid van de radioactief afvalbeheerder (t.o.v. de nucleaire sector)
- Meer inspanningen worden gevraagd inzake *outreach*: mensen bewustmaken van de problematiek en kennis verspreiden

Geologisch berging wordt als algemeen principe niet gecontesteerd door onze respondenten (met dien verstande dat enkele uitgesproken tegenstanders, net om deze reden niet wensten in te gaan op onze uitnodiging tot een gesprek)

MAAR :

- Stakeholders moeten inspraak krijgen in wat dat concreet betekent en hoe dat in de praktijk zal worden gebracht
- Velen zien dit als “experimenteel” van aard en dringen er daarom op aan om zoveel mogelijk opties open te houden

Onze respondenten zien slechts een beperkt bewustzijn van het probleem bij anderen en wijzen erop dat zij die er zich wel van bewustzijn, zich daarom nog niet noodzakelijk spontaan engageren in het debat. Op politieke of maatschappelijk vlak ziet men geen *sense of urgency* om deze problematiek aan te pakken. Voor heel wat respondenten heeft NIRAS dan ook het imago van de enige te zijn die aandringt op een oplossing voor een probleem dat niemand anders als prioriteit ziet.

Een vraag om meer transparantie inzake:

Procedures

- Velen hebben de indruk dat NIRAS geneigd is zich achter formele procedures te verschuilen; onze respondenten benadrukken echter dat er geen excuus is om stakeholders niet te betrekken
- Van een governance of besluitvormingsproces voor het langetermijnbeheer van het B&C afval verwachten onze respondenten dat dit een open, stapsgewijs verloop kent, met duidelijke mijlpalen.

Wanneer en waarover stakeholders (en het publiek) kunnen participeren

- NIRAS komt volgens heel wat respondenten tot nu toe te gefragmenteerd naar buiten, zowel in tijd (de Afvalplan campagne lag op het ogenblik van onze bevraging net gen 10 jaar achter de rug) en op vlak van actoren groepen
- Ondanks het feit dat weinige respondenten fundamentele bezwaren uiten tegen het principe van geologische berging, vinden velen het debat daarover te eng gekaderd

Wat er met hun input zal gebeuren

- Respondenten verwachten dat de politiek in deze kwestie de beslissingen neemt, maar stakeholders verwachten wel actief/actiever betrokken te worden in het tot stand komen van zulke beslissingen
- Vaak uitten respondenten een gevoel van “achterkamer politiek” in het procesverloop tot dusver

Het advies van onze respondenten

Zet in de eerste plaats in op het verhogen van het bewustzijn bij een brede waaier aan stakeholders en betrek hen om te komen tot een gezamenlijke probleemdefinitie en analyse van mogelijke oplossingen.

Gebruik de complexiteit van dit probleem om tot creatieve oplossingen te komen

- Overweeg bijvoorbeeld om diverse aspecten van dit multi-dimensionele probleem (zoals de impact op de afvalinventaris van beslissingen over de status van gebruikte splijtstof of het inzetten op nieuwe nucleaire technologieën) via parallelle processen of debat arena's bespreekbaar te stellen
- Dat er uiteenlopende meningen bestaan over wat geologische berging concreet zou moeten inhouden (bijvoorbeeld met betrekking tot omkeerbaarheid en terugneembaarheid, de noodzaak om ondergronds te monitoren, ...) heeft een meerwaarde en creëert ruimte voor dialoog

Reflexiviteit en flexibiliteit zijn belangrijke kenmerk van een goed governance proces

- Bereid daarom een algemeen raamwerk voor
- Identificeer daarbinnen cruciale stappen en algemene principes
- Reflecteer en pas het procesdesign aan bij elke nieuwe stap

Als eerste stap verwachten de respondenten een discussie over algemene veiligheidsprincipes (op vlak van locatie, technische opties, (economische) compensaties, burgerparticipatie, ...). Deze mogen zich niet beperken tot technische criteria, maar moeten ook maatschappelijke criteria en ethische principes omvatten.

- Voor dit soort debat acht men het nationale niveau het meest geschikt, ...
- Daarbij wordt een belangrijke rol toebedeeld aan het FANC

Wanneer het gaat over implementatie (het definiëren van een concreet project en een specifieke locatie), vinden onze respondenten het regionale niveau het meest aangewezen.

5.2 Hoe zien actoren hun eigen rol in het toekomstig governance proces?

De meeste stakeholders hadden een duidelijke mening over **hoe zichzelf (en/of de organisatie die zij representeren) betrokken kunnen worden in het toekomstige governance proces** omtrent hoogradioactief afval in België. Hun opmerkingen en verwachtingen hieromtrent worden hieronder schematisch weergegeven. De stakeholders die tijdens het interview niet duidelijk aangaven hoe zij zichzelf in de toekomst geëngageerd zien worden, zijn niet opgenomen in dit overzicht.

Fondation pour les générations futures / Stichting voor de Toekomstige Generaties	De Stichting identificeert zich niet als een potentiële stakeholder in het besluitvormingsproces voor het langetermijnbeheer van hoogradioactief afval, maar geeft wel aan dat zij kunnen bijdragen aan reflecties over kwesties die verband houden met het besluitvormingsproces zelf.
Provincie Antwerpen - noodplanning	Zij wensen niet op een specifieke of intensieve manier betrokken te worden. Er moet eerst op hoger niveau een beslissing genomen worden van waaruit dan vertrokken kan worden wat betreft de noodplanning.
Gemeente Mol	“Als gemeente moeten we een dragende rol krijgen in het proces. ” De respondent binnen de gemeente geeft aan dat er binnen het gemeentepersoneel geen directe expertise is over het nucleaire en dat er een nucleaire ambtenaar aangesteld zou moeten worden die de mankracht heeft om het probleem ten minste te agenderen. Daarnaast zouden gemeenteraadsleden alert moeten blijven en zou het onderwerp eigenlijk constant op de agenda moeten worden zodat je op lange termijn veel meer mensen kan meekrijgen.
CCATM Huy	Zij hebben geen interesse om in de toekomst meer betrokken te worden bij deze problematiek.
Pidpa	De respondent geeft aan dat Pidpa (of de bredere organisatie Aquaflanders) betrokken kan worden door hun expertise over de ondergrond in termen van hydrogeologie . Zij kunnen hun ervaring en kennis ter beschikking stellen in een expertenpanel, zoals in het verleden reeds is gebeurd. De drinkwaterbedrijven willen daarnaast kunnen zien dat alle elementen van veilig waterbeheer op lange termijn aan bod komen en dat problemen op tijd gesignaleerd worden zodat de juiste maatregelen genomen kunnen worden. Zij staan ook open om een lijst met de meest geschikte locaties voor ondergrondse berging van radioactief afval te ontvangen zodat ze kunnen zien hoe dit interfereert met hun activiteiten.
Hoge Gezondheidsraad	De Hoge Gezondheidsraad kan in de toekomst betrokken worden door het geven van adviezen aan NIRAS (indien NIRAS het initiatief neemt om dit advies aan te vragen via haar voogdijminister). Daarnaast kan de Hoge Gezondheidsraad onafhankelijke experten uit verschillende kennisdomeinen trachten aan te leveren (die dan geen vertegenwoordigers zijn van de Raad zelf, maar wel door hen worden aangeduid).

VKW Limburg	VKW Limburg geeft aan dat ze een rol zullen spelen in het proces van zodra Limburg als regio betrokken wordt , bijvoorbeeld via de gekozen ondergrond of Limburgse bedrijven die een belangrijke functie in het project opnemen. Zo niet, zal de organisatie buiten het proces blijven.
Streekplatform Kempen (RNC)	De respondenten geven aan dat het belangrijk is dat het RNC haar werking blijft verankeren , namelijk het vormen van een platform voor communicatie met de streek en de lokale besturen wat betreft het nucleaire. Deze kennis moet op lange termijn behouden worden.
ACV Mol	ACV zou als sociale partner deel kunnen uitmaken van het besluitvormingsproces, meer bepaald als belangenvertegenwoordiger van de streek waar het afval geborgen zal worden , voornamelijk wat betreft onderwerpen zoals veiligheid en tewerkstelling. ACV wilt vanaf het begin van het proces betrokken worden. Zo kunnen zij hun kennis overdragen aan nieuwe participanten.
BBTK Kempen	BBTK Kempen zal betrokken blijven bij het Streekplatform Kempen en bij het sociaal overleg op de nucleaire bedrijven. Zij zullen ook blijven communiceren over de vakbond haar opmerkingen en kritieken over mogelijke oplossingen voor het B&C-afval. Ze zijn ook bereid om in een platform te zetelen zodat ze ideeën kunnen aanreiken, maar letten er hierbij sterk op niet te fungeren als een legitimatie van de besluitvorming .
STORA	STORA geeft momenteel aan dat zij de B&C-afvalmaterie voornamelijk willen opvolgen , aangezien ze als inwoners reeds betrokken zijn door de tijdelijke opslag van het afval in hun regio.
MONA	Zolang er geen specifieke site wordt afgebakend voor de definitieve berging van het afval, geeft MONA aan mee te kunnen nadenken over de problematiek.
Synatom	De rol van Synatom is voornamelijk het geven van raadgevend advies binnen NIRAS. Zij willen vooral inzetten in het onderhouden van een goede relatie met NIRAS en het uitwisselen van ideeën met lokale burgemeesters en de partnerschappen, waarbij ze altijd bereid zijn om de financiële kant van de zaak te komen uitleggen. Synatom blijft de verantwoordelijkheid voor de financiële kant van het project immers dragen.
Engie Elektrabel	Engie Elektrabel geeft aan dat zij geïnformeerd willen worden en inspraak willen hebben in het ontwerp van de oplossing voor het B&C-afval: “Er moet ernstig omgegaan worden met de mening van Engie: wij willen helpen met het ontwikkelen van een redelijke technische oplossing.” Hiervoor willen ze participatief samenwerken met NIRAS.
Media	De media bepaalt haar eigen rol in het proces: zij zullen zelf niet betrokken zijn in het proces, maar zullen onafhankelijk en kritisch berichten over dit proces.
Brabant Water	Als expert in de hydrogeologie wilt Brabant Water betrokken worden bij het uitdenken van de oplossingen en het mobiliseren van andere kennis . Zoals de respondent aangeeft werd de verwachting van Brabant Water om uitgenodigd te worden voor de expertengroep hydrogeologie tot nu toe niet ingelost.

	Daarnaast wensen zij dat er een formele procedure bestaat die aan Brabant Water de mogelijkheid geeft om gestructureerd opmerkingen te geven op de plannen van NIRAS.
COVRA	COVRA geeft aan zeer geïnteresseerd te zijn in het Belgische proces van definitieve berging en hoopt dat een wederzijds leerproces ook in de toekomst zal standhouden.
Provincie Noord-Brabant	De Provincie Noord-Brabant wil, in aanvulling op de formele procedure, voornamelijk inzetten op een meer regulier formeel overleg tussen NIRAS en haarzelf. Hoe vaak dit overleg zou moeten plaatsvinden hangt af van de ontwikkeling en vooruitgang aan de kant van NIRAS, maar het zou alleszins vaker moeten plaatsvinden dan momenteel het geval is.

6 Bibliografie

Bergmans, A. (2006) Stakeholders in Radioactive Waste Management and their Networks: CARL Thematic Report. *CARL research project*.

Bergmans, A., Van Steenberge, A. & Verjans, G. (2006) CARL country report – Belgium. *CARL research project*.

Jasanoff, S., & Kim, S. H. (Eds.). (2015). *Dreamscapes of modernity: Sociotechnical imaginaries and the fabrication of power*. University of Chicago Press.

Kübler, D. (2001). Understanding policy change with the advocacy coalition framework: an application to Swiss drug policy. *Journal of European public policy*, 8(4), 623-641.

Martell, M., & Ferraro, G. (2014). Radioactive Waste Management Stakeholders Map in the European Union. European Commission, *Joint Research Centre–Institute for Energy and Transport Scientific and Technical Research series EUR*, 26692, 1-78.

Paile, S. (2012) Axe 5 - L'assise sociétale de la solution de gestion des déchets radioactifs B et C et du combustible utilisé en droit. *SPIRAL research report*: Université de Liège.

Parotte, C. (2012) Axe 3 : Analyse de la couverture médiatique du Plan Déchets de 2010-2011. *SPIRAL research report*: Université de Liège.

Sabatier, P. A. (1988). An advocacy coalition framework of policy change and the role of policy-oriented learning therein. *Policy sciences*, 21(2-3), 129-168.

Van Berendoncks, C. & Bergmans, A. (2012) As 2: Evaluatie van het maatschappelijk consultatieproces rond het Niras Afvalplan. *Milieu & Leefomgeving research report*: Universiteit Antwerpen.

Van Berendoncks, C. & Bergmans, A. (2012) As 4: Internationale vergelijking van de besluitvormingsprocessen. *Milieu & Leefomgeving research report*: Universiteit Antwerpen.

Weible, C. M. (2006). An advocacy coalition framework approach to stakeholder analysis: Understanding the political context of California marine protected area policy. *Journal of public administration research and theory*, 17(1), 95-117.

Zwetkoff, C. (2012). Axe 1 le processus décisionnel : du plan au projet. *SPIRAL research report*: Université de Liège.

7 Bijlagen

7.1 **Tijdljn (WP1)**

NIRAS Research Project – Long-term management of B&C-waste

Research partners: UA, UM, ULg & Pantopicon

WP1 - Timeline

NS = development of nuclear sector and research (in general)

NE = nuclear energy

RW = radioactive waste (LILW)

RW = radioactive waste (HLW)

PE = public engagement / public reponse

Date	Event	Type
1920s	Development of radium and uranium industry (Union Minière) – Congo, Katanga	NS
1930s	Union Minière market leader in uranium production for medical applications	NS
1940	Union Minière starts supplying US and UK with uranium for nuclear research and military programme (info on civil nuclear use in return)	NS
1947	Founding of the Inter-university Institute for Nuclear Physics (now IIKW)	NS
1950	Installation of a Commission for Atomic Energy	NS
1952-57	SCK CEN settles down in Mol	NS
1956	<ul style="list-style-type: none"> - First nuclear research reactor in Mol becomes operational - still operational today - SCK CEN establishes a Waste Department for LILW - American Academy of Science suggests geological disposal as the solution for high-level nuclear waste 	NS RW RW
1958	Law on the protection of the general public from ionizing radiation	NS
1959	Eurochemic: prototype reprocessing plant for spent fuel set up in Dessel	NS
1960	SCK CEN organises first sea-dumping campaign for LILW	RW
1960 - 1970	Little public resistance against the plans for building the first Belgian Nuclear Power Plants. Most people support or are indifferent towards this project.	PE
1962	Pressurised Water Reactor (PWR) in Mol is the first one operational in Europe - now being decommissioned	NS
1964	Last nuclear research reactor in Mol becomes operational - still operational today	NS
1966	Decision in principal on possible locations for nuclear power plants (NPP)	NE
1969-1970	Construction of first NPP starts in Doel (<i>before permit had been obtained!</i>) – ‘Commission Boereboom’	NE
1970-1980	Public protest against nuclear energy (started from a local reaction to the plan of building a new NPP in Zeebrugge)	PE
1973	SCK CEN starts preliminary investigation into deep disposal of HLW	RW
1974	- First public debate on nuclear energy → concentrating on costs and possible effects on the environment → see also: “Uitrustingsplan voor	NE

	Elektriciteitssector” - Eurochemic pilot reprocessing project comes to an end - SCK CEN officially launches formal R&D programme for disposal of HLW in Boom clay	RW RW
1975	- Doel 1 (Belgium’s first NPP) becomes operational - Doel 2 and Tihange 1 follow later that year - Foundation of Belgowaste, think-tank between government and main private radwaste producers to assess future of RWM, given the launching of NP production	NE NE RW
1976-1998	Synatom concludes 5 reprocessing contracts with COGEMA in La Hague. The last one is terminated in 1998.	RW
1976	- Evaluation Commission for Nuclear Energy issues report: stressing the need to re-assess the problem of high-level waste every ten years - First shipment of spent fuel for reprocessing to La Hague (Cogema) → transport causes local protest in Mol	RW
1980	Construction of underground laboratory (HADES) for R&D regarding disposal of HLW starts (no public debate!)	RW
1981	Royal Decree of 30 March 1981: determination of the mission and functioning of NIRAS/ONDRAF (requirement of having a general programme for the long-term management of radioactive waste)	RW
1982	- NIRAS/ONDRAF becomes operational - 15 th and last sea-dumping campaign for LILW - Parliamentary debate on the 1976 report - Doel 3 becomes operational	RW RW NS NE
1983	- International moratorium on sea-dumping for LILW - Tihange 2 becomes operational	RW NE
1985	- Hades laboratory for deep disposal of HLW is put to use - NIRAS/ONDRAF takes over co-ordination of R&D for HLW - NIRAS/ONDRAF carries out a first selection of possible sites for surface disposal ('85-'87). - First interim storage facility for HLW (Eurochemic waste) erected at the site of Belgoprocess in Dessel (no public protest!) - Doel 4 and Tihange 3 become operational	RW RW NE
1986	- Belgoprocess takes over Eurochemic and becomes NIRAS’s subsidiary company	RW
1986	- Transnukleair scandal: RW is put on the political agenda as an unresolved problem of NE production! - First interim storage facility for LILW erected at the site of Belgoprocess in Dessel - Chernobyl Commission advises NPP to remain at distance of 30 km from conurbation (= housing area) (not the case for Doel, nor Tihange)	RW NE
1988	Moratorium on the construction of new nuclear reactors	NE
1989	- Publication of SAFIR I, summarizing R&D work on deep geological disposal between 1974 and 1989 (mainly a technical report) - NIRAS/ONDRAF takes over completely SCK CEN’s Waste Department (including site and installations)	RW
1990	MOX-debate of ‘open versus closed’ nuclear energy cycle = ‘no reprocessing vs reprocessing of SNF’	RW
1990	Publication of the report ‘De berging van laagactief afval: stand van zaken en vooruitzichten’, in which 3 options for LILW are explored: surface disposal,	

	disposal in coal mines or quarries, and deep disposal.	
1991	NIRAS/ONDRAF decides on surface disposal for LILW; this decision is authorized by the supervising minister.	RW
1993-94	International prohibition on sea-dumping of LILW → NIRAS looks for final disposal options on land (see it as a technical issue)	RW
1993	<i>Moratorium on reprocessing of spent fuel</i> . This decision was confirmed by parliament in 1998. The plan to organize a parliamentary review of this decision every 5 years has not been put into effect to this day. → Ambiguity in NWM!	RW
1994	NIROND 94-04 report provokes protest from all envisaged municipalities	RW
1995	NIRAS and SCK CEN establish an economic interest group, EIG PRACLAY (transformed to ESV EURIDICE in 2000) for further developing the HADES URL	RW
1995	Interim storage facility for HLW (reprocessed vitrified waste) completed (Dessel)	RW
1997	<ul style="list-style-type: none"> - NIROND 97-04 report pleads for final disposal as opposed to prolonged interim storage for ethical reasons - Law on the responsibility of NIRAS to make an ‘inventory of all nuclear liabilities’ (all nuclear facilities, the costs for decommissioning, and evaluation of the funds) - Belgium signed the 1997 Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management (-ratification of this convention into national legislation in 2002) 	RW RW RW
Jan 1998	Federal Government decision in favor of final disposal of LILW - though reversible - focus on existing nuclear areas - opening for participatory approach	RW
June 1998	Local referendum ends candidacy of Beauraing to host a LILW-repository (-consequence of study commissioned by the supervising minister to examine disposal on former military sites)	RW
Dec 1998	NIRAS/ONDRAF announces publicly its change in approach: invitation for municipalities to enter into a local partnership	RW
1999	AMPERE Commission is installed – out of debate on other options for energy production, is nuclear energy chosen as the preferable one	NE
1999	Transposition of the two European directives of 1996 and 1998 liberalizing the gas and energy sector	NE
1999	A Fund for the Long-Term management of RW is put in place (FLT)	RW
Sept 1999	Founding of STOLA-Dessel	RW
Nov 1999	France and Belgium agree on the return of vitrified waste from La Hague → Reprocessed waste has to be transported back to Mol; Greenpeace protests	RW PE
2000	EIG PRACLAY becomes EIG EURIDICE (funded by external partners)	RW
2000	Installation of a technical follow up committee and a local information committee in Fleurus and Farciennes	RW
Feb 2000	Founding of MONA-Mol	RW
April 2000	First shipment of vitrified waste returns from La Hague to Dessel	RW
2001	<ul style="list-style-type: none"> - FANC becomes operational - Publication of SAFIR II, summarizing the results of the HLW research programme between 1990 and 2000: announcement of a <i>more participatory approach</i> in view of a sustainable RWM 	NS RW

2003	<ul style="list-style-type: none"> - Law regarding gradual discontinuation of industrial nuclear power generation (<i>nuclear phase-out</i>) = nuclear fusion research still allowed + nuclear reactors at SCK CEN; no preceding public debate + future of this law remains unsure (climate change!) - Law regarding the provisions for the decommissioning of the nuclear power plants and the management of spent fuel 	NE RW
Feb 2003	Founding of PaLoFF (Fleurus-Farciennes)	RW
2004	The government commissions NIRAS with investigating different alternatives for the long term management of HLW waste, with the requirement of having a societal dialogue on the topic	RW
Nov 2004	STOLA publicly presents its repository proposal for LILW to the municipal council of Dessel	RW
Jan 2005	<ul style="list-style-type: none"> - (Dessel) Municipal Council decision: Dessel becomes an official candidate to host a LILW-repository - MONA publicly presents its repository proposal for LILW to the municipal council of Mol 	RW
April 2005	<ul style="list-style-type: none"> - (Mol) Municipal Council decision: Mol becomes an official candidate to host a LILW-repository - STOLA becomes STORA: intention to expand participatory process to all local aspects of RWM - Also MONA expands her participatory process to all local aspects of RWM 	RW
2005	NIRAS and SCK CEN form an economic interest group around HADES, EURIDICE	RW
2006	Laws on obligation of carrying out an environmental impact assessment for projects, and participation of the public in these projects (Law of 13 February 2006)	
2006	Dessel site is selected for LILW surface disposal (governmental decision)	RW
2009	<ul style="list-style-type: none"> - Proposal to put the phase out plan back by ten years (three of the reactors due to close in 2015 will now remain open until 2025) (no preceding public debate). Government falls before the proposal is put into practice. - NIRAS launches the debate on B & C waste with <i>public consultations on its draft Waste Plan and SEA</i>. - Koning Boudewijnstichting/Fondation Roi Baudouin organises a ‘Citizens’ forum’ about B&C waste and the NIRAS Waste Plan. 	NE RW
2010	<ul style="list-style-type: none"> - Belgian Government agrees with 40% financial support for MYRRHA, a new research reactor project led by SCK CEN, with a holding point at the end of 2014 for thorough review (no preceding public debate). - Proposal of FANC to reform the legislation on licensing procedures for waste disposal facilities. - Citizens’ forum FRB supports ON’s proposal to go for geological disposal 	NS RW
September 2011	<p>- After the N/O Board of Directors approves <i>the Waste Plan</i> internally, it is offered to the caretaker government and later to the newly elected government. In this Waste Plan, there is a clear preference for the geological disposal option in poorly indurated clay.</p> <p>SEA → concludes that geological disposal is the only safe and sustainable solution for the long term management of B&C waste</p> <p>WASTE PLAN → proposes, based on 30 years R&D, to use poorly indurated clays as host rock for geological disposal</p>	RW

	<p>ONDRAF's PROPOSAL →</p> <ul style="list-style-type: none"> • geological disposal • on the Belgian territory • in poorly indurated clays • on a single site <p>+ conditions arising from the societal consultation/SEA</p> <ul style="list-style-type: none"> • reversibility/retrievability and monitoring • Garant • “technology watch” for alternatives or complementary solutions (P&T, shared repositories...) 	
July 2011	European Directive for the responsible and safe management of spent fuel and radioactive waste	RW
October 2011	The Minister of Energy and Minister of Internal Affairs provide six recommendations to NIRAS/ONDRAF (among them; the continuation of RD&D on geological disposal as well as pursuing research on the options which were not selected in the Waste Plan)	RW
February 2011	FANC/AFCN supports the geological disposal principle (“go for geological”), has nothing against poorly indurated clay but believes that other possible host rock formation have not been studied enough (further studies are required).	RW
December 2011	Governmental Declaration: establishing a national framework for NWM and taking a decision-in-principle for B&C waste.	RW
2013	GDF Suez ends its shareholders agreement with SUEZ environment.	NE
June 2014	<p>Transposition of EURATOM/2011 Directive</p> <ul style="list-style-type: none"> • NIRAS/ONDRAF is entrusted by law for proposing national policies for the management for all RW and spent fuel (SF) types, from source to disposal; these proposals must be formalized under the form of AR/KB after FANC's advice; elaboration of policies proposal for SF is at the initiative of the SF owners (but remains a NIRAS/ONDRAF role) • reversibility/retrievability and monitoring of disposal must be considered as part of the policies • ... 	RW
2014	The activities conducted under the brand Elektrabel, belonging to GDF SUEZ group, are limited to the Benelux region.	NE
2015	NIRAS/ONDRAF suggests a proposal of Royal Decree that sustains geological disposal in Boom or Ypres Clays (poorly indurated clay) to the Federal Government	RW
2015	GDF Suez becomes ENGIE	NE
April 2015	ONDRAF/NIRAS declares that it still supports geological disposal in poorly indurated clay as the main option for B&C waste.	RW
August 2015	The National Program on spent fuel and nuclear wastes realized by the National Program Committee is transmitted to the European Commission	RW
2016 (end of)	The Federal Government dismisses N/O's proposal for a Royal Decree; they want to move forward step by step (a decision-in-principle as the first step, followed by a decision about the host rock and the selection of a site). The government considered that it was too early for choosing a host rock.	RW
July 2016	Official Publication of National Program on spent fuel and nuclear wastes	RW

January 2017	Official Advice of Nuclear Provision Committee underlines that there are huge uncertainties related to the current Belgian NWM program and that it is, consequently, very difficult to assess the financial cost of the management.	RW
March 2017	The European Commission approves the prolongation of three Belgian nuclear reactors, under certain conditions.	NE
October 2017	Marc Demarche (Chief Executive of NIRAS/ONDRAF) publicly requests a legal basis for B&C-waste management. He repeats his support for geological disposal as the preferred management solution. (no host formation defined)	RW
October 2017 – November 2017	Public consultation on the Energy Pact.	PE
January 2018	The Federal Government studies different energy scenarios including the possibility of building a new nuclear power plant.	NE
9 February 2018	The Administration Council of NIRAS/ONDRAF submits a new proposal for a Royal Decree about B&C waste to the Federal Government. <ul style="list-style-type: none"> • Geological disposal on the Belgian territory • One or several sites • 2nd step of the policy = establishing with all stakeholders a stepwise decision-making process that should lead to siting 	RW
May 2018	The political party sp.a starts a petition to close Doel 1	NE
July 2018	One-half million people (including German and Dutch people) signed an anti-nuclear petition asking for closure of Tihange 2 and Doel 3. This petition has been transmitted to FANC/AFCN.	PE
July 2018	Engie requests a law modification on nuclear provision at the Federal Government. Secret negotiations occur between Engie top managers and the Minister of Energy. (L’Echo, July 3 2018)	NE
July 2018	The law on nuclear provision is under review in interministers personal’s staff	NE
September 2018	O/N provides the government with a draft “Avant-projet d’Arrêté Royal” and its elements for a “Rapport au Roi”	RW
September 2018	ONDRAF/NIRAS makes an estimation of the management costs (this estimation is limited to the overnight costs of a reference financial scenario i.e. geological disposal of B&C waste on the Belgian territory, in poorly indurated clays, on one site, at a depth of 400m) for high-level radioactive waste: ranging from 8 to 10,7 billion euros.	RW
September 2018	The Federal Government supports the MYRRHA project and provides 558 million for building the 1 st phase of it (accelerator)	RW

7.2 Stakeholder mapping: volledige mapping per actor

Nationale instelling voor radioactief afval en verrijkte splijtstoffen (NIRAS)	
Maatschappelijke sfeer	Openbare instelling (overheid)
Officiële missies en visies	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beheer van alle typen radioactief afval (zowel laag- als hoogradioactief, en zowel kort- als langlevend) 2. Adviseren van de federale overheid over de verschillende mogelijkheden voor beheer van radioactief afval 3. Ontwikkeling van een afvalbeheersysteem dat integrale oplossingen aanbiedt, steunend op een evenwichtige balans tussen veiligheid en technische, economische en maatschappelijke aspecten 4. Verantwoordelijk voor het opmaken van een inventaris van het afval 5. Berekening van en adviezen geven omtrent de nucleaire voorzieningen
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	1981 - ... (permanent)
Waarden en wereldbeelden	<p><i>Informatie gebaseerd op eerdere interviews met NIRAS personeelsleden die werden afgenomen door onderzoekers aan de Universiteit van Luik en de Universiteit Antwerpen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Onafhankelijkheid ten aanzien van de nucleaire industrie - Het algemeen belang nastreven - Integratie van veiligheids-, technische, economische en maatschappelijke aspecten - Openheid, communicatie en overleg
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Neutraal – niet voor of tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Passieve veiligheid realiseren staat voorop. Daarnaast zijn de perspectieven binnen NIRAS op de principes van radioactief afvalmanagement veelvuldig aangezien zij hier veel onderzoek naar verrichten.
Perspectieven t.o.v. de probleemdefinitie van B&C-afval	Eerst streven naar een brede bewustwording van het probleem en eigenaarschap van het probleem creëren.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	In het Afvalplan wordt geologische berging in de diepe ondergrond voorgesteld als de geprefereerde oplossing.
Strategieën & Communicatie	<ul style="list-style-type: none"> - Duidelijke en transparante informatie en communicatie op een gestructureerde manier - Publieke participatie in het laag- en hoogradioactief afvalmanagement - Beheer van communicatiecentra

International Atomic Energy Agency (IAEA)	
Maatschappelijke sfeer	Internationaal agentschap
Officiële missies en visies	<p>IAEA heeft drie hoofdmissies:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het promoten van vreedzaam gebruik van nucleaire energie in haar lidstaten 2. Het implementeren van veiligheidsmechanismen om te garanderen dat nucleaire energie niet wordt gebruikt voor militaire doeleinden 3. Het promoten van hoge standaarden voor nucleaire veiligheid
Competentiesectoren	Nucleaire energie; radioactief afvalmanagement
Betrokkenheid doorheen de tijd	1957 - ... (permanent)
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	IAEA ondersteunt haar lidstaten in het ontwikkelen van afvalbeheerprogramma's en oplossingen.

Nuclear Energy Agency (NEA)	
Maatschappelijke sfeer	Intergouvernementeel agentschap
Officiële missies en visies	Missies die specifiek van toepassing op radioactief afvalmanagement: 1. De lidstaten ondersteunen in de ontwikkeling van veilige, duurzame en sociaal aanvaardbare strategieën voor het beheer van alle typen radioactief afval. 2. Overheden en andere relevante stakeholders voorzien van betrouwbare en duidelijke informatie over de politieke, strategische en wettelijke aspecten van de ontwikkeling van een nationaal programma in dit domein.
Competentiesectoren	Nucleaire energie; radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	1958 - ... (permanent)

Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval (COVRA N.V.) (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Naamloze vennootschap zonder winstoogmerk (tussen overheid en privésector)
Officiële missies en visies	<ul style="list-style-type: none"> - Blijvend zorg dragen voor het radioactief afval in Nederland: verzamelen, verwerken en opslaan van alle soorten radioactief afval - Beheren van financiële middelen voor tijdelijke bovengrondse opslag - Coördinatie van onderzoek naar eindberging - Voorbereiding van eindberging - Actieve participatie in internationale verbanden - Het zijn van een kenniscentrum over radioactief afvalbeheer
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	1982 - ... (permanent)
Waarden en wereldbeelden	<i>Informatie gebaseerd op het interview met een COVRA-vertegenwoordiger dat in kader van dit onderzoek werd uitgevoerd</i> <ul style="list-style-type: none"> - Openheid, communicatie en overleg - Waardebewust ontwerp van de huidige site voor radioactief afvalopslag (gericht op openheid, veiligheid en beveiliging) - Aandacht voor percepties en emoties
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Neutraal - niet voor of tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Passieve veiligheid als einddoel - Openheid en transparantie - Continuïteit (interim opslag van het radioactief materiaal voor 100 jaar) - Sterk gericht op onderzoek
Perspectieven t.o.v. de problemedefinitie van B&C-afval	/
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering van Nederlands beleid: alle soorten radioactief afval ten minste 100 jaar tijdelijk opslaan - Onderzoeksprogramma OPERA werkt nauw samen met Belgische experts en denkt aan geologische bering als eindoplossing - Aandacht voor mogelijkheden van een eindberging in een multinationale context
Strategieën & Communicatie	Aandacht voor communicatie, percepties en emoties; besluiten nemen in overleg met diverse stakeholders

European Atomic Energy Community (EURATOM)	
Maatschappelijke sfeer	Internationaal agentschap
Officiële missies en visies	EURATOM organiseert en ondersteunt nucleaire onderzoeks- en trainingsactiviteiten met een nadruk op het voortdurend verbeteren van nucleaire veiligheid en stralingsbescherming, voornamelijk om bij te dragen aan een lange termijn koolstofvrij energiesysteem op een veilige en effectieve manier.
Competentiesectoren	Nucleair onderzoek en ontwikkeling
Betrokkenheid doorheen de tijd	1957 - ... (permanent)

ERDO Working Group	
Maatschappelijke sfeer	Een multinationale werkgroep wiens leden worden aangewezen door de betreffende overheidsorganisaties
Officiële missies en visies	Belangrijkste missie: het bestuderen van de haalbaarheid van het ontwikkelen van een 'Development Organisation' (ERDO) die een of meerdere gedeelde geologische bergingsites in Europa zou implementeren.
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	2009 - ... (permanent)

Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	De algemene missie van de FOD Economie bestaat erin de voorwaarden te scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België. Tot doel heeft de FOD vier kerntaken: <ol style="list-style-type: none"> 1. Coördineren: zorgen voor efficiënt overleg en een goede coördinatie tussen de verschillende Belgische overheidsniveaus (federaal en gewesten) en tussen de betrokken partijen (verbruikers, ondernemingen, beroepsverenigingen, enz.) om de economische positie van ons land in Europa en op internationaal niveau zo goed mogelijk te verdedigen. 2. Kennen: naast technische of wetenschappelijke kennis, kennis over de werking van de markt, het concurrentievermogen van de marktspelers en van de sectoren verzamelen, bewaren en gebruiken. 3. Reglementeren: Een efficiënte economische reglementering waarborgen om de machtsverhoudingen op de markt in evenwicht te brengen en de mededinging en innovatie te stimuleren. 4. Controleren: de markt monitoren; deze taak gaat veel verder dan gewone inspectie. Zij omvat eveneens informatie aan de marktspelers, preventie, responsabilisering ("empowerment"), handhaving van de regelgeving en bemiddeling.
Competentiesectoren	Economie; Energie en bevoorradingszekerheid; Goederen en diensten
Betrokkenheid doorheen de tijd	- 2014: publicatie van een prospectieve en informatieve studie naar mogelijke strategieën tot beheer van radioactief afval uit de Belgische splijtstofcyclus.

FOD Volksgezondheid	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	Onze ambitie is om de gezondheid van de burgers te beschermen en te verbeteren. Daarom wil onze FOD de Belgische promotor zijn van het principe « One World, One Health » en stellen we de gezondheid en al haar facetten steeds centraal. Dit zowel voor de menselijke gezondheid, de gezondheid van de planeet, de dier- en plantengezondheid als voor onze voeding.
Competentiesectoren	Gezondheid; Milieu; Voedselveiligheid
Betrokkenheid doorheen de tijd	Weinig, voornamelijk bezig met de effecten van radioactieve straling op gezondheid en milieu
Strategieën & Communicatie	Onderzoek naar indicatoren met betrekking tot noodzakelijke afvalwaterlozingen en luchtmissies van radioactieve stoffen.

Commissie voor Nucleaire Voorzieningen	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	De Commissie voor nucleaire voorzieningen heeft een advies- en controlebevoegdheid over de aanleg en het beheer van de voorzieningen voor de ontmanteling van de kerncentrales en voor het beheer van de bestraalde splijtstoffen + controle over de gegevens die de kernprovisievennootschap (Synatom) ter beschikking stelt over de toereikendheid van de provisies.
Competentiesectoren	Economische controle van de provisies voor radioactief afvalmanagement, ontmanteling van kerncentrales, enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	2003 - ... (Commissie voor nucleaire voorzieningen opgericht door wet 11/4/2003)
Strategieën & Communicatie	Het aantal leden werd in 2014 beperkt tot vijf leden die de Belgische Staat vertegenwoordigen met bijkomend drie raadgevende leden. Activiteiten: negen vergaderingen per jaar (in 2017).

Comité van het Nationaal Programma (CPNPC)	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	Het Comité van het Nationaal programma moet het Nationaal programma voor het beheer van verbruikte splijtstoffen en radioactief afval opstellen. Het Programma maakt de balans op van de bestaande beheermethodes van verbruikte splijtstoffen en radioactief afval, brengt de te voorziene behoeften in kaart inzake opslag- of bergingsinstallaties, verduidelijkt de noodzakelijke capaciteit van deze installaties en de duur van de opslag en, bepaalt de te bereiken doelstellingen voor het radioactieve afval dat nog niet het voorwerp uitmaakt van een definitieve beheermethode.
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	Opgericht bij wet van 3 juni 2014 ter omzetting van Europese richtlijn 2011/70/Euratom van 19 juli 2011.
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	CPNPC heeft beslist de eerste uitgave van het nationale programma te beperken tot een beschrijving van de bestaande toestand, zonder nieuwe normatieve inhoud, op het gebied van de nationale beleidsmaatregelen, de uitvoering van deze beleidsmaatregelen en het nationale kader voor deze uitvoering.
Strategieën & Communicatie	CPNPC bestaat uit vertegenwoordigers van de Federale Overheidsdienst belast met Energie (FOD Economie, AD Energie), NIRAS, en Synatom. Het Comité wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de FOD Economie, AD Energie. Het secretariaat van het Comité wordt verzorgd door de NIRAS. Hun belangrijkste taak: opstellen van het Nationaal Programma voor het beheer van verbruikte splijtstoffen en radioactief afval.

Departement Omgeving	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het omgevingsbeleid staat garant voor een kwaliteitsvolle leefomgeving, mede in het belang van de maatschappij, geeft antwoorden op de maatschappelijke noden en creëert meerwaarde. Het hanteert een kringloop- en systeembenadering (holistisch), is innovatief en heeft en geeft antwoorden op evoluerende maatschappelijke uitdagingen en trends. Het staat voor beleving (zoals culturele, recreatieve en educatieve meerwaarde), welzijn, nut en gebruik, sociale rechtvaardigheid, ecosysteemrespect, betaalbaarheid, kwaliteit en duurzaamheid in ruimte en tijd.
Competentiesectoren	Klimaat; Energie; Ruimtelijke ordening; Natuur en biodiversiteit; Integraal watermanagement; Onroerend erfgoed; Lucht; Bodem en de ondergrond; Materiaalbeheer en afval; Levenskwaliteit; Dierenwelzijn; Groene economie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Departement Omgeving: resulteert uit samensmelting van Departement Leefmilieu en Ruimte Vlaanderen, in 2017
Strategieën & Communicatie	Het decreet betreffende de diepe ondergrond werd eind 2016 uitgebreid met een nieuw hoofdstuk betreffende de opmaak van een structuurvisie voor de diepe ondergrond . Het opstellen van een specifieke structuurvisie “diepe ondergrond” beperkt zich tot het gedeelte van de ondergrond in Vlaanderen beneden -500m TAW. Deze structuurvisie diepe ondergrond wordt door de Vlaamse Regering opgesteld met het oog op een planmatig en duurzaam beheer van de diepe ondergrond. Zij heeft onder meer tot doel de verschillende mogelijke toepassingen in de diepe ondergrond tegen elkaar te kunnen afwegen, en op basis daarvan beleidskeuzes te maken en prioriteiten te stellen. Deze structuurvisie heeft geen juridisch bindend karakter. De structuurvisie moet ten minste een overzicht omvatten van de mogelijke toepassingen waarvoor een bepaald gebied op basis van de geologie in aanmerking komt. In dit overzicht worden ook federale bevoegdheden betreffende toepassingen in de diepe ondergrond van Vlaanderen opgenomen, zoals de ondergrondse opslag van aardgas of de ondergrondse berging van radioactief afval voor zover deze activiteiten zich uitstrekken beneden -500mTAW.

Departement Mobiliteit en Openbare Werken	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken ondersteunt de minister bij de beleidsvoering inzake mobiliteit en verkeersveiligheid en inzake investeringen, beheer en exploitatie van de transport- en de haveninfrastructuur in Vlaanderen. Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken vormt samen met twee intern verzelfstandigde agentschappen - het Agentschap Wegen en Verkeer en het agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust - het Vlaams Ministerie van Mobiliteit en Openbare Werken. Samen met de extern verzelfstandigde agentschappen De Lijn, De Scheepvaart en Waterwegen en Zeekanaal vormt dat Vlaams Ministerie van Mobiliteit en Openbare Werken op zijn beurt het Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken.
Competentiesectoren	Mobiliteit; Infrastructuur (transport en havens); Verkeersveiligheid; Expertise in beton en staal
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing (transport van nucleair materiaal is een federale bevoegdheid)

Departement Economie, Wetenschap & Innovatie	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) zorgt voor beleidsvoorbereiding, beleidsopvolging en beleids-evaluatie voor het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie. Vlaanderen laten evolueren tot een van de meest vooruitstrevende en welvarende regio's in de wereld is daarbij het belangrijkste doel.
Competentiesectoren	Economie; Innovatie; Wetenschappelijk onderzoek; Strategisch beleid
Betrokkenheid doorheen de tijd	2014-2020: Het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) maakt (tussentijdse) analyses van de Vlaamse deelname aan het Europese Kaderprogramma Horizon2020.

Agentschap Binnenlands Bestuur – Patrimonium en grondbeleid	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het Agentschap Binnenlands Bestuur biedt handvaten aan lokale besturen voor een correct patrimoniumbeheer. We streven zo transparante procedures en gelijke kansen na voor alle betrokkenen. In de rubriek Vastgoedtransacties gaan we in op aankoop en verkoop, concessie, erfpacht en opstal, pacht en verhuur, jacht- en visrechten, onteigening en erfdiensbaarheden.
Competentiesectoren	Patrimoniumbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Agentschap Natuur en Bos	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het agentschap staat in voor het beleid, het duurzaam beheren en het versterken van natuur samen met alle partners.
Competentiesectoren	Natuur en biodiversiteit
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Direction générale opérationnelle Agriculture, Ressources naturelles et Environnement du Service public de Wallonie	
Maatschappelijke sfeer	Waals gewest
Officiële missies en visies	Het Departement Bodem en Afval (binnen de Direction générale) zorgt voor de implementatie van het Waalse afvalbeleid: <ul style="list-style-type: none"> - Het geven van advies over afvalbeheer - Zorgen voor de toepassing van de belastingbepalingen met betrekking tot afvalstoffen - Zorgen voor de ontwikkeling van het beleid inzake bodembescherming en bodemsanering
Competentiesectoren	Klimaat; Energie; Ruimtelijke ordening; Natuur en biodiversiteit; Integraal waterbeleid; Bodem en de ondergrond; Materialenbeheer en afval; Lucht
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Direction générale opérationnelle Aménagement du territoire, Logement, Patrimoine et Énergie	
Maatschappelijke sfeer	Waals gewest
Officiële missies en visies	De kern van de vele taken van de 'Direction générale opérationnelle Aménagement du territoire, Logement, Patrimoine et Énergie' is de zoektocht naar een grotere samenhang van de verschillende acties die een impact hebben op het grondgebied (namelijk ruimtelijke ordening, patrimoniumbeheer, huisvesting en energie).
Competentiesectoren	Ruimtelijke ordening; Huisvesting; Patrimonium; Energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Het Nationaal Crisiscentrum - FOD Binnenlandse Zaken (dienst noodplanning)	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	Het Nationaal Crisiscentrum staat in voor de organisatie en coördinatie van de noodplanning. Het doel is het opstellen van de noodplanning op federaal niveau, in overleg met de verschillende partners.
Competentiesectoren	(Nucleaire) noodplanning; Risico management; Nucleaire veiligheid; Crisis management
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Provincie Antwerpen – gekeken naar het Departement Leefmilieu	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid
Officiële missies en visies	Het departement maakt werk van een duurzaam milieu-en natuurbeleid in de brede zin van het woord: <ul style="list-style-type: none"> - Verzekeren van de integratie van milieu, natuur en klimaat in heel het provinciaal beleid en bieden hulp en expertise bij specifieke doelgroepen als gemeenten en scholen. - Beheren van waterlopen, en zo ruimte creëren voor water, natuur en recreatie. - Het afleveren van omgevingsvergunningen - Het aanbieden van milieu- en natuureducatie - Een eigen labo- en expertisecentrum voor milieu en gezondheid uitbaten (het Provinciaal Instituut voor Hygiëne)
Competentiesectoren	Vrije tijd; Onderwijs en educatie; Leefmilieu; Ruimte; Energie; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Provincie Oost-Vlaanderen	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid
Officiële missies en visies	Een hele reeks aan afdelingen met elk hun eigen missie en visie
Competentiesectoren	Vrije tijd; Onderwijs en educatie; Leefmilieu; Ruimte; Energie; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Provincie Luik	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid
Officiële missies en visies	Een hele reeks aan afdelingen met elk hun eigen missie en visie
Competentiesectoren	Onderwijs & Vorming; Cultuur & Vrije tijd; Zorg & Welzijn; Economie & Ontwikkeling
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Provincie Noord-Brabant (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid
Officiële missies en visies	De provincie wil een duurzaam gebruik van de ondergrond dat past in een schone, veilige en gezonde omgeving . Een omgeving waarin wonen en werken aantrekkelijk is. De Brabantse ondergrond biedt de mogelijkheid tot het leveren van grondstoffen, het bufferen en leveren van energie en opslag van (afval)stoffen en gassen. Maar ook levert ze grondwater dat bestemd is voor de drinkwatervoorziening en menselijke consumptie.
Competentiesectoren	Cultuur en Erfgoed; Economie en Werk; Energie; Handhaving; Internationaal; Leefbaarheid; Milieu; Natuur en Landschap; Platteland; Ruimtelijke Ontwikkeling; Sport; Veiligheid; Verkeer en vervoer; Water
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - Oktober 2010: formele reactie op de plannen van NIRAS voor berging van hoogradioactief afval aan Nederlandse grens - Beleidskader voor grondwater: Provinciaal Waterplan 2009-2015 - Beleidsvisie op de Ondergrond, september 2013 - Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 (bescherming grondwaterkwaliteit en –voorraden)
Waarden en wereldbeelden	Veiligheid, gezondheid en duurzaamheid staan voorop
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - De provincie heeft een standpunt ingenomen tegen de opslag van radioactief afval en tegen de winning van schaliegas in de regio. - Opslag van radioactief afval wordt gezien als volledig niet acceptabel en aanvaardbaar (nummer 10 in voorkeursvolgorde van diepe ondergrond gebruik): In deze ‘voorkeursvolgorde’ staan alle mogelijkheden voor benutting van potenties in de ondergrond in feite nog open. Uitzondering hierop is de benutting voor opslag van radioactief afval, hierover heeft PS (Provinciale Staten) een standpunt ingenomen. In een motie spreekt de Provinciale Staten zich uit tegen ondergrondse opslag van radioactief afval in Brabant.

Provincie Zeeland (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid
Officiële missies en visies	Het provinciebestuur zet in op economische ontwikkeling, groei en innovatie van Zeeland.
Competentiesectoren	Cultuur; Energie en klimaat; Milieu; Ruimte; Vergunningen en ontheffingen; Verkeer en infrastructuur; Economie; Natuur en landschap; Toerisme en recreatie; Water
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

MINA-raad	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, kortweg de Minaraad, is een adviesorgaan van de Vlaamse Regering. De Raad heeft een algemene bevoegdheid inzake studie, aanbeveling en advies voor alles wat verband houdt met milieu en natuur.
Competentiesectoren	Milieu; Duurzame ontwikkeling; Ruimtelijke ordening; Energie; Mobiliteit; Landbouw; Natuurlijke hulpbronnen
Betrokkenheid doorheen de tijd	In het advies dat de MINA-raad heeft gegeven over het voorontwerp van decreet diepe ondergrond en aardwarmte, wordt gesteld dat de winning van aardwarmte kan interfereren met andere activiteiten in de diepe ondergrond, zoals de berging van radioactief afval.

Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC)	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	Het primaire doel van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) is om mens en milieu te beschermen tegen de gevaren van ioniserende straling. Het doet dat door regelgeving te ontwikkelen en voor te leggen aan de federale overheid, en vervolgens de opvolging van deze regels te controleren en af te dwingen. Met respect voor eenieders bevoegdheid ziet het FANC erop toe dat de Nationale instelling voor radioactief afval en verrijkte splijtstoffen (NIRAS) als afvalbeheerder zorgt voor een afvalbeheersysteem dat de nodige garanties geeft voor de bescherming van de bevolking en het milieu tegen de gevaren van ioniserende straling verbonden aan dit type afval. Het FANC moet als regelgevend orgaan een specifiek regelgevingskader en daarmee verband houdende licentieprocedures ontwikkelen, die zijn aangepast aan de verwijdering van radioactief afval. Daarnaast speelt het FANC een centrale rol bij de verlening van vergunningen voor alle nucleaire installaties. Ook controleert het FANC of de afvalproducenten hun werkzaamheden op een veilige manier uitvoeren, met inbegrip van de juiste sortering en karakterisering van het afval. Het FANC ontwikkelt specifieke voorschriften voor deze faciliteiten. In het bijzonder, specifieke voorschriften en technische handleidingen geschreven voor oppervlakte- en diep geologische berging, waarvan de termijnen en passieve veiligheidsaard in de regelgeving in rekening moeten worden gebracht.
Competentiesectoren	Nucleaire veiligheid; Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	1994 - ... (permanent)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Neutraal - niet voor of tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Passieve veiligheid als einddoel
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Het FANC is van mening dat de ondergrondse berging van B en C-afval, in de huidige stand van kennis, de veiligste oplossing is teneinde de middellange en lange termijn veiligheid te garanderen en de belasting voor toekomstige generaties te beperken door het passief veilig karakter van een geologische berging. Wat geologische berging in weinig verharde klei betreft, is het FANC van mening dat het vandaag niet mogelijk is een beslissing te nemen betreffende de geologische formatie.
Strategieën & Communicatie	Samen met zijn filiaal Bel V stelde het FANC een strategische agenda op voor onderzoek en ontwikkeling, die met name steunt op een aantal internationale samenwerkingen.

Bel V	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Als commercieel filiaal ("Technical Safety Organisation") van het FANC werkt Bel V mee aan het bewaken van de nucleaire veiligheid in België door middel van verschillende concrete opdrachten (noodplanning, stralingscontroles, enz.)
Competentiesectoren	Nucleaire veiligheid, Radioactief afvalmanagement; Nucleair onderzoek; Ontmanteling van kerninstallaties
Betrokkenheid doorheen de tijd	2007 - ... (permanent)
Waarden en wereldbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van high-level expertise in nucleaire veiligheid - Onafhankelijkheid en onpartijdigheid - Wederzijds respect en vertrouwen - Multidisciplinariteit - Het promoten van een leercultuur

Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Publieke instelling (overheid)
Officiële missies en visies	De Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming is onafhankelijk en deskundig, zij bewaakt en bevordert continu voor deze en volgende generaties de nucleaire veiligheid, stralingsbescherming en beveiliging.
Competentiesectoren	Nucleaire veiligheid; Radioactief afvalbeheer; Noodplanning en crisismanagement
Betrokkenheid doorheen de tijd	2015 - ... (ANVS is niet betrokken bij hoogradioactief afvalmanagement in België; wel bij dat van Nederland)

Western European Nuclear Regulators' Association (WENRA)	
Maatschappelijke sfeer	Supranationale instantie
Officiële missies en visies	17 landen zijn gerepresenteerd in WENRA vandaag de dag. WENRA beoogt voornamelijk het volgende: "to become a network of chief nuclear safety regulators in Europe exchanging experience and discussing significant safety issues."
Competentiesectoren	Nucleaire veiligheid; Nucleaire installaties; Radioactief afvalbeheer; Nucleair onderzoek; Ontmanteling van kerncentrales
Betrokkenheid doorheen de tijd	1999 - ... (permanent)
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Passieve veiligheid ("as far as reasonably practical") - "Containment and isolation are two major safety objectives" - "Acceptable level of safety that will be provided over an appropriate timescale"
Strategieën & Communicatie	Organisatie bestaat uit verschillende werkgroepen, zoals "The working group on waste and decommissioning (WGWD) is mandated to analyse the current situation and the different safety approaches, compare individual national regulatory approaches with the IAEA Safety Standards, identify any differences and propose a way forward to possibly eliminate the differences."

Hoge Gezondheidsraad	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	Met het oog op de bescherming en de verbetering van de volksgezondheid, brengt de Raad wetenschappelijke adviezen uit als leidraad voor beleidsmakers en gezondheidswerkers. Dankzij zijn netwerk van experts en zijn interne medewerkers, baseert hij deze onpartijdige en onafhankelijke adviezen op een multidisciplinaire evaluatie van de huidige stand van de wetenschap.
Competentiesectoren	Veiligheid; Gezondheid; Leefmilieu
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - HGR 5109 – Maart 2005: Publicatie van "Aanbevelingen inzake het beheer van (radioactief) medisch verzorgingsafval" - HGR 9235 – Februari 2016: Publicatie van adviesnota "Nucleaire ongevallen, leefmilieu en gezondheid in het post-Fukushimatijdperk: Rampenplanning" - HGR 8685 – Februari 2011: Ontwerp van Koninklijk Besluit houdende veiligheidsvoorschriften voor kerninstallaties - HGR 8681 – Januari 2011: Eindberging van radioactief afval - HGR 8777 – Maart 2012: KB tot aanvulling van het KB houdende veiligheidsvoorschriften voor de kerninstallaties - HGR 9372 – Januari 2017: Ontwerp van KB tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen en strekkende tot het vermijden van situaties die tot een potentieel passief aan radioactief afval en aan te ontmantelen installaties aanleiding kunnen geven.
Waarden en wereldbeelden	Hun waarden: Wetenschap – Deskundigheid – Kwaliteit – Onpartijdigheid – Onafhankelijkheid – Transparantie.

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de uitvoering van internationale verbintenissen van België, zoals Agenda 21, het Klimaatverdrag en het Verdrag inzake biologische diversiteit.
Competentiesectoren	Duurzame ontwikkeling; Milieu en biodiversiteit; Groene economie; Sociale rechtvaardigheid; Mobiliteit; Gezondheid; Energie; Radioactief afvalmanagement; Nucleaire energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	2010: Advies van FRDO op Afvalplan NIRAS en SEA, op vraag van toenmalige minister van Energie, Paul Magnette. De leden van de adviesgroep produceren twee uiteenlopende standpunten over radioactief afvalmanagement, die 'optie A' en 'optie B' worden genoemd. Optie A wordt voorgesteld door de leden die hun twijfels hebben bij het verderzetten van nucleaire energieproductie en van mening zijn dat er 'in 2010 geen dringende redenen zijn om ons vast te pinnen op geologische berging'. Optie B wordt ondersteund door de leden die een toekomst zien voor kernenergie in België en de berging van het radioactief afval in de diepe ondergrond.
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Sommige leden steunen het langer openhouden van de kerncentrales.
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Sommige leden vermelden dat er maximale garanties geboden moeten worden wat betreft omkeerbaarheid van de geologische berging. Ook maximale transparantie wordt vermeld als een belangrijk punt.
Perspectieven t.o.v. de probleemdefinitie van B&C-afval	Sommige leden zijn van mening dat het debat over het hoogradioactief en/of langlevend afval onlosmakelijk verbonden is met en niet losgekoppeld mag worden van een debat over de productie van dit afval.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - Optie A: van mening dat dit onderzoek moet worden voortgezet en uitgebreid naar andere opties die in België van toepassing zijn, naargelang de kennis evolueert. Het onderzoek dat in ons land gebeurt naar de geologische berging van B- en C-afval is waardevol, maar lang niet afgerond. Er is ook geen dringende reden om ons in 2010 vast te pinnen op geologische berging. - Optie B: voor deze leden lijkt de opwerking van bestraalde splijtstoffen, onder de strengste veiligheidsvoorwaarden, de beste oplossing te zijn. Ook zien zij de Boomse kleilaag als het meest geschikte kleilaag voor diepe berging van radioactief afval.

SEA Advisory Committee	
Maatschappelijke sfeer	Federale overheid
Officiële missies en visies	<p>Om te weten of de uitvoering van een plan of programma gevolgen zal hebben voor het milieu legt degene die het plan of programma uitwerkt het voor aan het adviescomité. Dat comité brengt na onderzoek en analyse, zoals zijn naam laat vermoeden, een advies uit waar de auteur van het plan of programma rekening mee zal moeten houden.</p> <p>Specifieke doelstellingen van de SEA oefening naar aanleiding van het NIRAS Afvalplan in 2011: Zorgen voor een hoog beschermingsniveau van de mens en van het milieu (behoud, bescherming en verbetering van de milieukwaliteit); Bijdragen tot de integratie van milieuoverwegingen in het uitwerken en aannemen van Plannen en Programma's; Het voorzorgsprincipe in overweging nemen; Een duurzame ontwikkeling bevorderen.</p>
Competentiesectoren	Duurzaamheid en milieu; Veiligheid
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - januari 2010: Advies over het ontwerpregister met het oog op het opstellen van het milieueffectenrapport. - juli 2010: Ontwerp van afvalplan voor het langetermijnbeheer van geconditioneerd hoogradioactief en/of langlevend afval - Advies met betrekking tot het milieueffectenrapport.
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Belangrijk om aan te tonen dat de afvalbeheerder rekening houdt met een aantal nationale en internationale onderzoeksresultaten omtrent radioactief afvalmanagement - Rekening houden met mogelijke onzekerheden
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - De verschillende beheeropties, hun verschillen op technisch en economisch vlak en hun verschillen in impact zouden meer kunnen worden beargumenteerd onder de vorm van een pro en contra-analyse. - Daarnaast stelt het Comité vast dat het 'moeilijk is om de actieve en passieve installaties, zoals ze zijn beschreven (in het NIRAS Afvalplan, 2011), objectief te vergelijken op lange termijn vanuit een milieustandpunt.'

Provinciaal Instituut voor Hygiëne (PIH)	
Maatschappelijke sfeer	Provinciale overheid (Provincie Antwerpen)
Officiële missies en visies	Het PIH heeft als taak het bevorderen van de gezondheid en van een kwalitatieve leefomgeving. Het PIH ondersteunt niet enkel het provinciale beleid maar ook de gemeenten, de Vlaamse overheid, de politiezones. Er is milieuexpertise rond water, bodem, milieuwetgeving, geluid en trillingen. Het PIH doet onderzoek naar de relatie tussen milieu en gezondheid en registreert aangeboren afwijkingen.
Competentiesectoren	Gezondheid en milieu
Betrokkenheid doorheen de tijd	PIH is partner in de 3xG studie in kader van de voorwaarden gesteld in het cAt-project / geen specifieke betrokkenheid bij het B&C-afvalmanagement

Engie Elektrabel	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	“Onze onderneming is sinds 1905 voortdurend geëvolueerd om de positie te bereiken waar ze nu staat en waar iedereen haar verwacht. De positie van energieleverancier die dichtbij zijn klanten staat, die van verantwoordelijke elektriciteitsproducent en die van maatschappelijk geëngageerde speler. Samen met de ENGIE Groep hebben we de ambitie om het voortouw te nemen in de Belgische energietransitie naar een koolstofarme economie. We produceren elektriciteit lokaal en op diverse manieren die we – naast aardgas en uiteenlopende energiediensten – verkopen aan particulieren, professionele verbruikers, KMO’s, grote ondernemingen en openbare instellingen.”
Competentiesectoren	Nucleaire energie; Radioactief afvalmanagement (tijdelijke opslag); Ontmanteling van nucleaire installaties; Energievoorzieningen
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - 1905: ‘Electriciteitsmaatschappij der Schelde (Société d’Électricité de l’Escaut)’ - 1990: Elektrabel - sinds juli 2007: dochter van ENGIE Groep
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro-kernenergie positie: “Hernieuwbare energie en kernenergie mogen niet beschouwd worden als concurrenten. Ze stoten beiden tijdens hun ganse levenscyclus weinig CO2 uit en vullen elkaar aan. Hoe belangrijk hernieuwbare energie ook is, het volstaat momenteel nog niet om aan de elektriciteitsvraag te voldoen. (...) Enkel een gezonde mix van hernieuwbare energiebronnen en kernenergie zal België toelaten om de klimaatdoelstellingen te halen. Ook de bevoorradingszekerheid kan momenteel enkel op die manier gegarandeerd worden. Daarom is de levensduurverlening van Tihange 1 en Doel 1 en 2 belangrijk: het geeft de overheid voldoende tijd om hun energiebeleid in ons land uit te tekenen en investeringen en research in en naar hernieuwbare energie te versterken.”
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Voorstander van het definitief bergen van hoogradioactief afval in een geologische berging.

Synatom	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	<ul style="list-style-type: none"> - Het verzekeren van de bevoorrading van de kernexploitant met verrijkt uranium; - Het instaan voor alle noodzakelijke acties om een veilige toekomst van de bestraalde splijtstof te verzekeren; - Verantwoordelijk voor de financiële dekking van: de kosten van de ontmanteling van de kerncentrales; de kosten van het beheer van bestraalde splijtstoffen tot hun definitieve overbrenging naar de NIRAS (het aanleggen van financiële voorzieningen hiervoor). <p>SYNATOM is geen industriële operator. SYNATOM is een expertisecentrum dat contracten sluit met gespecialiseerde ondernemingen en organismen voor de uitvoering van zijn technische en financiële opdrachten.</p>
Competentiesectoren	Management van verbruikte splijtstoffen; Ontmanteling van nucleaire installaties; Financieel management (aanleggen van nucleaire voorzieningen)
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - 1969: officiële stichting van SYNATOM - 1977: aanpassing van statuten tot huidige missie van SYNATOM
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro kernenergie: SYNATOM is ervan overtuigd dat de kernenergie een essentiële pijler van de energiemix blijft.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Voorstander van geologische berging voor het hoogradioactief afval: “Op internationaal niveau wordt aanvaard dat de definitieve berging van afval van categorie B en C in diepe, stabiele geologische lagen een zeer veilige oplossing op lange termijn is.”

Belgoproces	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Belgoproces staat als industriële dochteronderneming van NIRAS in voor de verwerking en opslag van het Belgische radioactieve afval. Op de sites in Dessel en Mol verwerkt Belgoproces radioactieve afvalstoffen die afkomstig zijn van kerncentrales, industrie, ziekenhuizen, laboratoria en ontmanteling. Dat afval wordt door een reeks verwerkings- en conditioneringsprocedures omgezet in een compact en stabiel eindproduct, klaar voor tussentijdse opslag tot er een concrete oplossing is voor het langetermijnbeheer. Verder staat Belgoproces in voor de ontmanteling van stilgelegde nucleaire installaties in Dessel en Mol.
Competentiesectoren	Tijdelijke opslag en beheer van radioactief afval; Ontmanteling van nucleaire installaties
Betrokkenheid doorheen de tijd	- In 1984 opgericht als dochteronderneming van SYNATOM (opwerkingsactiviteiten van Eurochemic voortzetten) - 1986: overdracht van Belgoproces aan NIRAS.
Waarden en wereldbeelden	- Interne en externe veiligheid - Open communicatie - Maatschappelijke betrokkenheid

TRACTEBEL	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Engineering- en consultancybedrijf dat als specialist in de energietransitie een breed scala aan diensten levert voor de volledige levenscyclus van projecten. Wat betreft het nucleaire: “We ondersteunen uitbaters bij alle facetten van het beheer zodat hun installaties zowel veilig als rendabel zijn. Daarnaast helpen we nucleaire spelers met de verwerking van nucleair afval en de ontmanteling van installaties.”
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer; Consultancy; Energietransitie; Infrastructuur en milieu; Ontmanteling van nucleaire installaties; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Nucleair Forum	
Maatschappelijke sfeer	Nucleaire lobby-organisatie (tussen privésector en maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	Het Belgische Nucleair Forum verenigt het merendeel van de ondernemingen en instellingen die actief zijn in de verschillende toepassingen van kerntechnologie. Het Nucleair Forum wil de referentie bij uitstek zijn over kerntechnologie, zowel voor de pers, voor de beleidsverantwoordelijken als voor het grote publiek
Competentiesectoren	Radioactief afval; Onderzoek; Klimaat; Nucleair energie; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro kernenergie
Perspectieven t.o.v. de probleemdefinitie van B&C-afval	- De hoeveelheid radioactief afval is zeer gelimiteerd - De huidige tijdelijke opslag is veilig
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Voorstander van geologische berging als geprefereerde beheeroptie voor hoogradioactief afval
Strategieën & Communicatie	Verspreiden van informatie aan de hand van het organiseren van conferenties en technische bezoeken, publicatie van informatiebrochures – en documenten, en het onderhouden van een website.

FORATOM	
Maatschappelijke sfeer	Nucleaire lobby-organisatie (tussen privésector en maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	“FORATOM acts as the voice of the European nuclear industry in energy policy discussions with EU Institutions and other key stakeholders.”
Competentiesectoren	Radioactief afval; Onderzoek; Klimaat; Nucleaire energie; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro kernenergie
Perspectieven t.o.v. de <u>probleemdefinitie</u> van B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - De hoeveelheid radioactief afval is zeer gelimiteerd - Framing van het radioactief afval als vrij ongevaarlijk: “Civil nuclear waste from nuclear power plants has never caused any harm, nor posed an environmental hazard, in over 50 years of the nuclear power industry.”
Perspectieven t.o.v. de <u>oplossingen</u> voor B&C-afval	Zij zien twee mogelijke oplossingen voor het radioactief afval in Europa: geologische berging en recyclage.
Strategieën & Communicatie	Informatieverspreiding aan de hand van: positiepapers, networking events, workshops, persberichten, enz.

Havenbedrijf Antwerpen	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Het Ondernemingsplan 2018-2020 vertaald de missie van het Havenbedrijf (“Thuishaven als hefboom voor een duurzame toekomst”) naar 5 strategische prioriteiten die de concurrentiepositie van de haven van Antwerpen moeten verankeren in de komende jaren. Deze zijn: duurzame groei, mobiliteit, transitie, safety & security en operational excellence.
Competentiesectoren	Internationale handel; Logistiek; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Energy Resource Holding - ERHBV (NL) / EPZ (Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland)	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Energy Resources Holding is een Nederlandse elektriciteitsproducent en in totaal heeft de producent ongeveer 3% van de Nederlandse energieproductie in handen. De energie die Energy Resources Holding gebruikt, wordt met name opgewekt in de kerncentrale genaamd Borsele. Voor 30% is de N.V. Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (afgekort als EPZ) eigenaar van Energy Resources Holding. DELTA heeft de andere 70% in handen. Energy Resources Holding B.V. is een energiebedrijf dat zich richt op het inkopen van brandstoffen voor elektriciteitsproductie en op verkopen van elektriciteit op de energiemarkt. Jaarlijks gaat het om de verkoop van ongeveer 3 TWh (3 miljard kilowattuur). Goed risicomangement is hierbij cruciaal. Andere hoofdtaken zijn het professioneel managen van het aandeelhouderschap in EPZ en het ontwikkelen van nieuwe projecten op het gebied van elektriciteitsopwekking.
Competentiesectoren	Nucleaire energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	1968 -... (bouw eerste kerncentrale in NL - Dodewaard)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro kernenergie
Perspectieven t.o.v. de <u>oplossingen</u> voor B&C-afval	EPZ financiert het OnderzoeksProgramma Eindberging Radioactief Afval (OPERA)

Umicore	
Maatschappelijke sfeer	Privé-sector
Officiële missies en visies	Umicore is vandaag een wereldspeler in materiaaltechnologie en recyclage, met een 10.400 werknemers en inkomsten (metaal niet inbegrepen) van €3,3 miljard (omzet van €13,7 miljard) in 2018. Umicore's inkomsten zijn voornamelijk afkomstig uit deze activiteiten waar ook haar O&O op toespitst is en die gebaseerd zijn op schone technologieën zoals uitstootkatalysatoren, materialen voor herlaadbare batterijen en recyclage. . De allesoverheersende doelstelling van Umicore – duurzame waarde creëren – is gebaseerd op de ambitie om materialen te ontwikkelen, te produceren en te recycleren op een wijze die in overeenstemming is met haar beleidsverklaring: 'materials for a better life'.
Competentiesectoren	Industrie; Materialenbeheer; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Pidpa	
Maatschappelijke sfeer	Overheid (opdrachthoudende vereniging)
Officiële missies en visies	Missie: "Samen geven wij vorm aan de toekomst van onze natuurlijke rijkdom: water" Doelstellingen: <ul style="list-style-type: none"> - zekerheid van water garanderen; - door het ontwikkelen en het uitdragen van expertise op vlak van duurzaam integraal waterbeheer in Vlaanderen en daarbuiten; - door te zorgen voor een stabiel integraal waterbeheer hetzij in eigen beheer, hetzij in partnership met anderen; - door een context van verbondenheid te creëren voor haar werknemers die willen bijdragen aan haar maatschappelijke intentie.
Competentiesectoren	Integrale watervoorziening en -behandeling, waaronder drinkwater
Betrokkenheid doorheen de tijd	2010: Pidpa reageert op het openbaar onderzoek dat NIRAS organiseerde rond het Afvalplan.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Pidpa geeft aan niet te protesteren tegen het NIRAS Afvalplan uit 2011, maar vraagt dat NIRAS uitdrukkelijk rekening houdt met bepaalde elementen die te maken hebben met het verzekeren van een veilige drinkwaterwinning in de toekomst. Het Afvalplan zou de nog bestaande onzekerheden en onduidelijkheden hieromtrent duidelijker moeten aangeven en verder onderzoek naar doen.
Strategieën & Communicatie	Pidpa nam het initiatief een overlegmoment te organiseren tussen NIRAS en de betrokken drinkwaterbedrijven (Pidpa, VMW, Brabant Water en Evides) om onduidelijkheden en onzekerheden weg te nemen.

Drinkwaterbedrijf Brabant Water (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Tussen privésector en overheid (aandelen zijn eigendom van zowel gemeentelijke als provinciale overheden)
Officiële missies en visies	Brabant Water levert drinkwater uit de beste bronnen. We doen er daarbij alles aan om dat ook voor de toekomst veilig te stellen. Daarom zorgen we goed voor onze waterwingebieden. Onze producten en diensten bieden wij op een hoog niveau aan. Klantgericht, kostenbewust, met moderne techniek en actieve zorg voor de omgeving. In samenspel met anderen leveren wij een herkenbare bijdrage aan de maatschappelijke waarden van water in al zijn facetten. Duurzaamheid, gezondheid en veiligheid zijn voor ons belangrijke thema's.
Competentiesectoren	Drinkwaterwinning- en voorziening
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - September 2010: eerste formeel bezwaar tegen plannen van NIRAS voor berging van hoogradioactief afval aan Nederlandse grens. - 2014-2015: bezwaar tegen experiment van NIRAS in de kleilaag net over de grens.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	We lobbyen tegen de opslag van ondergronds kernafval in de Boomse Klei. België overweegt om vlakbij de Nederlandse grens daarin ondergronds kernafval op te slaan. Daarmee komt op termijn de kwaliteit van het drinkwater in gevaar. Radioactief materiaal zou namelijk in het grondwater terecht kunnen komen en vervolgens ons drinkwater onherstelbaar besmetten. Wij hebben aangedrongen bij NIRAS om te onderzoeken of diepere opslag in de Yperiaanse klei mogelijk is.
Strategieën & Communicatie	<ul style="list-style-type: none"> - Communicatie naar breder publiek via lokale mediakanalen - Lobbywerk en formele bezwaren

Essenscia	
Maatschappelijke sfeer	Privésector
Officiële missies en visies	Essenscia vzw, de Belgische federatie van de chemische industrie en life sciences is een multisectorale koepelorganisatie die de talrijke activiteitensectoren van de chemie, kunststoffen en life sciences vertegenwoordigt. Essenscia groepeerd bijna 750 ondernemingen, die samen goed zijn voor meer dan 95% van de totale omzet van de sector. De 60 Essenscia-medewerkers bieden de leden informatie, concrete diensten en advies op maat.
Competentiesectoren	Duurzame ontwikkeling; Educatie; Innovatie; Energie en klimaat; Beleid; Internationaal ondernemerschap; Gezondheid & veiligheid; Transport & logistiek; Voedselveiligheid
Betrokkenheid doorheen de tijd	Isabelle Chaput vertegenwoordigt Essenscia bij het formuleren van een advies over het Afvalplan in de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling.
Waarden en wereldbeelden	<p><i>Informatie gebaseerd op eerdere interviews met NIRAS personeelsleden die werden afgenomen door onderzoekers aan de Universiteit van Luik en de Universiteit Antwerpen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Onafhankelijkheid ten aanzien van de nucleaire industrie - Het algemeen belang nastreven - Integratie van veiligheids-, technische, economische en maatschappelijke aspecten - Openheid, communicatie en overleg
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Vertegenwoordigers van Essenscia geven aan dat geologische berging van het hoogradioactief afval een logische keuze van NIRAS lijkt te zijn.

Streekplatform Kempen (met specifieke aandacht voor de Regionale Nucleaire Coördinatieceel – RNC)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	Missie van RNC: Teneinde in de Kempen (d.w.z. het arrondissement Turnhout) gestructureerd en gecentraliseerd te kunnen beschikken over objectieve en feitelijke informatie aangaande de nucleaire activiteiten in de regio wordt een Regionale Nucleaire Coördinatieceel, hierna RNC genoemd, opgericht. Het voorwerp van dit Protocol zijn de nucleaire activiteiten in hun geheel, met name het nucleair onderzoek, de industriële activiteiten van nucleaire brandstoffabricage en -assemblage, de activiteiten verbonden met het gecentraliseerd beheer van nucleair afval, de ontmanteling en de sanering van nucleaire passiva. Deze activiteiten worden opgevolgd in hun diverse aspecten: technologische, veiligheid technische, ecologische, sociaal-economische, juridische en financiële. In overeenstemming met haar opdracht, gesitueerd op het vlak van informatieverwerving en communicatie en die ze vervult in opdracht van Streekplatform Kempen, heeft de cel geen eigen intrinsieke bevoegdheden. De Stuurgroep kan aldus in geen geval een orgaan worden van inhoudelijke stellingname, negotiatie of beslissingen in het regionaal nucleair dossier.
Competentiesectoren	Nucleaire zaken (RNC); Educatie & werk (ACV & ABVV); Ondernemingen (VOKA, UNIZO); Ruimte & mobiliteit (Provincie Antwerpen); Gezondheid & zorg (SG Welzijn & Zorg); Duurzaamheid (IOK, Rurant)
Betrokkenheid doorheen de tijd	2002-... (permanent)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Conform het algemeen standpunt van Streekplatform Kempen i.v.m. het nucleair dossier zal de RNC niet tussenkomen in het maatschappelijk debat tussen voor- en tegenstanders van kernenergie. Zij zal zich dan ook onthouden van elke stellingname in deze.
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Alle beslissingen ivm toekomst nucleaire sector moeten rekening houden met hun socio-economische impact en moeten mogelijkheden hebben voor duurzame streekontwikkeling.
Strategieën & Communicatie	Nauwe samenwerking tussen verschillende leden via een Stuurgroep die driemaandelijks vergadert, en telkens als de behoefte zich voordoet.

VOKA Kempen	
Maatschappelijke sfeer	Werkgeversorganisatie (maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	Voka – KvK Mechelen-Kempen wil het meest nabije en invloedrijke professionele netwerk zijn voor haar leden-ondernemers én potentiële ondernemers. Gesteund door de Voka Alliantie, wil ze als neutrale en representatieve speler ondernemerschap stimuleren en ondersteunen via een uitgebreid aanbod aan activiteiten, netwerkevents en dienstverlening op maat.
Competentiesectoren	Economie; Consultancy; Ondernemerschap
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

VKW Limburg	
Maatschappelijke sfeer	Werkgeversorganisatie (maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	VKW Limburg is een ongebonden werkgeversorganisatie waar meer dan 2000 eindbeslissers van bedrijven zich thuis voelen. Een selectief netwerk dat al 80 jaar met stijl en in vertrouwen bedrijven verbindt, belangen verdedigt en ondernemen versterkt.
Competentiesectoren	Economie; Consultancy; Ondernemerschap
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

VBO	
Maatschappelijke sfeer	Werkgeversorganisatie (maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	Het VBO is de grootste werkgeversorganisatie van België en lobbyt voor een gezonde economie. Als enige interprofessionele werkgeversorganisatie vertegenwoordigen we meer dan 50.000 ondernemingen uit de drie gewesten van ons land. Goed voor ruim 75% van de tewerkstelling in de privésector. Samen met de belangrijkste sectorfederaties – onze leden – verdedigen we de belangen van al die bedrijven in zowat 150 federale, Europese en internationale organen. Met als primaire doelstelling: unaniem streven naar een gezond ondernemings- en investeringsklimaat, gestoeld op waarden als sociale markteconomie, duurzame ontwikkeling, bedrijfsethiek, behoorlijk ondernemingsbestuur, overleg en zelfregulering.
Competentiesectoren	Economie; Consultancy; Ondernemerschap
Betrokkenheid doorheen de tijd	- september 2017: nota van VBO over gebruik van kernenergie - februari 2018: reactie op studie van prof. Albrecht
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Pro kernenergie (voorstanders van een trage kernuitstap)

SCK CEN	
Maatschappelijke sfeer	Kennisinstelling
Officiële missies en visies	Het SCK CEN behoort tot de grootste kennisinstellingen van België. Meer dan 750 medewerkers zetten zich iedere dag in voor de ontwikkeling van vreedzame toepassingen van radioactiviteit. Onze ontwikkelingen resulteerden al in een lange lijst van innovatieve en toekomstgerichte toepassingen voor de medische wereld, de industrie en de energiesector. Onze expertise is wereldwijd erkend. Het SCK CEN werkt in nauwe samenwerking met NIRAS, de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en verrijkte Splijtstoffen, die verantwoordelijk is voor het beheer op korte en lange termijn van al het radioactieve afval dat in België wordt geproduceerd, aan onderzoek en ontwikkelingen voor de berging van radioactief afval.
Competentiesectoren	Nucleaire energie; Radioactief afvalbeheer; Nucleaire zaken; Kernfusie; Ontmanteling nucleaire installaties; Stralingsbescherming
Betrokkenheid doorheen de tijd	1952 - ... (permanent)

ESV EURIDICE GIE	
Maatschappelijke sfeer	Kennisinstelling
Officiële missies en visies	Het ESV EURIDICE levert een bijdrage aan het RD&D-programma met betrekking tot de evaluatie van de veiligheid en uitvoerbaarheid van geologische berging van hoogradioactief en /of langlevend afval in een diepe kleiformatie in België. Opdrachten: - Beheren en exploiteren van het ondergrondse laboratorium HADES. - Uitvoeren van het PRACLAY-project om de uitvoerbaarheid van diepe berging van radioactief afval aan te tonen. - Ontwikkelen, implementeren en valoriseren van andere onderzoeksprojecten rond het beheer op lange termijn en de berging van radioactief afval. - Communiceren over de eigen activiteiten.
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer; Nucleair onderzoek
Betrokkenheid doorheen de tijd	1995 - ... (permanent)

MYRRHA (onderzoeksproject van SCK CEN)	
Maatschappelijke sfeer	Kennisinstelling
Officiële missies en visies	Het SCK CEN werkt actief aan het ontwerp en de bouw van een nieuwe multifunctionele onderzoeksinstallatie: MYRRHA voor Multi-purpose hYbrid Research Reactor for High-tech Applications. MYRRHA is wereldwijd het eerste prototype van een kernreactor aangedreven door een deeltjesversneller.
Competentiesectoren	Onderzoek en ontwikkeling van nieuwe nucleaire technologieën
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent

SBGIMR (Société Belge de Géologie de l'Ingénieur et de Mécanique des Roches/ Belgische Vereniging voor Ingenieurs Geologie en Rotsmechanica (BVI GRM))	
Maatschappelijke sfeer	Kennisvereniging
Officiële missies en visies	In 2006 werd de Belgische Vereniging voor Ingenieurs Geologie en Rotsmechanica (BVI GRM) opgericht door de fusie van de Belgische Comité voor Ingenieurs Geologie (BCIG) en de Belgische Vereniging voor Rotsmechanica (BVRM). Haar leden zijn beoefenaars en theoretici uit academische kringen, overheidsinstanties en ondernemingen; ze zijn actief op het gebied van ingenieurs geologie, rotsmechanica en geothermie. Het doel van de BVI GRM is het bevorderen en stimuleren van studies, het uitwisselen en de verspreiding van kennis met betrekking tot de ingenieurs geologie en de rotsmechanica. Daarom, organiseert het regelmatig activiteiten: conferenties, technische dagen, bezoeken aan sites en werven.
Competentiesectoren	Onderzoek en studie; Kennisuitwisseling; Geologie
Betrokkenheid doorheen de tijd	21 February 2019: studiedag over geologische berging voor nucleair afval aan Universiteit van Luik

VITO	
Maatschappelijke sfeer	Openbare instelling (overheid)
Officiële missies en visies	VITO is een Vlaamse onafhankelijke onderzoeksorganisatie op het gebied van cleantech en duurzame ontwikkeling. Ons doel? De transitie versnellen naar een duurzame wereld. Verschillende doelstellingen: <ul style="list-style-type: none"> - De transitie versnellen naar een competitief, schoon en veilig energiesysteem in Vlaanderen en wereldwijd - Korte materiaalcycli introduceren om wereldwijd ecosystemen op te zetten voor een circulaire economie - Het gebruik van fossiele grondstoffen en energie in de Vlaamse chemische sector radicaal verminderen - Innovatieve, preventieve en betaalbare gezondheidszorg mogelijk maken, ondersteund door meetinstrumenten en data - Duurzaam land- en watergebruik stimuleren en linken aan gezondheidszorg en landbouw
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Adviesgroep OPERA (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Kennisinstelling - onderzoeksgroep
Officiële missies en visies	OPERA (2011-2017) is een vervolg op de voorgaande programma's OPLA (1985-1993, onderzoek naar eindberging in steenzout) en CORA (1996-2000, onderzoek naar terugneembaarheid en kostenschatting van eindberging in steenzout en Boomse klei). De rijksoverheid en N.V. Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ, de eigenaar van de kerncentrale Borssele) zijn gezamenlijk opdrachtgever van dit programma. OPERA heeft twee concluderende rapporten opgeleverd: (1) een initiële Safety Case (veiligheidsstudie) voor eindberging van radioactief afval in de Nederlandse Boomse klei en (2) een notitie van de Adviesgroep OPERA over de maatschappelijke aspecten rond eindberging.
Competentiesectoren	Radioactief afvalbeheer (onderzoek)
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanente nauwe samenwerking met NIRAS

Vlaams Energie-Agentschap (VEA)	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	Het Vlaams Energieagentschap heeft als missie de uitvoering van een op duurzaamheid gericht energiebeleid door een kostenefficiënte en kwaliteitsvolle inzet van beleidsinstrumenten. Dankzij het stimuleren van doorgedreven energiebesparingen in verschillende sectoren en het bevorderen van innovatie en de inzet van nieuwe technologieën vervult het VEA een leidende rol in de transitie naar een duurzaam energiesysteem dat meer en meer gebaseerd is op hernieuwbare energiebronnen, de bevoorradingszekerheid garandeert en betaalbaar is voor gezinnen en bedrijven. Door een zo efficiënt mogelijk energiegebruik en een transitie naar een duurzame energievoorziening te bevorderen, zal het VEA bijdragen aan een groeiende welvaart in Vlaanderen.
Competentiesectoren	Energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Exact jaartal onbekend: Steunpunt energie publiceert een nota 'potentieel diepe geothermie' in samenwerking met VITO

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	De Vlaamse Milieumaatschappij speelt een cruciale rol in het integraal waterbeleid. Ze meet en controleert de kwantiteit en kwaliteit van water, beheert watersystemen, int een heffing op watervervuiling en op grondwaterwinning, adviseert over milieuvergunningen en zorgt voor de planning van en toezicht op de zuiveringsinfrastructuur. De VMM vervult de taak van regulator voor leidingwater. Verder bewaakt de VMM de luchtkwaliteit, inventariseert ze wie wat loost en doet beleidsvoorstellen. Ze stelt tevens het Milieurapport Vlaanderen (MIRA) op.
Competentiesectoren	Milieu (lucht en water); Energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Vlaamse Landmaatschappij (VLM)	
Maatschappelijke sfeer	Vlaamse overheid
Officiële missies en visies	De VLM maakt als Extern Verzelfstandigd Agentschap (EVA) deel uit van het beleidsdomein Omgeving. De VLM heeft heel wat taken van algemeen belang: ze werkt aan een levenskrachtig platteland en een duurzame open ruimte waar het goed is om te wonen, te werken, te ontspannen en elkaar te ontmoeten.
Competentiesectoren	Milieu; Landbouw; Platteland
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG vzw) is de ledenorganisatie van de lokale besturen: steden en gemeenten, OCMW's, politiezones, autonome gemeentebedrijven en andere verzelfstandigde agentschappen, intercommunales en andere interlokale samenwerkingsverbanden. De centrale opdrachten van de VVSG zijn dienstverlening aan de leden, belangenbehartiging van het lokale bestuursniveau en visieontwikkeling over het lokale bestuur. Als professionele dienstverlenende organisatie biedt de VVSG informatie, advies, vorming en begeleiding aan voor politieke bestuurders en personeelsleden. Zij organiseert kennis- en ervaringsuitwisseling en zal zich verder ontwikkelen tot kennismakelaar van het lokale bestuursniveau
Competentiesectoren	Organisatie van lokaal beleid; Sociaal beleid en werk; Economie; Milieu; Veiligheid; Gezondheid & zorg; Onderwijs
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - 2012: Studiedag VVSG met presentatie van FANC over waakzaamheid voor radioactiviteit (radioactieve bronnen en afvalstoffen in dagelijkse contexten); - 2014: Studiedag VVSG met presentatie van Elia over energiebevoorrading in winter 14-15 (rol van kernenergie hierin).

Union des villes et des communes de Wallonie (UVCW)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	L'Union des Villes et Communes de Wallonie, c'est également toute une équipe polyvalente, somme de talents au service de l'ensemble de nos membres (villes et communes, CPAS, zones de police, zones de secours, SLSP, intercommunales affiliées), réunie autour d'un Conseil d'administration, travaillant sous la houlette de son Président, Jacques Gobert. L'association défend les intérêts des administrations locales à tous les niveaux: régional, communautaire, fédéral et international, et ce, par les contacts étroits qu'elle entretient avec les Ministres, les membres de leur Cabinet, les Administrations et les Parlementaires. Force de proposition constructive, l'Union se montre toujours très active dans l'ensemble des dossiers politiques qui intéressent le monde local.
Competentiesectoren	Organisatie van lokaal beleid; Sociaal beleid en werk; Economie; Milieu; Veiligheid; Gezondheid & zorg; Onderwijs
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	De Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP vzw) groepeerd sinds 1997 ruimtelijk planners en stedenbouwkundigen uit Vlaanderen en Brussel. Onder de ca. 1.000 leden bevinden zich vaklui uit de academische wereld, de privésector en overheidsdiensten. Daarnaast zoekt de VRP ook aansluiting bij disciplines, organisaties en activiteiten op het raakvlak van stedenbouw en ruimtelijke planning (wonen, mobiliteit, open ruimte, economie, wetgeving, monumentenzorg, vastgoed, natuur, toerisme, gezondheid ...). De VRP is de ontmoetingsplaats, het platform en het aanspreekpunt voor iedereen die (professioneel) betrokken is bij ruimtelijke planning in Vlaanderen. Als lerend netwerk streeft de VRP naar een breed draagvlak voor kwaliteitsvolle en duurzame stedenbouw en ruimtelijke planning. Via contactmomenten, uitwisseling en netwerking wil de VRP kennis over het vakgebied verzamelen, verdiepen en verspreiden.
Competentiesectoren	Ruimtelijke ordening in brede zin
Betrokkenheid doorheen de tijd	- 2013: Publicatie van artikel in Ruimte magazine nr19 "Bergingsite voor radioactief afval wordt landschapspark" over cAt-afval.

GECORO Beveren (Doel)	
Maatschappelijke sfeer	Gemeentelijke overheid
Officiële missies en visies	De Gemeentelijke Commissie Ruimtelijke Ordening, kortweg GECORO, is een gemeentelijke adviesraad inzake de ruimtelijke ordening. Het decreet op de ruimtelijke ordening regelt de samenstelling en werking en geeft aan deze commissie een belangrijke, voornamelijk adviserende bevoegdheid in het kader van het gemeentelijk beleid inzake de ruimtelijke ordening. Deze opdracht situeert zich vooral op het terrein van de planning (structuurplan, ruimtelijk uitvoeringsplan enz.) maar kan ook gaan over concrete stedenbouwkundige dossiers. De Gecoro kan advies verlenen op vraag van het gemeentebestuur, op vraag van de gemeentelijke stedenbouwkundige ambtenaar en ook op eigen initiatief.
Competentiesectoren	Ruimtelijke ordening op lokaal niveau
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

CCATM Huy (Tihange)	
Maatschappelijke sfeer	Gemeentelijke overheid
Officiële missies en visies	La CCATM de Huy se compose de seize membres effectifs et seize membres suppléants choisis par le Conseil communal sur base d'une candidature. Renouvelée après chaque élection communale, elle constitue un organe consultatif de référence pour les demandes d'autorisation relatives à des projets urbanistiques, d'aménagement du territoire et de mobilité ayant une certaine ampleur. Renouvelée après chaque élection communale, elle constitue un organe consultatif de référence pour les demandes d'autorisation relatives à des projets urbanistiques, d'aménagement du territoire et de mobilité ayant une certaine ampleur.
Competentiesectoren	Ruimtelijke ordening op lokaal niveau
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

ACV Antwerpen	
Maatschappelijke sfeer	Vakbond (maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	<p>We komen op voor de rechten van mannen, vrouwen, ouderen, jongeren, studenten, werkenden en mensen met een uitkering. We nemen krachtige standpunten in over nationale en internationale thema's. En daarom onderhandelt het ACV niet alleen over cao's maar bemoeit de vakbond zich ook met thema's als sociale zekerheid, sociale wetgeving en economie.</p> <p>Thema 'Gevaarlijke Stoffen': Werknemers zijn vaak onvoldoende geïnformeerd over de risico's van het werken met gevaarlijke producten. In België hebben we een uitgebreide reglementering over gevaarlijke stoffen. Indien deze wetgeving overal correct zou worden toegepast, zou het heel wat veiliger en gezonder werken zijn. Minder mensen zouden ziek worden of zelfs sterven als gevolg van een blootstelling aan gevaarlijke stoffen.</p> <p>Thema 'Energie en Klimaat': Een sociaal en ecologisch verantwoorde economie en samenleving is voor het ACV erg belangrijk. Daarom zijn we binnen het ACV actief rond milieu en klimaat. Het ACV pleit voor een groene economie is een koolstofarme samenleving. Deze overgang, ook wel transitie genoemd, grijpt op verschillende manieren in op de arbeidsmarkt.</p>
Competentiesectoren	Sociaal beleid en werk; Psychologische risico's; gendergelijkheid; Economische rechtvaardigheid; Milieu; Gevaarlijke stoffen
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - Betrokken in cAt-project - Als vakbond actief in Belgoproces
Waarden en wereldbeelden	Volgens het ACV is een solide en brede solidariteit dé basisvoorwaarde voor een rechtvaardige samenleving. Een solidariteit waar iedereen naar vermogen toe bijdraagt zodat iedereen daar de vruchten van kan plukken.
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Garanties inzake de veiligheid en financiering van de tijdelijke opslag van het afval, en de definitieve berging.

BBTK Kempen	
Maatschappelijke sfeer	Vakbond (maatschappelijk middenveld)
Officiële missies en visies	Het ABVV, het Algemeen Belgisch Vakverbond, is de socialistische vakbond van België. We werken aan meer solidariteit, rechtvaardigheid, gelijkheid en democratie.
Competentiesectoren	Sociaal beleid en werk; Psychologische risico's; gendergelijkheid; Economische rechtvaardigheid; Milieu; Gevaarlijke stoffen; Nucleaire energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - Persbericht juni 2011: "Nucleair rente objectief vastgelegd" - Persbericht juni 2015: "Prioriteiten in het energiedebat: veiligheid en zekerheid"
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Veiligheid voor de werknemers en de bevolking inzake kernenergie en berging van het kernafval

Kristof Calvo (Groen)	
Maatschappelijke sfeer	Politiek (individu)
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. kernenergie	<ul style="list-style-type: none"> - Tegen kernenergie - Debat over het radioactief afval kan niet losstaan van een debat over de kernuitstap
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Omkeerbaarheid - Controleerbaarheid
Perspectieven t.o.v. de probleemdefinitie van B&C-afval	"Het wegstoppen van nucleair afval en doorgaan met de productie ervan is vluchten voor verantwoordelijkheid. Nucleair afval is en blijft een vergiftigd geschenk voor vele generaties, want het blijft gevaarlijk voor honderd duizenden jaren."
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - "Groen! en Ecolo zijn voorstander van een opslag die omkeerbaar is en dus beter controleerbaar is. Daarom wordt het afval best minstens nog tijdelijk bovengronds opgeslagen op de site van de kerncentrales. " - "Alternatieven werden sindsdien echter nauwelijks onderzocht: het NIRAS houdt vast aan de berging in de Boomse kleilagen in Mol. Vermoedelijk omdat het de goedkoopste oplossing is: de site is immers al ingekleurd als nucleaire zone. Toch is de site verre van ideaal: de kleilaag zit daar vrij ondiep en er bovenop ligt het tweede belangrijkste drinkwaterreservoir van België. Groen pleit voor ernstig onderzoek van alternatieven: essentieel daarbij is de omkeerbaarheid van de berging, opslag dicht onder de oppervlakte zou alvast de kans bieden om binnen enkele honderden jaren, op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten, voor een veel betere beheermethode te kiezen. Het beheer van kernafval vergt competentie, transparantie, kennis en een zo groot mogelijke veiligheid. Vooral omdat een deel van het afval meer dan een miljoen jaar radioactief blijft."

Willem-Frederik Schiltz (Open VLD)	
Maatschappelijke sfeer	Politiek (individu)
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	"Cruciaal is dat er geld tegenover staat en dat de last niet in één keer op de schouders van de belastingbetaler terechtkomt. Er is een fonds dat gespijsd wordt door de uitbaters van de kerncentrales. In dat fonds zit nu meer dan 10 miljard euro. Mocht nu blijken dat de kosten groter zijn, is het evident dat dezelfde uitbater die kosten ook moet dekken."
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<u>Extra onderzoek is nodig</u> : In ons land staan we veel minder ver: in Mol wordt onderzocht of veilig opbergen in een kleilaag kan. Volgens veel experts is dat veilig, maar anderen waarschuwen voor een risico op vorming van explosief waterstof. "Als andere wetenschappers zeggen dat het ook gevaarlijk kan zijn, moet dat ook getest worden door een grotere groep wetenschappers", vindt Willem-Frederik Schiltz, "tot daar consensus over is."

Greenpeace	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld (NGO)
Officiële missies en visies	Greenpeace is een onafhankelijke, internationaal opererende milieuorganisatie die zich inzet voor een groene, vreedzame planeet. We geloven dat een groene, duurzame wereld nodig, beter en haalbaar is. Voor die verandering moeten we de huidige status quo doorbreken. We stellen grote milieuproblemen aan de kaak en stimuleren duurzame oplossingen door wetenschappelijk onderzoek, lobby, demonstraties en vreedzame en inventieve confrontaties. Greenpeace werkt onafhankelijk, wat inhoudt dat we principieel geen giften aannemen van overheden en bedrijven en bestaansrecht hebben dankzij onze donateurs en supporters.
Competensiesectoren	Milieu; Klimaat; Nucleaire energie; Radioactief afval
Betrokkenheid doorheen de tijd	<ul style="list-style-type: none"> - Ontstaan in 1971: eerste protest tegen proeven met nucleaire wapens. - 2009: Kritiek op publieke consultatie georganiseerd door NIRAS (zie persbericht) - 2010: Rapport 'The deadly legacy of radioactive waste' - 2010: Publicatie van onderzoeksrapport over stand van zaken geologische berging (negatieve evaluatie) - April 2018: Reactie op nieuw kernafvalvoorstel van NIRAS - Oktober 2018: persbericht "Ontmanteling kerncentrales: Greenpeace pleit voor nieuw en onafhankelijk fonds" - Nov 2018: Actie bij Engie 'Het is jouw afval'
Waarden en wereldbeelden	(1) Geweldloosheid: het voeren van vreedzame acties is altijd het uitgangspunt geweest van onze campagnes. Onze acties zijn nooit gewelddadig, ook al kunnen ze soms provocerend overkomen. (2) Confrontatie: Wij geloven in creatieve confrontatie. Door een bepaald gedrag en ideeën in vraag te stellen, menen wij mensen en organisaties in beweging te kunnen krijgen. (3) Onafhankelijkheid: Greenpeace wordt gesteund door individuele personen. Wij behouden onze volledige onafhankelijkheid door elke financiering van politieke partijen, regeringen of industriële groepen te weigeren. (4) Gezamenlijke actie: Wij geloven in de macht van het aantal. Wereldwijd steunen miljoenen sympathisanten de campagnes van Greenpeace. Daarnaast zetten talloze vrijwilligers zich voor ons in. Samen kunnen wij de problemen aanpakken en oplossingen bevorderen.
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Geen export van radioactief afval (elk land verantwoordelijk voor haar eigen afval) - Volledige transparantie en publieke participatie - Radioactief materiaal afkomstig van ontmantelde nucleaire wapens moet behandeld worden zodat de mogelijkheid dat het materiaal wordt aangewend voor militaire doeleinden wordt verkleind
Perspectieven t.o.v. de probleemdefinitie van B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - Radioactief afval is een zeer groot probleem ("blijft letterlijk eeuwig gevaarlijk") - Tussentijdse opslagplaatsen zijn niet voldoende beveiligd
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - Greenpeace pleit voor: 1) de sluiting van de kerncentrales en geen levensduurverlenging van oude reactoren; 2) voorlopige bovengrondse opslag van het bestaande nucleaire afval op een wijze die inspectie, recuperatie en herbeveiliging van het afval toelaat; 3) onderzoek naar een beheersconcept voor kernafval dat garanties biedt, in plaats van nepoplossingen uit te werken, zoals dumpen in zee of onder de grond. - Greenpeace roept de federale regering op om, vóórafgaandelijk aan een beslissing over het voorstel van NIRAS, een strategische milieueffectenbeoordeling te laten uitvoeren en de Belgische bevolking hierover te consulteren.
Strategieën & Communicatie	Onderzoek / Counter-expertise (zie Willy Weyns & Helen Wallace) ; Directe acties; Lobbying

Intermilieu Wallonie	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld (NGO)
Officiële missies en visies	IEW (Fédération Inter-Environnement Wallonie) est une ONG indépendante qui regroupe environ 150 associations, essentiellement actives dans la défense de l'environnement, que ce soit l'énergie, la mobilité, ou encore l'aménagement du territoire. Environ 25 à 30 personnes travaillent au sein d'IEW. Ils sont appelés pour des missions demandées par les cabinets ministériels, essentiellement wallons.
Competentiesectoren	Mobiliteit; Ruimtelijke ordening; Energie en klimaat; Economie; Landbouw en natuur; Gezondheid; Radioactief afval
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Het debat over radioactief afval mag niet losgekoppeld worden van een breder debat over nucleaire energieopwekking.
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	<ul style="list-style-type: none"> - Gekant tegen de beheeroptie van geologische berging - Vrees dat de burger hiervoor zal moeten betalen
Strategieën & Communicatie	Directe acties; Informatie voorzien; Educatie; Workshops en debatten

Eco-Vie	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld (NGO)
Officiële missies en visies	L'association a pour objet la défense de la qualité de la vie, la stimulation d'une citoyenneté active, la promotion d'un milieu de vie de qualité, d'un environnement sain dans le cadre du développement durable et ce afin de favoriser le développement d'une société plus juste, démocratique, et respectueuse des êtres humains dans leur diversité.
Competentiesectoren	Gezondheid; Energie en klimaat; Mobiliteit; Pollutie; Radioactief afval
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Huidige tussentijdse opslag van het afval is niet veilig
Strategieën & Communicatie	Educatie; Informeren door publicatie van 'La Revue'; Debatten en conferenties; Directe acties

Natuurpunt	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	Natuurpunt is een onafhankelijke vrijwilligersvereniging met meer dan 110.000 leden. We beschermen kwetsbare en bedreigde natuur in Vlaanderen. Als breed gedragen en politiek onafhankelijke middenveldorganisatie is Natuurpunt een belangrijke pleitbezorger voor meer en betere natuur. Om natuur hoog op de politieke agenda te krijgen, gaan we in dialoog met beleidsmakers op alle niveaus, formuleren we beleidsadviezen en laten we ons horen in het maatschappelijk debat via standpunten, campagnes en acties.
Competentiesectoren	Natuur en biodiversiteit
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Bond Beter Leefmilieu (BBL)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	Bond Beter Leefmilieu verenigt en vertegenwoordigt natuur- en milieuverenigingen en versterkt de stem van alle milieubewuste koplopers in Vlaanderen. Samen met hen initiëren en stimuleren we de transitie naar een duurzame samenleving met een volledig hernieuwbare, circulaire economie. We maken dit concreet door met burgers, bedrijven en overheden aan haalbare en innovatieve oplossingen te werken. We laten de stem van actieve burgers en groeperingen luider klinken. We inspireren en activeren hen met informatie en campagnes. Bedrijven ondersteunen we in het vinden van milieuvriendelijke oplossingen en het creëren van een markt hiervoor. Door overleg, onafhankelijk advies en opinievorming geven we richting aan het beleid van overheden.
Competentiesectoren	Mobiliteit; Ruimtelijke ordening; Energie en klimaat; Economie; Landbouw en natuur; Gezondheid; Radioactief afval
Betrokkenheid doorheen de tijd	2010: Reactie geuit op het NIRAS Afvalplan
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	<ul style="list-style-type: none"> - Het participatieproces dat door NIRAS werd georganiseerd in kader van het Afvalplan was 'doorgestoken kaart'. - Het nemen van een principebeslissing door de federale overheid mag niet worden geforceerd (tussentijdse bovengrondse opslag is mogelijk).
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	Geologische berging in Boomse klei is geen veilige oplossing.

WWF België	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld (NGO)
Officiële missies en visies	WWF is een van de meest omvangrijke en gerespecteerde internationale natuurbehoudsorganisaties ter wereld. WWF leidt projecten in meer dan 100 landen. Het hoofdkantoor van WWF-International bevindt zich in Gland, in Zwitserland. WWF is ontstaan in 1961. Het leidt vandaag meer dan 1000 projecten over heel de wereld. WWF wil de aantasting van het milieu op onze planeet een halt toeroepen en bouwen aan een toekomst waarin de mens in harmonie leeft met de natuur, door te werken aan het behoud van de biodiversiteit, door toe te zien op een duurzaam gebruik van de natuurlijke rijkdommen en door mensen aan te zetten vervuiling en overconsumptie te verminderen.
Competentiesectoren	Natuur en biodiversiteit
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

Vlaamse Jeugdraad	
Maatschappelijke sfeer	Adviesraad Vlaamse Regering (overheid)
Officiële missies en visies	De Vlaamse Jeugdraad is de officiële adviesraad voor de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties in Vlaanderen aanbelangen. Wij zorgen ervoor dat de stem van kinderen en jongeren tot bij beleidsmakers reikt en verdedigen de belangen van jeugdwerkorganisaties in Vlaanderen en Europa.
Competentiesectoren	Onderwijs; Welzijn; Diversiteit; Europa; Lokaal beleid; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

MONA vzw	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	Hoofdpdracht van de vzw: een antwoord vinden op de vraag "is een berging van laagactief en kortlevend afval technisch mogelijk en maatschappelijk wenselijk in Mol?". Kerntaak van MONA is dus nog altijd het opvolgen van de geplande berging van laag- en middelactief kortlevend afval in Dessel (cAt-project). MONA verzekert de blijvende betrokkenheid van de Molse bevolking bij de technische uitwerking van dit bergingsproject en waakt er over dat de Molse voorwaarden uit het eindrapport langzaam maar zeker ingevuld worden. Anderzijds volgt MONA andere nucleaire zaken in Mol, de regio en de wereld van nabij op. Ook het beheer van het afval van categorie B en C is een blijvend aandachtspunt. MONA fungeert als een lokaal overlegplatform en geeft de Molse bevolking een stem in deze problematiek. Om haar doelstelling na te streven, legt MONA vzw zich toe op het verzamelen, verwerken en bespreken van alle relevante informatie binnen de vzw. Op basis van deze activiteit kan de MONA vzw adviezen verstrekken aan betrokken instanties, op vraag of op eigen initiatief. Over het geheel van haar activiteiten voert MONA vzw een open communicatie met de (Molse) bevolking. Bovendien streeft MONA vzw naar een optimale afstemming en samenwerking met andere betrokken instanties in de regio.
Competentiesectoren	Laag- en middelradioactief afval; hoogradioactief afval; nucleaire energie; vertegenwoordiging van lokale bevolking
Betrokkenheid doorheen de tijd	2000 -... (permanent)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Neutraal – niet voor of tegen kernenergie
Strategieën & Communicatie	MONA ziet haar rol met betrekking tot het B&C-afval als: het opvolgen, inventariseren wat er is, nieuwe afvalstromen in kaart brengen, en het verbreden van de inhoudelijke scope (niet enkel kijken naar gevolgen van kernenergie - radioactief afval - maar ook naar andere energievormen, en wat die zouden kunnen betekenen voor de regio). De regio Mol/Dessel kan ook inzetten op het worden van een '(Nuclear) Energy Valley', waarin opvolgen van B&C-afval een belangrijke plaats inneemt.

STORA vzw	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	In de eerste plaats volgt STORA het dossier van de berging van laag- en middelactief kortlevend afval, het zogenaamde categorie A-afval, op. De voorganger van STORA, de vzw STOLA, werkte hiervoor een bergingsvoorstel uit dat in januari 2005 goedgekeurd werd door de Desselse gemeenteraad. Na een beslissing van de federale regering in 2006 wordt dit 'cAt-project' concreet uitgewerkt. Sindsdien volgt STORA met een kritische blik de uitwerking van het cAt-project in Dessel, zowel de technische berging als de invulling van de Desselse voorwaarden. Ook voor alle andere nucleaire activiteiten op de nucleaire site van Mol-Dessel-Geel is STORA een forum en een klankbord. Het gaat dan om alle andere aspecten van het beheer van radioactief afval (met inbegrip van het hoogactief afval), nucleaire bedrijven, transporten, ontmantelingsactiviteiten, alarmsirenes, jodiumtabletten, ondergronds labo voor onderzoek naar diepe berging van hoogactief afval... STORA informeert de Desselse bevolking over al deze zaken en formuleert adviezen naar het beleid. STORA houdt ook contact en werkt indien nodig en mogelijk samen met organisaties of bedrijven op regionaal, nationaal en internationaal vlak.
Competentiesectoren	Laag- en middelradioactief afval; hoogradioactief afval; nucleaire energie; vertegenwoordiging van lokale bevolking
Betrokkenheid doorheen de tijd	(STOLA: 1999-2005) STORA: 2005-... (permanent)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Neutraal – niet voor of tegen kernenergie
Strategieën & Communicatie	Omdat het de Desselaars aanbelangt, wil STORA alle aspecten van het beheer van dit hoogactief afval in de regio opvolgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het transport, de verwerking, de tijdelijke opslag, het vergunningenbeleid en het lopende onderzoek naar de berging van dit afval van 'categorie B en C' - voornamelijk in werkgroep 'Nucleaire Thematiek'.

Provinciale Omgevingscommissie Noord-Brabant (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Overheid
Competentiesectoren	Milieu; Ruimtelijke ordening; enz.
Betrokkenheid doorheen de tijd	2010: Reactie op Afvalplan NIRAS
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	- Veiligheid - Omkeerbaarheid
Perspectieven t.o.v. de oplossingen voor B&C-afval	- Momenteel is er sprake van een reeds te beperkt zoekgebied voor de opslaglocatie voor Belgisch B&C-afval - Extra onderzoek over alternatieven is nodig - Stabiliteit van geologische berging kan nooit volledig worden aangetoond
Strategieën & Communicatie	- Extra overleg met NIRAS en andere Belgische autoriteiten - Nadere studie van de 'ondergrondse belangen' in Nederland en hoe dit zich verhoudt tot het voorstel van NIRAS - Bestuurlijk overleg met diverse betrokken partijen in Nederland

Brabantse Milieufederatie (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	De Brabantse Milieufederatie (BMF) is een stichting die is opgericht in 1972 en zich inzet voor een schoon milieu, vitale natuur, gevarieerd landschap en gezonde leefomgeving in Brabant. Driedelige missie: 1) Wij ondersteunen onze achterban bij initiatieven om de transitie naar een duurzaam Brabant te realiseren. Dit doen we door middel van het delen van relevante kennis en netwerken, het helpen met vinden van de juiste wegen, signalen hogerop brengen, bemiddelen en inspireren. We vinden het belangrijk dat onze achterban eigenaar blijft van de lokale problematiek. 2) Wij adviseren beleidsmakers met betrekking tot het realiseren en versnellen van de transitie naar een duurzaam Brabant. Meestal gaat het hierbij om grote duurzaamheids- en ruimtelijke vraagstukken. 3) Wij zoeken, samen met onze achterban en andere belanghebbenden, naar (on)orthodoxe oplossingen voor onder meer duurzaamheidsvraagstukken en brengen deze onder de aandacht van beleidsmakers, bedrijfsleven en andere belanghebbenden. Wij verbinden, schakelen en bouwen bruggen op inhoud, proces en organisatie.
Competentiesectoren	Energie; Landbouw; Mobiliteit en infrastructuur; Natuur; Voedsel; Water
Betrokkenheid doorheen de tijd	2016: deel van de manifestatie tegen de kerncentrale in Doel
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie

Waterschap van Brabant (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Overheid
Officiële missies en visies	Veiligheid én schoon en voldoende water is voor iedereen belangrijk. We zorgen dat het niet te nat wordt. Of juist te droog. Hier zet waterschap Brabantse Delta zich iedere dag voor in met oog op de toekomst. Het werkgebied kent ruim 800.000 inwoners, 21 gemeenten en zo'n 25.000 bedrijven in Midden- en West-Brabant. Het is voor het waterschap een grote uitdaging om de belangen van inwoners, bedrijfsleven, landbouw, recreatie, natuur en stadsleven met elkaar te verenigen. Het waterschap werkt daarbij samen met inwoners, agrariërs, bedrijven, overheden, onderwijsinstellingen, natuurterreineigenaren of andere organisaties. Water is van ons allemaal!
Competentiesectoren	Water
Betrokkenheid doorheen de tijd	Niet van toepassing

WISE (NL)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	WISE voert campagne tegen kernenergie en vóór schone energie, voor nu en later, voor iedereen. We ondersteunen campagnes en activiteiten van anderen, in Nederland en internationaal. Als het nodig komen we zelf in actie. WISE is er van overtuigd dat een betaalbare en betrouwbare mondiale energievoorziening te realiseren is zonder gebruik te maken van kernenergie. Dit gebeurt niet vanzelf, er is druk van onderaf nodig. WISE wil het opbouwen van die druk maximaal ondersteunen en draagt hier aan bij door andere partijen zo goed mogelijk te faciliteren om effectief te ageren tegen kernenergie.
Competentiesectoren	Nucleaire energie; Radioactief afval; Energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent (maar voornamelijk op Nederlands vlak; weinig reacties op Belgisch besluitvormingsproces omtrent B&C-afval)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie
Perspectieven t.o.v. de principes van radioactief afvalmanagement	Het debat over radioactief afval kan niet losstaan van een breder debat over de toekomst van kernenergie.

Réseau Sortir du Nucléaire (FR / EU)	
Maatschappelijke sfeer	Maatschappelijk middenveld
Officiële missies en visies	<ul style="list-style-type: none"> - Notre rôle : Réunir toutes les personnes qui souhaitent exprimer leur volonté d'une sortie du nucléaire. En nous rassemblant autour d'une Charte, nous mettons en place un rapport de force pour obtenir des résultats concrets. - Notre objectif : Obtenir l'abandon du nucléaire en France grâce à une autre politique énergétique, en favorisant notamment la maîtrise de l'énergie, et le développement d'autres moyens de production électrique.
Competentiesectoren	Nucleaire energie; Radioactief afval; Energie
Betrokkenheid doorheen de tijd	Permanent (maar voornamelijk gericht tegen kernenergieproductie in Frankrijk; geen reacties over het Belgische besluitvormingsproces omtrent hoogradioactief afval)
Perspectieven t.o.v. kernenergie	Tegen kernenergie

7.3 Interviews: overzicht van de bevroegde stakeholders

Overheidsactoren	Nucleaire industrie	Marktactoren en dienstverlening	Kennisinstellingen	Maatschappelijk middenveld	Onafhankelijke actoren	Nederlandse actoren
Provincie Antwerpen – dienst noodplanning	Synatom	Essenscia	Société Belge de Géologie de l’Ingenieur et de Mécanique des Roches (SBGIMR-BVIGRM)	Streekplatform Kempen (RNC)	MO* Magazine	COVRA
Gemeente Beveren – dienst noodplanning	Engie Elektrabel	Pidpa ²		VKW Limburg		Brabant Water
Commune de Huy				ACV Antwerpen		Provincie Noord-Brabant
Gemeente Mol				BBTK Kempen		
Hoge Gezondheidsraad				Burgers van Huy (Tihange)		
Ex-lid van de Europese Commissie				MONA vzw		
				STORA vzw		
				Fondation pour les générations futures		

² Pidpa behoort als opdrachthoudende vereniging tot de overheidssector. We plaatsten deze organisatie hier apart, omwille van haar dienstverlenende karakter als watermaatschappij.

7.4 Interviews: vragenlijst

Inleidende vragen

- Vragen naar de carrière van de respondent:
 - a. Wat is uw huidige functie bij organisatie XX?
 - b. In welke mate wordt u geconfronteerd met het nucleaire in het algemeen of nucleair afval in het specifiek in uw job?

Extra vragen:

- In welke mate en hoe heeft uw organisatie zich beziggehouden met het nucleair afval probleem in het verleden?
- Staan jullie reeds in contact met NIRAS/ONDRAF of de Belgische regulator, het FANC? Wanneer, waarom en over welke soort zaken?

Hoofdvragen

- Zijn jullie als organisatie betrokken geweest in het totstandkomingsproces van het Afvalplan in 2011? Op welke manier?
 - a. Hoe zouden we dit plan naar een volgend niveau moeten tillen? Wat zouden de volgende stappen moeten zijn?
- NIRAS heeft reeds verschillende keren aan de overheid gevraagd om een “principebeslissing” te nemen voor geologische berging van het hoogradioactief afval; wat is jullie mening hierover?
 - Is het land klaar voor zulke beslissing? Waarom (niet)?
 - Stel u voor dat deze beslissing genomen is (nl. een beslissing over een lange termijn oplossing voor het afval), door welk besluitvormingsproces zou dit dan gevolgd moeten worden? Zal dit proces anders of hetzelfde zijn bij een beslissing voor geologische berging of iets anders (bv: lange termijn bovengrondse opslag)?
 - Wat als we in limbo blijven zonder een principebeslissing? Hoe moet het proces dan verdergaan?
 - Wat vindt u dat NIRAS hierrond zou moeten doen? En wat verwacht u van de nieuwe regering, van het FANC en eventueel andere actoren?
- Wat zijn uw verwachtingen van het toekomstig besluitvormingsproces omtrent het vinden van een oplossing voor het hoogradioactief afval (= het nucleair afval beleidsproces)? Wat hebben we nodig om tot een beslissing te komen?

(Hier moeten we voorbereid zijn op het feit dat respondenten deze vraag misschien niet kunnen beantwoorden. Daarom kunnen we deze vraag ook verder openen en generaliseren door bv te vragen: “Als u een breder publiek zou moeten betrekken in uw werk, hoe zou u dit dan aanpakken? ; “Als u denkt aan andere besluitvormingsprocessen rond mega-projecten, welke principes of instrumenten zouden hiervan dan overgenomen moeten worden?)

 - Concrete verwachtingen?
 - Welke elementen moeten aan bod komen in de discussie? Hoe breed moet deze discussie zijn? (ook over nucleaire energie of niet) *(We moeten hier ook het onderscheid maken tussen hoe*

- open of gesloten ze dit besluitvormingsproces voorstellen – apart van de formele design karakteristieken die ze aanhalen)*
- Welke actoren moeten een deel uitmaken van het proces? Wanneer en hoe zouden ze betrokken moeten worden? (extra vraag: als de respondent meent dat het algemene publiek ook betrokken moet worden, hoe zien ze dit dan in de praktijk?)
 - Welke principes moeten gerespecteerd worden in dit proces?
 - Welke soort van communicatie verwacht u van bij NIRAS of andere actoren zoals het FANC, de overheid? Hoe zou u zelf input willen geven?
- Achtergrondinfo geven over eerdere participatieve processen (consensus conferentie, enz.). Hoe was jullie organisatie hierin aanwezig? Wat denkt u van deze initiatieven? (Waarom was u er niet bij betrokken?)
- Attention! We should check whether they were present in these participatory processes before the interview. We can then adapt the question to this information (and perhaps leave the question out for the very new stakeholder all together).*
- Wat verwacht u van zulke participatieve processen in de toekomst? Hoe zouden dezen vormgegeven en georganiseerd moeten worden?
 - Hoe realistisch schat u de kans in dat zo'n participatief proces er komt?
 - In wat voor context zou het georganiseerd moeten worden?
 - Wie moet het initiatief nemen?
 - Welke soort vragen moeten er gesteld worden? Welke elementen zouden bediscussieerd moeten worden?
 - Welke actoren moeten aanwezig zijn, wanneer en op welke manier?
 - Zou het een geformaliseerd proces moeten zijn of een continu debat (waarin elke actor op elk moment kan ingrijpen)?
 - Welke principes moeten gerespecteerd worden? (representativiteit, vrijheid om te participeren, wetenschappelijke argumentatie, enz.)
 - Welke soort communicatie moet er van bij NIRAS/andere actoren zijn, en hoe zou u zelf input willen/kunnen geven?
 - Hoe zou u/uw organisatie zelf betrokken willen worden in het toekomstige besluitvormingsproces rond hoogradioactief afval? Welke rol ziet u voor uzelf? Wees specifiek (bv over op welke momenten u in het proces betrokken zou willen worden en op welke manier). Of, wat zou u definiëren als belangrijke mijlpalen in het proces?
 - a. Hier kunnen we meer informatie vragen over mogelijke problemen met macht en invloed: in welke mate denkt u de capaciteit te hebben om het proces te beïnvloeden? Enz.

Uitnodiging voor Delphi

- Een online survey in twee rondes zal georganiseerd worden (door mijn collega aan de Universiteit van Luik, Céline Parotte):
 - Eerste ronde na de paasvakantie
 - Tweede ronde eind juni

- De survey is voor ons als onderzoeker minder tijdsintensief dan het afnemen van interviews en beoogt daarom om een nog grotere pool aan actoren te betrekken in het onderzoek. We willen van zoveel mogelijk mensen te weten komen hoe zij zich het toekomstig besluitvormingsproces en/of participatief proces voorstellen.
- Uw antwoorden van dit interview kunnen als ANONIEME input gebruikt worden voor deze survey. (Wij leggen een statement voor aan de respondent en dan krijg je de kans om hier online op te reageren). Daarnaast kunnen sommige vragen (die reeds werden gesteld in het interview) terugkomen in de survey.
- Twee vragen:
 - Zou u willen deelnemen aan deze online survey?

Wie vindt u dat zeker betrokken moet worden in deze survey? (sneeuwbalmethode) – Namen, organisaties, enz.